

Vilniaus universitetas
TARPTAUTINIŲ SANTYKIŲ IR POLITIKOS MOKSLŲ INSTITUTAS

POLITIKOS IR MEDIJŲ MAGISTRO PROGRAMA

AISTĖ ČIUČIURKAITĖ

II kurso studentė

**„LIETUVA ŽAIDŽIA SU UGNIMI“: KINIJOS AMBASADŲ KURIAMI NARATYVAI APIE
LIETUVĄ PO TAIVANIEČIŲ ATSTOVYBĖS ATIDARYMO VILNIUJE**

MAGISTRO DARBAS

Darbo vadovė: doc. dr. Inga Vinogradnaitė

Vilnius, 2023

BIBLIOGRAFINIO APRAŠO LAPAS

Čiučiurkaitė A. „Lietuva žaidžia su ugnimi“: Kinijos ambasadų kuriami naratyvai apie Lietuvą po Taivaniečių atstovybės atidarymo Vilniuje: Politikos mokslų specialybės, magistro darbas / VU Tarptautinių santykių ir politikos mokslų institutas; darbo vadovė I. Vinogradnaitė. – V., 2023. – 59 p., 121 977 spaudos ženklai su tarpais, neįskaitant išnašų.

Reikšminiai žodžiai: informaciniai karai, naratyvų analizė, žanro teorija, Kinijos naratyvas, Lietuvos ir Kinijos konfliktas, Taivaniečių atstovybė Vilniuje.

Šiame darbe nagrinėjama Kinijos diplomatinių atstovybių Lietuvoje, Prancūzijoje ir Jungtinėse Amerikos Valstijose komunikacija Lietuvos atžvilgiu po Taivaniečių atstovybės atidarymo Vilniuje 2021 m. lapkričio 18 d. Pritaikant teorinius modelius, Kinijos atstovybių publikuotame turinyje ieškoma naratyvų apie Lietuvą.

Pateikiamas informacinių karų, naratyvų analizės ir žanro teorijų pagrindu sudarytas kodavimo schemas modelis, kurį pritaikant analizuojami atrinkta medžiaga. Analizuojami sukoduoti duomenys; pagal išskirtas kategorijas nustatomi Kinijos diplomatinių atstovybių kartojami naratyvai apie Lietuvą, pagal kuriuos išryškintas ir aprašomas Kinijos pasakojimas apie Lietuvą.

Turinys

ĮVADAS	4
1. Informacinių karų, naratyvų analizės ir žanrų teorijos dermė	11
1.1. Informacinio karo priemonės Kinijos diplomatinių atstovybių komunikacijoje	11
1.2. Naratyvų analizė, pasitelkiant retorines figūras	15
1.3. Žanras – kaip teksto pakuotė.....	18
2. Tyrimo duomenys ir metodologija	22
2.1. Pranešimų kodas – žanras	26
2.2. Pranešimo kodas – retorinė figūra	30
2.3. Pranešimo kodas – informacinis karas.....	34
3. Kinijos atstovybių Lietuvoje, Prancūzijoje ir JAV komunikacijos apie Lietuvą analizė	39
3.1. Parsidavusi išsišokėlė, Vienos Kinijos principo negerbianti, fiktyvios demokratijos valstybė	39
3.2. Atsilikusi pabėgėlių skriaudėja, kuri turi šansą grįžti į „teisingą“ kelią	42
3.3. Taisykles laužanti agresyvi valstybė, kurios valdžia yra kvaila ir paklūsta JAV	44
3.3.1. Žanro vaidmuo Kinijos komunikacijoje.....	49
4. Kinijos reakcija į antrines sankcijas verslams	50
5. Pranešimų dinamika tyrimo laikotarpiu	52
IŠVADOS	54
ŠALTINIŲ IR LITERATŪROS SĄRAŠAS	56
PRIEDAI	59
SUMMARY.....	59

ĮVADAS

Darbo aktualumas ir problema. Lietuvai atidarius Taivaniečių atstovybę Vilniuje, Kinija įsižeidė. Taip smarkiai, kad informacija apie Lietuvą ir jos sprendimus įvairiais kanalais iš Kinijos pusės buvo skleidžiama aktyviau negu iki šio lūžio. Kinija reagavo į kiekvieną aukšto rango Lietuvos politikės ar politiko pasisakymą šia tema žiniasklaidoje ir retransliavo arba perkėlė į savo nacionalinę žiniasklaidą. Jei pasirodydavo ne itin palanki naujiena apie politikus, glaudžiau susijusius su Taivaniečių atstovybės tema, ta naujiena būdavo pakreipiama Kinijos valdžios naratyvui reikiamu kampu, o tada viešai pateikiama auditorijai. Pavyzdžiui, kai Lietuvos užsienio reikalų ministras Gabrielius Landsbergis pareiškė atsistatydinsias dėl „Belaruskalij“ trąšų transportavimo per Lietuvą skandalo, portalas „Chinadaily“, remdamasis „Xinhua“ naujienų agentūros pranešimu, nieko nelaukęs konstatavo, kad ministras jau atsistatydino¹. Taip siekiama parodyti, kad politikas, kuris ėmėsi veiksmų prieš Kiniją iš esmės bet kokioje srityje yra nesėkmingas. Panašiai atsitiko ir su Lietuvos Respublikos prezidento Gitano Nausėdos interviu nacionalinėje žiniasklaidoje, kai jis pasakė, kad Taivaniečių atstovybė buvo taip pavadinta nederinus šio fakto su juo ir pasak jo, būtent tai buvo klaidingas sprendimas. Kinijos žiniasklaida netruko pasakyti, kad Lietuvos prezidentas Taivaniečių atstovybės atidarymą, o ne pavadinimą, pripažino klaida². Viešojoje erdvėje komentuojantys ekspertai iš pradžių vadinę kiniškas informacines kampanijas nemokšiškomis, dabar sako, kad jos skolinasi elementus iš Rusijos skleidžiamos propagandos³. Rusijos ir Kinijos informacinės kampanijos ir jų vykdymo laukai ypač supanašėjo COVID-19 pandemijos metu, rodo Europos politikos analizės centro atlikta analizė⁴. Vienas pagrindinių Kinijos valdžios komunikacijos kanalų užsienio valstybėse – ambasados ir ambasadoriai. Kinijos dėmesys ir komunikacijos tobulėjimas rodo, kad Rytų Europos regionas, o ypač Lietuva, dėl pastarųjų įvykių Kinijos akyse aktualizuojasi kaip grėsmę kelianti informacinio karo zona. Todėl svarbu patikrinti kokią informaciją, kokius pasakojimus apie Lietuvą Kinija skleidė, naudodamasi Kinijos diplomatinėse atstovybių kanalais Lietuvoje, Prancūzijoje ir Jungtinėse Amerikos Valstijose pirmaisiais

¹ Xinhua, „Lithuanian FM resigns over Belaruskali sanctions debacle“, China Daily, žiūrėta 2022 m. gruodžio 17 d., <https://www.chinadaily.com.cn/a/202112/11/WS61b40206a310cdd39bc7ab9d.html>;

² Xinhua, „Why Lithuania was wrong?, žiūrėta 2022 m. gruodžio 17 d., <https://global.chinadaily.com.cn/a/202201/11/WS61dcc779a310cdd39bc8037a.html>;

³ Reid Standish, „Study Shows How Russian, Chinese Disinformation About COVID-19 Evolved During The Pandemic“, Radio Free Europe/Radio Liberty, žiūrėta 2022 m. gegužės 20 d., <https://www.rferl.org/a/russia-china-covid-disinformation-campaigns/31590996.html>;

⁴ Ben Dubow, Edward Lucas, Jake Morris, „Jabbed in the Back: Mapping Russian and Chinese Information Operations During the COVID-19 Pandemic“, *Center for European policy analysis* (2021): 31-34.

metais po Taivaniečių atstovybės Vilniuje atidarymo t.y. nuo 2021 m. lapkričio 18 d. iki 2022 m. lapkričio 18 d..

Kinijos informacinės kampanijos gali daryti įtaką visuomenių pozicijai Kinijos atžvilgiu. Kaip teigia Kinijos propagandos tyrėjas, profesorius iš Taivano Titus Chen, iš esmės pagrindinis Kinijos propagandos tikslas demokratinėse valstybėse yra palenkti tų valstybių visuomenes savo pusėn, kad politikai priimtų Kinijai palankius sprendimus⁵. T. Chen taip pat teigia, kad pagrindiniai informacinių kampanijų vykdytojai užsienyje yra Kinijos ambasados, o jų akys, ausys ir pirštai, kurie veikia lyg vietinė žvalgyba, yra Konfucijaus institutai⁶. Kaip teigia T. Chen, Konfucijaus institutai veikia kultūriniame lygmenyje kaip minkštosios galios elementai, jie renka informacija ir „moko“ vietinius apie Kiniją taip kaip jų politinei linijai yra patogiu. Šiame darbe svarbus galutinis informacijos skleidėjas t.y. Kinijos diplomatinės atstovybės. Jos veikia lyg informacijos iš kiniškų šaltinių surinkėjos, filtruotojos ir skleidėjos į tų valstybių auditorijas, kuriose veikia. Informacija gali būti surenkama iš Kinijos užsienio reikalų ministerijos, iš Konfucijaus institutų, Kinijos žiniasklaidos ar generalinio sekretoriaus Xi Jinping'o pasirašyto valstybės politinių gairių dokumento.

Darbas leis konstruktyviai sudėlioti Kinijos komunikaciją apie Lietuvą, Kinijos ir Lietuvos konflikto metu dėl Taivano atstovybės. Ateityje visuomenė, politikai, akademikai galės tikrinti ar Kinijos skleidžiamas pasakojimas apie Lietuvą kartoja, ar naratyvai pasitvirtina, o gal keičiasi. Taip pat pritari arba nepritarti darbe nustatytiems naratyvams ir ginčytis. Toks nukaltas įrankis leis greičiau, tiksliau atpažinti Kinijos komunikacijos tikslus ir kelti diskusijas užsienio politikos sprendimų priėmimo lauke.

Žinant naratyvus, būtų galima tikrinti kiek jais tiki ar netiki Lietuvos gyventojai, nuo kurių požiūrio priklauso Lietuvos užsienio politikos Kinijos atžvilgiu palaikymas arba nepalaikymas. Naratyvų atpažinimas stiprintų gyventojų atsparumą prieš Kinijos skleidžiamą dezinformaciją, propagandą.

Liberalios demokratijos valstybių vyriausybės turėtų veikti per visuomenes, o tam, kad politika galėtų būti vykdoma, reikia visuomenės pritarimo. Kaip teigia filosofas Jurgenas Habermasas, demokratija kyla iš visuomenės racionalios diskusijos. Pasak jo, valstybė su visuomene persidengia būtent tada, kai įvyksta racionalios diskusijos⁷. Todėl demokratiškai išrinktos valdžios politinėms

⁵ Aistė Čiučiurkaitė, „Kinija keršija už Lietuvos santykius su Taivanu ir grasina kitoms šalims“, 15min.lt, žiūrėta 2022 m. birželio 6 d., <https://www.15min.lt/naujiena/aktualu/pasaulis/kinija-keršija-uz-lietuvos-santykius-su-taivanu-ir-grasina-kitoms-salims-57-1688430>;

⁶ Titus C. Chen, *The Making of a Neo-Propaganda State*, (China Studies, Volume: 48, 2022): 34-59;

⁷ Jurgen Habermas, „Reconciliation Through The Public Use of Reason: Remarks on John’s Rawls’s Political Liberalism“ *Journal of Philosophy* (1995).

kryptims reikia visuomenės palaikymo. Negavus palaikymo, kursas turi būti pakeistas arba valdančiųjų ateitis valdžioje tampa miglota, arba tiesiog mažėja demokratijos *per se*. Atidarius Taivaniečių atstovybę ir kilus konfliktui su Kinija, Lietuvos užsienio reikalų ministerijos užsakymu atlikta gyventojų apklausa parodė, kad dauguma nepalaiko Lietuvos politikos Kinijos atžvilgiu⁸. Apklausa atlikta praėjus maždaug pusei metų po Taivaniečių atstovybės atidarymo, kuris šioje istorijoje buvo lūžis, paaštrinęs konfliktą tarp Lietuvos ir Kinijos bei leidęs patikrinti visuomenės nusiteikimą Lietuvos užsienio politikos formuotojų pasirinkimui griežtai pakeisti politikos kursą Kinijos atžvilgiu. Nors apklausos rezultatai nebuvo palankūs valdantiesiems, jie vis tiek ėmėsi aktyvių veiksmų, siekiant stiprinti ekonominį, neišvengiamai ir politinį, ryšį su Taivanu. Po dažno Lietuvos ir Taivano sprendimo ar diplomatinio veiksmo, Kinija sureaguodavo. Pavyzdžiui, į Taivaną nuvykus susisiekimui viceministrei Agnei Vaiciukevičiūtei, Kinija viešojoje erdvėje paskelbė, kad dėl tokio veiksmo ji bus baudžiama ir jai bus taikomos sankcijos. Tiesa, po tokio pareiškimo pati viceministrė oficialaus pranešimo apie sankcijas taip ir negavo⁹. Net jei realiai sankcijų Lietuvos atstovams ir atstovams nepritaiko, Kinija nepailsta komunikuoti kokie Lietuvos veiksmai Taivano atžvilgiu yra „blogi“ ir kuria savąją istoriją.

JAV yra pagrindinė Lietuvos partnerė kovoje su Kinijos užsienio politika, todėl verta nagrinėti kaip Kinijos ambasada formuoja pasakojimą apie Lietuvos ir Taivano santykius Jungtinių Amerikos Valstijų (toliau – JAV) auditorijai, kuri aiškiai žvelgia į Kiniją kaip į grėsmę. 9 iš 10 JAV piliečių mano, kad Kinija yra konkurentė arba priešė, o ne partnerė¹⁰. 2021 m. vasarį atlikta apklausa parodė, kad dauguma respondentų palaiko JAV vyriausybės griežtą politiką Kinijos atžvilgiu, maždaug pusė tiki, kad prezidento Joe Bideno administracija susitvarkys su Kinija pagal visuomenės lūkesčius.

Lietuva taip pat yra priklausoma nuo bendros Europos Sąjungos (toliau – ES) pozicijos. Prancūzija ES yra viena pagrindinių ES politikos formuotojų. Todėl svarbu palyginti kaip Kinijos ambasada Paryžiuje komunikuoja apie Lietuvos ir Taivano santykių plėtrą visuomenei, kuri po truputį keliauja link neigiamo vertinimo Kinijos atžvilgiu. 2021 m. 62 proc. prancūzų Kiniją vertino neigiamai arba labai neigiamai, nors iki COVID-19 pandemijos Kinija visuomenės akyse buvo vertinama daugiau

⁸ Vaidotas Beniušis, „Apklausa: dauguma Lietuvos gyventojų nepritaria politikai Kinijos atžvilgiu“, 15min.lt, žiūrėta 2022 m. gegužės 20 d., <https://www.15min.lt/naujiena/aktualu/lietuva/apklausa-dauguma-lietuvos-gyventoju-nepitaria-politikai-kinijos-atzvilgiu-56-1626212>;

⁹ Aistė Čiučiurkaitė, „Kinijos sankcijas užsitraukusi Lietuvos susisiekimui viceministrė gyvena nežinioje“, žiūrėta 2022 m. gruodžio 17 d., <https://www.15min.lt/naujiena/aktualu/lietuva/kinijos-sankcijas-uzsitraukusi-lietuvos-susiekimo-vice-ministre-gyvena-nezinioje-56-1952612>;

¹⁰ Laura Silver, Kat Devlin and Christine Huang, „Most Americans Support Tough Stance Toward China on Human Rights, Economic Issues“, *Pew Research Center* (2022).

neutraliai¹¹. Tyrime pabrėžiama, kad Prancūzijos vyriausybės sprendimams Kinijos atžvilgiu didelę įtaką daro ir bendra Europos Sąjungos nuostata, ypač tarptautinės prekybos klausimu.

Atidarius Taivaniečių atstovybę Vilniuje, Kinija pradėjo taikyti netiesiogines sankcijas verslams veikiantiems ir/arba gaminantiems produkciją Lietuvoje. Neapibrėžtą laiką ir neapibrėžta apimtimi Kinija blokavo ar blokuoja prekių ir produktų iš Lietuvos importą. Problemai spręsti vyriausybė sudarė lengvatinių paskolų priemonę¹². Sankcijų laiko ir apimties apibrėžtumas neryškus dėl to, kad sankcijos buvo ar/ir yra neoficialios¹³. Kinijos valdžia sankcijų taikymo nepripažino oficialiuose valstybės užsienio reikalų ministerijos atstovų pranešimuose, tik paskelbė, kad Lietuvos verslai prarado Kinijos kompanijų pasitikėjimą¹⁴. Todėl tokios priemonės buvo pavadintos neformaliomis antrinėmis sankcijomis. Per minkštąją Kinijos galią šios taikytos priemonės pasireiškia komunikuojant. Kadangi neakivaizdžios sankcijos Lietuvos verslui buvo vienas iš pagrindinių konflikto objektų, svarbu atkreipti dėmesį kokią informaciją šia tema skleidžia Kinijos diplomatinės atstovybės.

Taigi, aiškios dvi politinio konflikto pusės, kurių kiekviena turi savų interesų. Kinijos interesas – stabdyti nepalankius Kinijai Lietuvos veiksmus, reaguojant į politikų sprendimus ir veikti prevenciškai, kad panašios tendencijos neplistų Lietuvoje ir kitur pasaulyje. Vienas iš būdų tai pasiekti – aktyviosios priemonės, kurios naudojamos informaciniuose karuose formuojant vienai pusei palankų naratyvą ar naratyvus. Nustatyti Kinijos kuriamo pasakojimo turinį ir formą galima pasitelkiant šios valstybės valdžios atstovų komunikacijos analizę konflikto lauke.

Tyrimų apžvalga. Pastaraisiais metais pastebima, kad Kinijos propagandos mašina suaktyvėjo už Kinijos ribų. 2021 metais Džordžtauno universiteto mokslininkas Ryanas Fedasiukas atrado, kad Kinijos jaunųjų komunistų lygoje yra daugiau nei 20 milijonų savanoriškai Kinijos pasakojimą skleidžiančių vadinamųjų interneto trolių¹⁵. Autorius tai vadina „Kinijos interneto trolių militarizacija“. Tačiau pasak jo, Kinijos pasakojimas prasideda nuo šios šalies diplomatinių atstovybių.

¹¹ Françoise Nicolas, „A Rough Year Ahead for the China-France Strategic Partnership“, *Instituto per gli studi de politica internazionale*, (2021);

¹² Ekonomikos ir inovacijų ministerija, „Nuo Kinijos veiksmų nukentėjęs verslas jau gali kreiptis dėl apyvartinių lėšų paskolų“, žiūrėta 2022 m. lapkričio 27 d., <https://eimin.lrv.lt/lt/naujienos/nuo-kinijos-veiksmu-nukentejes-verslas-jau-gali-kreiptis-del-apyvartiniu-lesu-paskolu>;

¹³ 15min.lt, Kinija grasina naujomis sankcijomis Lietuvos verslui: ką tai reiškia?, 15min.lt, žiūrėta 2022 m. lapkričio 27 d., www.15min.lt/verslas/naujiena/transportas/kinijos-komunistai-grasina-naujomis-sankcijomis-lietuvas-verslui-ka-tai-reiskia-667-1913176;

¹⁴ Kinijos atstovybė Lietuvoje, „Foreign Ministry Spokesperson Zhao Lijian hosted a regular press conference“, žiūrėta 2022 m. lapkričio 23 d., http://lt.china-office.gov.cn/fyrth/202112/t20211224_10475509.htm;

¹⁵ Ryan Fedasiuk, „A Different Kind of Army: The Militarization of China’s Internet Trolls“, *The Jamestown Foundation*, (2021).

Iš dalies dėl to, kad Kinijos generalinio sekretoriaus Xi Jinping'o vyriausybė valstybės valdymo gaires platina įvairiomis kalbomis, jos nėra skirtos tik vidaus vartojimui, analizių apie Kinijos užsienio politikos strategiją ir kaip ji pasireiškia praktikoje, yra nemažai. Apžvelgtuose darbuose dažniausiai tirtos Kinijos diplomatijos strategijos Europos atžvilgiu. Jos analizuotos, naudojant Michel Foucault diskurso teoriją, Jacques Derrida dekonstruktyvizmo teoriją¹⁶. Gausiai išanalizuota Kinijos ambasadų komunikacija Jungtinėje Karalystėje, Prancūzijoje, Vokietijoje ir Italijoje¹⁷. Bendra tendencija – ambasadorių komunikacija intensyvėja, dažėja, o temos parenkamos pagal Kinijai jautrias aktualijas. Viena naujausių – Covid-19 viruso plitimas ir Kinijos bandymas atsiriboti nuo atsakomybės dėl viruso plitimo visame pasaulyje¹⁸.

2021 m. Londone esanti Kinijos ambasada pradėjo skleisti anti-BBC naratyvą, nes britų nacionalinis transliuotojas po kruvinių Honkongo protestų pradėjo analizuoti Kinijos dezinformacijos kampanijas ir sukūrė dokumentinį pasakojimą apie tai¹⁹. Kinija nieko nelaukusi užčiuopė spragą ir pirmiausiai per Kinijos ambasadą Londone, o vėliau per socialiniuose tinkluose veikiančius trolius pradėjo skleisti neigiamą pasakojimą apie BBC. Kinijos ambasadorius skleidė melagienas apie BBC netgi interviu metu BBC „Today“ tiesioginėje programoje. Po laidos vedėjas atskiru pranešimu iškart atmetė melagienas ir pasakė, kad pilnai atsako ir kovoja už BBC žurnalistiką. Panašiai, atrodo, yra ir Lietuvos atveju. Lietuva dalyje užsienio žiniasklaidos šia tema pristatoma kaip mažoji išsišokėlė, lyginami Lietuvos milijonai gyventojų su Kinijos milijardais ir nepamirštama įtraukti bendrojo vidaus produkto skirtumų.

Tyrimai apie Kinijos komunikaciją dažniausiai atsiranda įvykus konfliktams tarp valstybių arba periodiškai tikrinant kaip keičiasi ar nesikeičia Kinijos užsienio politika. Užsienyje tyrimų apie Kinijos informacinio karo taktikas, skleidžiamus naratyvus yra padaryta nemažai. Remiantis didžiausiu susietų mokslinių duomenų bazės įrankiu, nuo 2014 m. politikos mokslų srities mokslinių publikacijų anglų kalba, kuriuose nagrinėjami Kinijos ambasadų skleidžiami naratyvai, yra skaičiuojama per 9000²⁰. Pastaraisiais metais gausu publikacijų apie COVID-19 pandemiją ir Kinijos informacines kampanijas užsienyje, pasitelkiant diplomatinis kanalus. Pavyzdžiui, autoriai Anna Kobierecka, Michał Marcin

¹⁶ Anne-Marie Brady „Marketing dictatorship: Propaganda and thought work in contemporary China“, Plymouth: Rowman and Littlefield (2010);

¹⁷ Timothy L. Thomas, „Like Adding Wings to the Tiger: Chinese Information War Theory and Practice“, Kansas: Foreign Military studies office (2000);

¹⁸ Dean Cheng, „Challenging China’s “Wolf Warrior” Diplomats“, Asian study center (2020);

¹⁹ Matt Burgess, „China’s propaganda firehose is going after the BBC“, BBC, žiūrėta 2022 m. gegužės 20 d., <https://www.wired.co.uk/article/bbc-news-china-gloom-filter>;

²⁰ Dimensions AI, „Publications. Analytical Views“, žiūrėta 2023 m. sausio 4 d., [chinese embassi... Fields of Research \(ANZSRC 2020\): 4408 Political Science in Publications - Dimensions](#).

Kobierecki turinio analizės būdu tyrė kokias žinutes COVID-19 kontekste skleidė Kinijos diplomatiniai atstovai įvairiose valstybėse²¹. Lietuvoje įvykus santykių su Kinija lūžiui, kol kas daromos tik prielaidos kokį pasakojimą apie Lietuvą formuoja Kinija. Bene dažniausiai akademiname lauke apie Kinijos politinius posūkius, Lietuvos ir Kinijos santykius rašo Konstantinas Andrijauskas, Raigirdas Boruta. Pastarasis 2021 m. analizavo Kinijos raudonąsias linijas ir jų peržengimą bei Kinijos reakciją į vertybinę Lietuvos politiką²². Pasak 2021 m. publikuoto K. Andrijausko strateginę politiką apžvelgiančio straipsnio, Lietuvos ir Kinijos dvišaliai santykiai vėso jau kurį laiką²³. Tačiau įvykus konfliktui tarp Lietuvos ir Kinijos dėl Taivaniečių atstovybės Vilniuje, Kinijos ambasadų komunikacija apie Lietuvą – dar nepaliesta tyrimo tema. Todėl suprasti Kinijos formuojamą diskursą apie Lietuvą per Kinijos diplomatinės atstovybes, būtų aktualu ir naudinga. Ypač dėl to, kad Kinija taikosi į užsienio valstybių visuomenių protus, siekiant juos nukreipti Kinijai palankia srove.

Tokių informacinių Kinijos kampanijų, nukreiptų vienos ar kitos demokratinės valstybės atžvilgiu yra buvę ne kartą. Vienas naujausių pavyzdžių – Švedijos patirta Kinijos informacinė kampanija 2018-2019 metais. Švedija pasmerkė Kinijos sprendimą uždaryti Kinijoje gimusį Švedijos pilietį publicistą Gui Minhai 10 metų kalėjime. Po tokio pasmerkimo Švedija gavo porciją naratyvų, palankių Kinijai ir nepalankių Švedijos demokratijai²⁴. Švedijos tyrėjai stebėjo Kinijos ambasados Stokholme komunikaciją. Iš pradžių Kinijos ambasadorius sakė, kad kentės Kinijos ir Švedijos kultūriniai santykiai, o kai švedai nepasidavė, ambasada pradėjo kalbėti apie grėsmę valstybių prekybiniams santykiams. Politikos apžvalgininkas Edwardas Lucas ambasados chuliganišką komunikaciją palygino su Vladimiro Putino komunikacija²⁵.

Apžvelgus tyrimus, išaiškėjo, kad trūksta tyrimų apie Kinijos komunikaciją Lietuvos atžvilgiu po Taivaniečių atstovybės atidarymo. Todėl šiame tyrime siekiama atskleisti kokius pasakojimus Kinija formuoja šio įvykio lauke.

Darbo tikslai ir uždaviniai. Į vieną vietą suguldyti Kinijos pasakojimai apie Lietuvą, leistų suprasti ir atpažinti kokius naratyvus arba kokius pasakojimus apie Lietuvą kuria Kinijos diplomatinės

²¹ Anna Kobierecka, Michał Marcin Kobierecki, „Coronavirus diplomacy: Chinese medical assistance and its diplomatic implications“, *University of Łódź* (2021);

²² Raigirdas Boruta, „Crossing Beijing's "Red line"? China's response to Lithuania's values-based foreign policy“, *Foreign Policy Research Center* (2021);

²³ Konstantinas Andrijauskas, „Lithuania's decoupling from china against the Backdrop of strengthening transatlantic ties“, *Eastern Europe Studies Center* (2021);

²⁴ Charlotte Svensson, „Frames, Discursive Practices, and Bilateral Relations: The Gui Minhai Case in Chinese and Swedish Media“, Lund university: *Centre for east and south-east asian studies* (2019);

²⁵ Edward Lucas, „If you thought Russia was bad, just try China“, *thetimes.co.uk*, žiūrėta 2022 m. gegužės 20, <https://www.thetimes.co.uk/article/if-you-thought-russia-was-bad-just-try-china-bwvvnvq25g>.

atstovybės. Šio darbo tikslas – suformuluoti pagrindinius Kinijos pasakojimo apie Lietuvą teiginius nuo Taivaniečių atstovybės atidarymo Vilniuje. Tyrimo laukas – Kinijos diplomatinių atstovybių trijose valstybėse (JAV, Lietuvoje, Prancūzijoje) internetiniai puslapiai ir paskyros socialiniame tinkle „Twitter“.

Toks žinojimas leistų suprasti ir atpažinti kokias informacines priemones naudoja Kinija, siekdama susidoroti su jai nepalankiais politiniais sprendimais demokratinėse valstybėse. Apibrėžtas Kinijos ambasadų formuojamas diskursas apie Lietuvą, galėtų padėti iš anksto atpažinti ar/kada Kinija vykdo informacinę kampaniją.

Siekiant atsakyti į darbo tikslą, formuojami tokie darbo uždaviniai:

1. Teorinio pagrindo išplėtojimas, siekiant nustatyti surinktų duomenų analizės kryptis.
2. Duomenų kodavimo schemas kategorijų formavimas, kurios leis glaustai apibūdinti į kategorijas priskirtų duomenų esmę.
3. Surenkami analizei reikalingi duomenys. Šiam darbui reikia atrinkti visus į laikotarpį patenkančius tekstus, kuriuose kalbama apie Lietuvą.
4. Kodų kategorijų, kodavimo schemas formavimas kiekvienai iš teorijų ir kategorijų ieškojimas atrinktuose tekstuose. Priskiriant tekstus kategorijoms, paliekama laisvė indukciniu būdu darbo eigoje išskirti naujas kategorijas.
5. Remiantis sukoduotais tekstais, analizuojama Kinijos diplomatinių atstovybių komunikacija, žinučių formos ir turinio panašumai, skirtumai.

Tyrimo metodas. Atlikta 176 žinučių turinio analizė, koduojant jas pagal tris teorinius lygmenis suformuotomis kategorijomis: informacinių karų, retorinių figūrų ir žanro teorijų. Medžiaga rinkta iš Kinijos diplomatinių atstovybių komunikacijos kanalų Lietuvoje, Prancūzijoje ir Jungtinėse Amerikos Valstijose. Tai atstovybių oficialūs internetiniai puslapiai, publikuojami pranešimai apie Lietuvą juose ir socialinio tinklo „Twitter“ paskyros, kuriose tiriamos žinutės apie Lietuvą. Laikotarpis: metai po Taivaniečių atstovybės Vilniuje atidarymo t.y. nuo 2021 m. lapkričio 18 d. iki 2022 m. lapkričio 18 d.

Darbo struktūra. Darbas susideda iš keturių dalių. Pirmoje formuojamas teorinis pagrindas, remiantis informacinių karų, naratyvų analizės ir žanrų teorijomis. Antroje dalyje formuojama duomenų

kodavimo schema. Trečioje dalyje pritaikant teorijas, analizuojami surinkti duomenys. Ketvirtoje dalyje formuojamos analizės išvados.

1. Informacinių karų, naratyvų analizės ir žanrų teorijos dermė

Šiame darbe derinamos trijų teorijų prielaidos ir įrankiai: informacinių karų teorija, naratyvų formavimo teorija ir žanrų teorija.

Šios trys teorijos dera tarpusavyje, nes joms visoms rūpi tekstas ir jo forma, teksto veikimas socialinėje aplinkoje ir kaip per tekstus pasireiškia galia. Informacinis karas yra neatsiejama valstybių, siekiančių didinti ar palaikyti savo galią pasaulyje, politikos dalis. Naratyvų formavimas ir analizė leis pamatyti platesnę Kinijos ambasadų kuriamą istoriją apie Lietuvą. Žanro teorija leis suprasti kaip savo pranešimus įrėmina Kinija. Tad ji bus naudinga, pastebint savotiškas pakuotes, į kurias Kinija įvynioja suformuotą pasakojimą.

1.1. Informacinio karo priemonės Kinijos diplomatinių atstovybių komunikacijoje

Į Krašto apsaugos ministerijos nacionalinio saugumo vertinimo ataskaitą Kinija kaip grėsmė Lietuvos informaciniam saugumui iki 2021 m. nebuvo įtraukta. Ji buvo minima kaip potenciali grėsmė apskritai²⁶. 2020 m. didžiausios grėsmės Lietuvos informaciniam saugumui iš esmės liko tos pačios – Rusijos Federacija ir jos vyriausybės kontroliuojamos žiniasklaidos priemonės, kurių veikla daugiausia buvo nukreipta formuoti priešiški nuomonei ES ir NATO atžvilgiu. Tačiau 2022 m. gegužę pateiktoje ataskaitoje už 2021 metus ir 2022 m. pirmąjį ketvirtį, Kinija jau įvardinama kaip grėsmė Lietuvos informaciniam saugumui²⁷. Taigi, pastaraisiais metais įvyko vyriausybės požiūrio į Kiniją lūžis ir fiksuojamas Kinijos informacinių atakų, dezinformacijos pagausėjimas.

Lietuvos Respublikos Visuomenės informavimo įstatymas dezinformaciją apibrėžia kaip tyčia viešai paskleistą melagingą informaciją²⁸. Kaip teigia informacinių karų tyrėjas, politologas Thomas Rid, dezinformacija nėra tiesiog netikra informacija, tiksliau, nebūtinai yra²⁹. Kai kurios baisiausios ir efektyviausios *aktyvios priemonės* istorijoje sukurtos remiantis tiksliais faktais. Autorius

²⁶ Antrasis operatyvinių tarnybų departamentas, Valstybės saugumo departamentas, „Grėsmių nacionaliniam saugumui vertinimas 2020“, Krašto apsaugos ministerija (2021);

²⁷ Krašto apsaugos ministerija, „Pristatomi svarbiausi Lietuvos kibernetinio saugumo skaičiai ir tendencijos“, kam.lt, žiūrėta 2022 m. birželio 7 d., <https://kam.lt/pristatomi-svarbiausi-lietuvas-kibernetinio-saugumo-skaiciai-ir-tendencijos/>;

²⁸ Lietuvos Respublikos Seimas, „Lietuvos Respublikos Visuomenės informavimo įstatymas“, Vilnius, 1996, žiūrėta 2022 m. birželio 7 d.), [https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/TAR.065AB8483E1E/asr](https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/TAR.065AB8483E1E/asr;);

²⁹ Thomas Rid, *Active Measures: the secret history of disinformation and political warfare* (London: Profile Books, 2020), 8-15.

pateikia pavyzdį: 1960-aisiais Sovietų sąjungos saugumo tarnyba sukūrė brošiūrą, kurioje aprašė ištis JAV įvykusius juodaodžių linčiovimo ir kitokio kankinimo atvejus Teksase, Tenesyje. Tada KGB išplatino brošiūras anglų ir prancūzų kalbomis daugiau nei tuzine Afrikos valstybių, apsimesdami Afrikos-Amerikos aktyvistais. Kartu, dezinformacijos operacijos ne visada vyksta viešai. Tiriant Kinijos ambasadų komunikaciją apie Lietuvą, gali kilti abejonė dėl auditorijos, kurią pasiekia atstovybių skleidžiamos žinutės. Greičiausiai retas Lietuvos gyventojas užklysta paskaityti kas naujo parašyta Kinijos atstovybės tinklalapyje. Tačiau kai kurios itin sėkmingos *aktyvios priemonės* pasiekė savo tikslinę auditoriją net nepasiekdamos žiniasklaidos. KGB tokias operacijas vadino „tyliosiomis“. Todėl sėkmingoms informacinėms operacijoms nebūtinai reikia plačios auditorijos. Iš čia kyla idėja tirti kanalus t.y. Kinijos diplomatinės atstovybių tinklalapius ir „Twitter“ paskyras, kurios nebūtinai yra suinteresuotos skleisti informacinę Kinijos kampaniją plačiajai auditorijai, naudojantis žiniasklaida. T. Rido pateikiamas teorinis suvokimas, kad *aktyvioms priemonėms* suveikti nereikia kuo platesnės auditorijos, duoda impulsą tirti informacinės kampanijos ar informacinių kampanijų turinį ir išsiaiškinti oficialią Kinijos kuriamą istoriją apie Lietuvą, nepaisant to ar ta istorija apibrėžtu laikotarpiu yra plačiai skleidžiama, kas gali arba negali nutikti ateityje.

Autorius išskiria keturias šiuolaikinės dezinformacijos bangas³⁰. Modernioji dezinformacijos era prasidėjo ankstyvais 1920-aisiais. *Pirmoji banga* pradėjo formuotis tarpukariu, per Didžiąją depresiją, kai žurnalistiką transformavo platus radijo naudojimas. Pirmosios dezinformacijos operacijos 1920–1930-aisiais buvo inovatyvios, sąmokslinės, suktos ir – bent kurį laiką – bevardės. Jų taikinyje atsirasdavo ir Sovietų Sąjunga, ir JAV. *Antroji banga* – po Antrojo pasaulinio karo. Tuomet dezinformacija tapo profesionali. JAV žvalgybos agentūros pirmavo kurdamos agresyviai operacijas be skrupulų. CŽA savo slaptąsias operacijas vadino „politiniu karu“, o Rytų blokas savo operacijas vadino „dezinformacija“. Tokių operacijų tikslas – sustiprinti esamą įtampą ir susiskaldymą vidaus politikoje. Tam būdavo pasitelkiami tiek faktai, tiek klastotės, idealiu atveju – jų mišinys. *Trečioji banga* atėjo 8 deš. pabaigoje. Tuomet dezinformacija tapo gerai aprūpinta, organizuota, valdoma, ji tapo operatyviniu mokslu – didžiule ir gerai sutepta biurokratine mašina. Sovietų saugumas buvo pamėgęs terminą „aktyvios priemonės“. Ištis – iki pat žlungant Sovietų Sąjungai, Rytų blokas dezinformacijoje sparčiai įgavo pranašumą. *Ketvirtoji banga* augo lėtai, kol viršūnę pasiekė 2010-aisiais. Tuomet dezinformaciją performavo modernios technologijos ir interneto kultūra. Dezinformacijos kampanijos evoliucionavo į greitas, joms reikėjo mažiau įdirbio, jos galėjo veikti per didesnę nuotolį, galėjo būti labiau išskaidytos.

³⁰ Thomas Rid, 18-413.

Todėl geografinis atstumas iš esmės tapo nebesvarbus. Tokioms ekonominėms galybėms kaip Kinija tapo lengviau veikti ten, kur mato savo interesą. Prie viso to naujausiais laikais prisidėjo *skaitmeninė revoliucija*. Ji fundamentaliai pakeitė tai, kaip vykdomos dezinformacijos kampanijos. Internetas aktyvias priemones ne tik atpigino, pagreitino ir padarė mažiau rizikingomis, jis jas paprasčiausiai padarė labiau aktyviomis ir mažiau apgalvotomis. Operacijos tapo platesnio masto, sunkiau kontroliuojamos ir sunkiau nustatomos po to, kai jau yra pradėtos vykdyti. Todėl internete, net ir esant dideliu geografiniu atstumu nuo Kinijos, lengva surasti šios valstybės valdžios patikėtinių žinutes, susijusias su Lietuva ir jas išanalizuoti iki Kinijai pradedant kitą informacinę operaciją. Nors Kinijos atstovų komunikacija yra kruopščiai suderinta, yra atvejų, kai žmogiškai paslystama ir puikiai sukonstruota komunikacija suaižėja. Pavyzdžiui, „Reuters“ reporterio paklaustas apie protestus Kinijoje, užsienio reikalų ministerijos atstovas kurį laiką nerado paruošto atsakymo į klausimą, o kai pradėjo atsakinėti, jaudinosi³¹. Interneto transliacijų dėka tokius nuokrypius galima pamatyti ir įvertinti.

Aktyvios priemonės informaciniame kare pasak Thomo Rido yra trijų rūšių. Pirma, aktyvūs dezinformacijos veiksmai *nėra spontaniškas politikų melas*. Tai profesionaliai veikiančių žvalgybos agentūrų, kurios nuolat tobulina savo veiklą, darbas, dažniausiai nukreiptas prieš užsienio priešus. Antra, *visos aktyvios priemonės turi dezinformacijos elementų*. Tai gali būti suklastotas turinys, netikras šaltinis, nuslėptas informacijos gavimo būdas, galios agentai gali apsimesti kažkuo, kuo nėra, aprašytą situaciją grindžiantys liudijimai taip pat gali būti netikri. Trečia, *aktyvios priemonės visada turi galutinį tikslą*. Pavyzdžiui, susilpninti savo taikinį. Tam pasitelktos priemonės gali būti įvairios – pavyzdžiui, sukuriama konfliktas tarp sąjungininkių tautų, etninių grupių, trintys tarp asmenų grupėse ar partijose, visuomenėje pakertamas pasitikėjimas tam tikromis institucijomis.

Aktyvios priemonės taip pat gali būti nukreiptos į vieną siaurą tikslą – ardyti valdžios legitimumą, griauti konkrečių asmenų, pavyzdžiui, politikų reputaciją arba jų sprendimą, tarkim, kur nors dislokuoti ginklus. Kartais kampanijos yra nukreiptos palengvinti tam tikrus politinius sprendimus. Iš pirmo žvilgsnio būtent toks Kinijos tikslas, kovojant prieš Lietuvą, ir yra. Klystama manant, kad dezinformacija yra rafinuota, kuriama skleidžiant vien netikras naujienas ir yra propaguojama viešojoje erdvėje. Beveik visos dezinformacijos operacijos yra sukurtos netobulai, vykdomos ne perfekcionistų, o pragmatikų. *Aktyvios priemonės* yra prieštaringos: tai slaptos operacijos, skirtos padaryti matomą įtaką, slaptos priemonės naudojamos viešose diskusijose, kruopščiai paslėptos, bet kartu labai akivaizdžiai

³¹ Guardian, „Awkward silence: China official speechless after question on protests – video“, guardian.com, žiūrėta 2023 m. sausio 4 d., <https://www.theguardian.com/world/video/2022/nov/29/awkward-silence-china-official-speechless-after-question-on-protests-video>.

matomos. Tokiomis viešomis, bet paslėptomis priemonėmis galima laikyti Kinijos ambasadų publikuojamus pranešimus, interviu ir kitokias žinutes, kuriose kalbama apie Lietuvą, naudojant aktyvias priemones.

Dezinformacijos kampanijos yra išpuoliai prieš politinę santvarką, kuri grindžia savo pasitikėjimą faktiniais autoritetais. Tie autoritetai – teisėsaugos institucijos ir sistema, valdininkai, mokslas, žurnalistika, demokratijos valdoma žvalgyba. Šios institucijos kelia į priekį faktus, o ne jausmus, įrodymus, o ne emocijas. *Aktyvios priemonės* griaua tą tvarką, tačiau tą daro lėtai, subtiliai, tarsi tirpindamos ledą, slepiančių pavojingiausių virusus. Kai įrodymais grįstoje tvarkoje atsiranda dezinformacijos sukurtų landų, jas užpildo emocijos – kuo sunkiau atskirti emocijas nuo faktų, tuo sunkiau atskirti draugus nuo priešų. Kuo stipresnis ir tvirtesnis demokratinis politinis organas, tuo jis atsparesnis dezinformacijai.

Kaip galima kovoti su melagingomis priemonėmis parodė sociologai Alfredas McClung Lee ir Elizabeth Briant Lee. Jie išskyrė septynias *informacinio karo taktikas*: etikečių klįjavimas, blizgantys apibendrinimai, perkėlimas, liudijimas, „nuo tautos“, kortų kaladė, vagono prikabinimas³².

Etikečių klįjavimas pasireiškia, kai idėjai ar argumentui diskredituoti yra panaudojami blogi ar žeidžiantys epitetai. *Blizgantys apibendrinimai* – kai kažkas susiejama su „dideliu gėriu“. Ši technika naudojama bandant įtikinti ir pritarti kažkam, ko mes net nepatikriname. *Perkėlimo* metodas suteikia autoritetą, pateisinimą ir reputaciją kažko gerbiamo kitam, kad pastarasis būtų priimtinas arba priešingai – pasitelkus autoritetą ir reputaciją, propagandistas bando priversti atmesti argumentus. *Liudijimas* naudojamas, kai gerbiami arba nekenčiami asmenys sako, kad tam tikra idėja, programa, produktas ar asmuo yra geri ar blogi. Būdas „nuo tautos“ pasitelkiamas, kai kalbėtojas bando įtikinti savo auditoriją, kad jis ir jo idėjos yra geri, nes jie yra „paprastų žmonių“. *Kortų kaladės* metodu tikri faktai sumaišomi su melagingais teiginiais tam, kad būtų sukurtas geriausias efektas. *Vagono prikabinimas* naudojamas tada, kai siekiama pasinaudoti žmonių grupės, „bandos“ jausmu ir sakoma, kad kažkokį dalyką daro ar sako visi, todėl reikia palaikyti propagandisto programą.

Pasitelkus autorių apibrėžtas informacinio karo taktikas, darbe išskiriamos kategorijos, kurios apibendrina į kategorijas patenkančių Kinijos žinučių esmę ir leidžia glaustai perteikti Kinijos kuriamą pasakojimą apie Lietuvą.

³² Alfred McClung Lee ir Elizabeth Briant Lee, *Fine art of propaganda*, (Harcourt, Brace & Company: New York, 1939), 8-104.

1.2. Naratyvų analizė, pasitelkiant retorines figūras

Kad ir kiek modernėtų informacinio karo būdai, literatūros istorikas Haydenas White'as pastebi, kad modernių laikų istorijos dažniausiai įdarbinamos, naudojant klasikinius retorinius tropus³³. Egzistuoja keturios klasikinės retorinės figūros: metafora, metonimija, sinekdocha ir ironija. Socialinės ir organizacijų psichologijos profesorė Barbara Czarniawska pristato naratyvų analizavimo strategijas socialiniuose moksluose³⁴. Pasak autorės, šie tropai naudojami kuriant romantinį, tragišką, komedijos ir satyros naratyvus. *Romantiniame* naratyve dėmesys krypsta į vieną vienintelį herojų ir jo istoriją bei kovas, pralaimėjimus ir pergales. *Metafora* yra pagrindinė retorinė figūra, naudojama romantiniame naratyve. *Romantiniame* naratyve preziuruojama, kad kiekvienas pasaulio sutvėrimas turi tikrą ir gilią prasmę gyvenime. *Tragiškame* naratyve žmonija yra pasmerkta kriziniam likimui. *Metonimija* yra pagrindinis tragiško naratyvo tropas, naudojamas perkeliant objektų reikšmę, kurie tarpusavy turi loginius ryšius. *Komedijoje* žmonija nepastatoma prieš likimo iššūkius, o organiškai formuoja aukštesnius bendruomenės ryšius, kai nepaisant atkritimų, juokingų komplikacijų, galiausiai pasiekia harmoniją ir laimingą pabaigą. Komedijoje naudojama *sinekdocha*. Galiausiai, *satyrinis* naratyvas parodo visų istorijų, įvykių absurdiškumą. *Ironija* leidžia išreikšti skepticizmą, kontradikciją, paradoksą. Barbara Czarniawska rekomenduoja sekti penkiais žingsniais, analizuojant naratyvus: nustatyti pagrindinius veiksmo tikslus; apibrėžti tiriamą objektą ir veikėjus; pasirinkti įvykį ar incidentą; apibūdinti kritinį įvykį ar incidentą; pateikti kritinį vertinimą, o jei jis pateikiamas, atskirti nuo įvykio apžvalgos³⁵. Taivaniečių atstovybės atidarymas Vilniuje yra aiškus įvykis arba incidentas, dėl kurio Kinija kuria tam tikrus naratyvus per viešas žinutes. Tad nuo jo atsispiriant, galima nagrinėti Kinijos kuriamą pasakojimą apie Lietuvą.

Kaip teigia White'as, istorinių faktų prigimtis specifiška: jie yra ne duoti istorikui, bet jo konstituojami. Tai reiškia, kad istoriniai pasakojimai yra įsteigti arba organizuoti, o ne tiesiog atsiradę be jokios intencijos ar įtakos ir nugulę į rašytinius šaltinius. Istorinį pasakojimą, anot White'o, sudaro istoriniai faktai, susieti tam tikro siužeto į rišlią, vientisą, interpretuojančią visumą. Tropai yra istorinio pasakojimo konstrukcijos determinantai, nuo kurių priklauso tai, kaip interpretuojami atskiri faktai galutiniame produkte t.y. pasakojime. Iš White'o perspektyvos šiam darbui svarbus elementas –

³³ Hayden White, *Figural realism*, (Baltimore, MD: John Hopkins University Press, 1998), 1-26.

³⁴ Barbara Czarniawska, *Narratives in social science research*, (London: Sage Publications, 2004), 17-23.

³⁵ Barbara Czarniawska, *Narratives in social science research*, (London: Sage Publications, 2004), 43.

dokumentuojamo pasakojimo tikslingas organizavimas. Kitaip tariant, naratyvo kūrimas apie tam tikrą objektą.

Tyrinėjant Kinijos komunikaciją, kurią siekiama įdiegti pasaulyje kaip dominuojantį pasakojimą, pastebima, kad konkretaus naratyvo skleidimas primena produkto ar paslaugos reklamavimą. Tam tikra prasme reklama ar viešieji ryšiai gali būti siejama su propaganda³⁶, propaganda lyg informacinio karo, viešųjų ryšių ir reklamos pirmtakas. Kaip pažymima informacinių karų teorijos dalyje, Kinijos komunikacija yra paremta dezinformaciniais, propagandos elementais vien dėl tikslo geopolitiškai įtvirtinti Kinijai palankų pasakojimą.

Kaip teigė Rolandas Barthes, retorika Vakarų pasaulyje nuo Antikos laikų ir Aristotelio naudojama kaip įtikinimo įrankis³⁷. Tačiau, remiantis Jamesu Fernandezu, retorikos pasitelkimas, siekiant įtikinti nėra išskirtinai amerikiečių ar europiečių kultūros savybė³⁸. Ne tiek svarbu kuo norima įtikinti, kiek yra svarbūs patys įtikinimo būdai, naudojant retorikos elementus. Vienas tų elementų – retorinė figūra. Ji gali būti apibrėžiama kaip meniškas nukrypimas teiginyje³⁹, pridėdam, kad toks nukrypimas padeda suprantamiau adresatui iškomunikuoti norimą žinutę. Šiame darbe retorinė figūra ir bus suvokiama kaip kūrybiškas, meninis nukrypimas nuo formalaus teksto. Retorinę figūrą padeda atskirti netikėtumo pojūtis, skaitant ar klausant teksto⁴⁰. Klasikiniai autoriai retorinę figūrą taip pat suvokia kaip meninį nukrypimą nuo normos ar įprastų išraiškos būdų⁴¹. Kita vertus, tokiam apibrėžimui yra ir prieštaravimų, nes kai kurios retorinės figūros, pavyzdžiui metafora, yra dažnas elementas kasdienėje kalboje⁴². Vis dėlto, darant prielaidą, kad Kinijos valdžios komunikacija yra formalus, oficialus, dokumentiškas kalbėjimas ar rašymas, kuris yra visada suderintas, darbe laikomasi klasikinės nuostatos, kad retorinės figūros įveiklinamos lyg teksto nuokrypis ir netikėtumas, lyg konvencinės kalbos įtrūkis, kuris perteikia papildomą informaciją. Neatmetama, kad koordinuotoje Kinijos komunikacijoje retorinės figūros gali būti įtraukiamos specialiai. Tačiau to nesiekama išsiaiškinti. Darbe svarbiau suprasti kas tokiu nuokrypiu yra pasakoma. Vis dėlto, ir intencionalus figūratyvinės kalbos įtraukimas į tekstą neatleidžia nuo netikėtumo, nuokrypio efekto. Taigi, net jei retorinė figūra panaudojama sausai planuojant tekstą, siekis sukelti netikėtumo įspūdį išlieka.

³⁶ Edward Bernays, *Propaganda*, (New York: Horace Liveright, 1928), 57.

³⁷ Roland Barthes, *The Old Rhetoric: An Aide-Memoire*, (Richard Howard, New York: Hill & Wang, 1988), 11-93.

³⁸ James W. Fernandez, *Beyond Metaphor: The Theory of Tropes in Anthropology*, (Stanford, CA: Stanford University Press, 1991).

³⁹ Edward P.J. Corbett, *Classical Rhetoric for the Modern Student*, (New York: Oxford University Press, 1990).

⁴⁰ Edward F. Mcquarrie, David Glen Mick, *Figures of Rhetoric in Advertising Language*, 424.

⁴¹ Edward P.J. Corbett, *Classical Rhetoric for the Modern Student*, (New York: Oxford University Press, 1990).

⁴² Tzvetan Todorov, *Theories of the Symbol*, (Ithaca, New York: Cornell University Press, 1982).

Dažnai tokie metodai pasitelkiami reklamoje, o reklama toli gražu nėra improvizuota kalba. Nuo seniausiųjų laikų būdai retoriškai įtikinti buvo pildomi per įvairias prizmes, bet fundamentalios kryptys išliko iki šiol, pavyzdžiui, rimas, kalambūras, hiperbolė, kartojimas.

Viena turinio analizių, kuriose tyrinėtas įtikinėjimo menas, naudojant retorines figūras reklamoje buvo parengtos James H. Leigh⁴³. Autorius analizavo reklamų antraštes ir retorinių figūrų gausą bei tipus jose. Paaikškėjo, kad retorinės figūros padeda geriau įskiepyti pranešimą, o kartu ir idėją auditorijai, jeigu jame panaudojamos retorinės figūros. Remiantis tyrimo rezultatais, daugiau nei 74 proc. reklamų antraščių buvo panaudota bent viena retorinė figūra⁴⁴. Nustatyta, kad dažniausiai naudojami tropai: kalambūrai (antanaklasis, Retorikoje antanaklasis yra literatūrinis tropas, kuriame kartojamas vienas žodis ar frazė, bet dviem skirtingomis prasmėmis. Antanaklasis yra įprasta kalambūro rūšis ir, kaip ir kitos kalambūros rūšys, dažnai randama šūkiuose, paronomazija, žodžių žaismas — vienodai arba panašiai skambančių, bet skirtingos reikšmės žodžių gretinimas, sukeliantis netikėtumo, komizmo įspūdį, pvz.: „ei, Žeme, / žemėn kepurę!“ — K. Binkis.⁴⁵), asociacijos (aliuzija, personifikacija), prieštaringos asociacijos (ironija, metafora, oksimoronas, paradoksas), vizualinės asociacijos žodžiais (vaizdiniai, onomatopėja), Žodžių pakeitimas (metonomija, perfrazavimas, antimerija), padidinimai ir sumažinimai (eufemizmas, hiperbolė, litotė), retoriniai klausimai⁴⁶.

Remiantis dažniausiai naudojamomis retorinėmis figūromis, naudojamomis reklamų šūkiuose, kuriais siekiama įtikinti, šią teorinę patirtį galima perkelti į Kinijos ambasadų komunikaciją, kurios tikslas toks pats – įtikinti savąja pozicija.

Kaip teigia autoriai Edwardas F. McQuarrie ir Davidas Glenas, kiekvienas komunikacijos aktas prieš prasidedamas sukuria tam tikrus lūkesčius, o šie lūkesčiai veikia kaip konvenciniai susitarimai ar netgi suvaržymai⁴⁷. Autoriai siūlo pažvelgti į metaforos naudojimą kalboje. Klausytojai dažniausiai yra susipažinę su visuomenėje įformintomis, konvencinėmis žodžių reikšmėmis, kurios tikėtina, ir bus naudojamos kalboje. Tačiau jei žodžiui yra priskiriama kitokia reikšmė, atsiranda netikėtumo faktorius. Pavyzdžiui, reklamos šūkiu „pienas – kalcio šaltinis“ netikėtumas, kad pienas yra šaltinis, o šaltinis asocijuojamas su gausa, švara, nesibaigiančia tėkme. Tokia netikėta metafora sukurama papildoma

⁴³ James H. Leigh, *The Use of Figures of Speech in Print Ad Headlines*, (Journal of Advertising, 1994), 17-34

⁴⁴ Ten pat, 26 p.

⁴⁵ Tarptautinių žodžių žodynas, *Vyriausioji enciklopedijų redakcija*, 1985.

⁴⁶ James H. Leigh, *The Use of Figures of Speech in Print Ad Headlines*, (Journal of Advertising, 1994), 27.

⁴⁷ Edward F. McQuarrie, David Glen Mick, *Figures of Rhetoric in Advertising Language*, 425-426.

reikšmė tekstui, kuri gali būti interpretuojama, priklausomai nuo konvencinės metafora paverčiamos frazės ar žodžių reikšmės.

1.3. Žanras – kaip teksto pakuotė

Žanro teoretikų gretos išsiskiria į dvi aiškias pozicijas. Viena pusė teigia, kad žanras meno, literatūros kūriniai ar tiesiog komunikacijai yra būtinas. Kita pusė sako, kad žanras yra pernelyg logiška struktūra ir įrėmina kūrybą arba komunikaciją tose vietose, kur to nereikėtų daryti. Žanro apibrėžčių yra daug, todėl darbe remiamasi socialinį diskursą apimančiomis žanro sąvokomis. Rickas Altmanas žanro apibrėžtį formavo taip: žanrai yra diskurso laukai, naudojami bendruomenėse ir tarp jų, ir apimantys lanksčias, taip pat įvairias grupes, vertinimus ir normas⁴⁸. Guntheris Kressas teigia, kad įprastinės bendravimo formos lemia nusistovėjusias tekstų formas, t. y. tam tikrus žanrus. Pasak jo, žanrai turi savo formą ir reikšmę, atsiradusią būtent dėl žanru atskleidžiamų socialinio bendravimo formų, tikslų, funkcijų ir reikšmių. Žanrai parodo būdingiausias bet kurios visuomenės ar draugijos bendravimo formas, todėl žanro analizę siūloma sieti su konvencijų, ritualų, ceremonijų tyrimais. Strateginė Kinijos komunikacija apie Lietuvą lyg ritualas, kuris nustatytas Kinijos vyriausybės politinėje konvencijoje arba susitarime. Vis dėlto, G. Kresso žanro apibrėžtis taikytina literatūriniais kūriniais. Kinijos ambasadų komunikacija interneto tinklalapiuose ir socialiniame tinkle vargiai pavadintina literatūra. Todėl darbo analizėje naudojama tik G. Kresso principinė teorinė nuostata, kad žanrai pasireiškia per socialinį ritualinį, konvencinį bendravimą ir jo formas.

Michailo M. Bakhtino teorijos esmė – žanrai veikia kaip tarpininkai bet kokioje komunikacinėje veikloje⁴⁹. Toks požiūris į žanro funkciją praplečia žanro teorijos taikymo galimybes ir neapsiriboja tik meno kūriniais ar tik literatūra. Todėl puikiai tinka šio darbo analizei, kurioje nagrinėjamas Kinijos diplomatinė atstovybių kuriamas pasakojimas apie Lietuvą, kur objektas yra Kinijos atstovybių pranešimai jų internetiniuose puslapiuose ir socialiniame tinkle „Twitter“.

Mikhailas Bakhtinas pirmasis susiejo komunikacijos veiksmą su žanrais. Komunikacija neabejotinai yra socialinis veiksmas. Todėl žanrą kaip konceptą M. Bakhtinas įvardija socialiniu ženklu⁵⁰. Autorius dėstė, kad bet koks komunikavimo veiksmas arba apskritai komunikacijos procesas susideda iš žanrų. Žanrai komunikacijos veiksmo metu veikėjams suteikia vaidmenį. Pavyzdžiui, du kolegos biuro virtuvėje aptaria praėjusį savaitgalį. Vienas pasakoja kaip dėl slidaus kelio vos nepadarė

⁴⁸ Rick Altman, *Film/Genre*, (London: British Film Institute, 1999), 3-11;

⁴⁹ Mikhail M. Bakhtin, *Speech Genres and Other Late Essays*, (Austin: University of Texas Press, 1986), 60;

⁵⁰ Ten pat, 72.

avarijos, bet išvengti blogiausio dėl gerų vairavimo įgūdžių jam pavyko. Tokiame pasakojime daug dramos žanro elementų. Tuo metu pastarojo kolega pasakodamas apie savo laisvalaikį, įterpia juokelių apie šeimos susitikimą ir nejuokias situacijas. Šiame komunikacijos akte matyti satyros arba komedijos žanro užuomazgų. Gyvenimiškos komunikacijos situacijos gali mums padiktuoti vaidmenį, kurį nešamės su savimi. Ir netgi, pasakojant to paties turinio istoriją, komunikuodami galime atnešti sau būdingą arba tikslingai turiniui priskirtą žanrą. Tokių pavyzdžių gausu strateginėje valstybių komunikacijoje. Pavyzdžiui, Kinija komunikacijoje apie Lietuvą gausu trilerio elementų „Twitter“ žinutės žanre. M. Bakhtino platus požiūris į žanro formavimą ir naudojimą socialiniame lauke suteikia laisvę interpretuoti žinučių pateikimo formas ir priskirti, pavyzdžiui, niekur anksčiau neišskirtiems žanrams. Tarkime, „Twitter“ vaizdo žinutė savaime gali būti žanru, kuris apibrėžia formą, kuria pateikiamas tekstas.

Vienas pirmųjų filosofų, pradėjusių kvestionuoti tekstų priskyrimą ir nepriskyrimą žanrams, šių teorijų konfliktą ir žanro funkciją literatūroje Jacquesas Derrida. Jis kėlė klausimus iš dviejų kraštutinių konfliktinių pusių: tekstų autonomiškumo ir savaiminį tekstų priklausymą žanrams. Tyrėjas teigė, kad pirmiausiai reikia aiškintis ar tekstas turi tam tikrą žanrui būdingų savybių, o ne tai, ar tekstas priklauso žanrui⁵¹. Jis sakė, kad šios dvi skirtys niekada nebūna tapačios viena kitai. J. Derridai žanro funkcija yra teksto paaiškinimas. Jeigu skaitytojas žino kokio žanro ypatybės tinka vienam ar kitam tekstui, jam tiesiog yra paprasčiau suprasti ir analizuoti tekstą.

J. Derrida teorija labiau linksta į žanro priskyrimo tekstams palaikytojų pusę. Kitaip tariant, jis teigė, kad tekstai be žanro neegzistuoja. Tekstai gali turėti ir neryškių žanro požymių arba kelių žanrų požymius, tačiau niekada – jokio žanro. Pasak jo, bandymai rasti teorijoms, kurios teigia, kad žanrai neegzistuoja tėra siekis surasti ir nubrėžti teorines ribas: vienoje pusėje žanrų vakuumas, kitoje aiškus tekstų įrėminimas, naudojant žanrus⁵².

Vis dėlto, kalbėdamas apie žanrus, J. Derrida turėjo omenyje literatūrą. Čia dar neišeinama iš literatūrinio, meninio lauko ir žanrai nepritaikomi, pavyzdžiui, tekstams socialiniuose tinkluose. Jo teoriniuose svarstymuose žanrai ir visi tekstai, kurie nėra literatūriniam lauke, lieka nesusisiekiančiais indais.

Žanro konvenciją tam tikroje aplinkoje pradėjo kvestionuoti Tzvetanas Todorovas. Nors jis svarstė kaip literatūros teoretikas, pasak jo, žanrai paryškina konkrečios visuomenės bruožus tiesiog joje egzistuojami. Tokia minčių seka automatiškai išplečia žanro taikymo lauką ir jau siekia toliau nei

⁵¹ Jacques Derrida, *The law of genre in: Modern Genre Theory*, (London: Longman, 2000), 230;

⁵² Ten pat, 221, 230.

literatūra⁵³. Teoriniuose svarstymuose atsiranda vis daugiau minčių apie visuomenių komunikaciją kaip kodifikuotą veiklą. Pasak T. Todorovo, konkreti visuomenė pati renkasi savo komunikacijos būdus pagal jai labiausiai tinkančią ideologiją. Kitaip nei J. Derrida, T. Todorovas teigia, kad visuomenių gali būti tokių, kurių komunikacijoje žanrai egzistuoja ir tokių, kuriose neegzistuoja⁵⁴. Jau vien tai tapo skirtingu visuomenių komunikacijos paveikslą.

Johnas Frow teigė, kad žanro sąvoka apima ne tik literatūrinį lauką, žanras išeina už jo ribų ir galime jį taikyti įvairiuose diskursuose. Pasak J. Frow, žanras padeda suprasti tekstą, kad ir kur jis būtų pateikiamas, priskirti tekstą tam tikroms kategorijoms ir jį apibrėžti. Be to, teksto priskyrimas, šiuo atveju žanrams, gali kisti priklausomai nuo aplinkos pokyčio arba teksto taikymo atvejo⁵⁵. J. Frow pabrėžia, kad tekstai nepriklauso kažkokiam konkrečiam žanrui, o tiesiog turi žanrinių ypatybių ir žanrai viename tekste gali asimiliuotis bei maišytis tarpusavyje.

Kadangi šiame darbe nagrinėjama Kinijos diplomatinių atstovybių komunikacija ne literatūrinėje ar meninėje plotmėje, priimtinesniu požiūriu tampa žvilgsnis į žanrą kaip bendravimą apibrėžiantį rėmą. Todėl čia geriau tinka kalbos filosofijos prieiga. Lingvistė Rūta Marcinkevičienė teigia, kad bet koks bendravimas tektais nėra veikiantis be žanro⁵⁶, nes jis pavadina turinio visumą ir suteikia jam formą. Pasak jos, tekstų be žanro nebūna, bet toli gražu ne visais atvejais lengva žanrą atpažinti ir priskirti tekstui. Tokia mąstymo prieiga suteikia galimybę įžanrinti tekstus, pateikiamus socialiniuose tinkluose ar ambasadų tinklalapiuose ir sugrupuoti juos indukciniu būdu pagal pasirinktą žanrą ar žanrus. Tęsiant R. Marcinkevičienės mintį, kad žanrai gali būti sunkiai atpažįstami ir prijungiant šiai minčiai nenuolstančią J. Derridos liniją, kad vienam tekstui gali būti priskiriami keli žanrai, pažymėtina, kad ypač be pirminių žanrinių rėmų komunikuojami tekstai gali būti sunkiai žanriškai atpažįstami arba patekti po kelių žanrų skėčiu. Apskritai, tai kas atpažįsta socialiniame komunikacijos akte jau automatiškai tampa žanru, o žanrai atpažintą komunikaciją, ar apskritai socialinius dalykus, padeda susisteminti ir vėliau suprasti teksto esmę. Taigi, žanras yra socialiu veiksmu tekstiškai išreikšta komunikacijos forma.

Carolyn R. Miller kartu su žanro sąvoka kėlė socialinės egzistencijos klausimus. Žanras jai – socialinis veiksmas⁵⁷. Pasak autorės, priklausomai nuo situacijos, žanras atlieka veiksmą ir turi formos

⁵³ Tzvetan Todorov, *The origin of genres in: Modern Genre Theory*, (London: Longman, 2000), 200;

⁵⁴ Ten pat.

⁵⁵ John Frow, *Genre*, (London: Routledge, 2006), 102;

⁵⁶ Rūta Marcinkevičienė, *Žanro ribos ir paribiai. Spaudos patirtys*, (Vilnius: Versus aureus, 2008), 195;

⁵⁷ Carolyn R. Miller, *Genre as social action*, (Quarterly Journal of Speech, 1984), 22.

ir turinio savybių. Jai žanras daugiau negu tik forma – socialinis retorinis veiksmas, atliekamas konkrečiose situacijose. Žanrai padeda pasirinkti veikimo būdą situacijose, kuriose veikiama retoriškai arba paprasčiau tariant, komunikuojama⁵⁸. Remiantis C. R. Miller, tekstas yra vyksmas, o žanras yra komunikacinis teksto veiksmas. Pavyzdžiui, užsienio reikalų ministerijos surašyti atsakymai į klausimus įgauna žanro veiksmą, kai ministerijos atstovas perskaito atsakymus spaudos konferencijoje. Tokioje situacijoje susijungia teksto naudojimas su intencija tam tikrame kontekste, siekiant užsibrėžto rezultato. Žanrai veikia kaip tarpininkai tarp skirtingų socialinių poreikių turinčių asmenų, grupių ar valstybių.

Kalbos filosofų teoriniai svarstymai šio darbo lauke yra gerai pritaikomi todėl, kad pirmieji į dėmesio centrą ištraukia veiksmą, kurio atlikimas parodo, paryškina žanrą. Žanras suteikia formą ir padeda sugrupuoti tekstus. Kaip teigė R. Marcinkevičienė, žanrai lydi fundamentalius socialinius veiksmus⁵⁹ arba juos įformina. Šiame darbe socialiniais veiksmais laikoma Kinijos ambasadų komunikacija skirtingose platformose įvairiomis formomis. Todėl žanriškai sisteminami ne patys tekstai, o socialiniai veiksmai, atlikimas. Tekstai šiuo atveju yra tik retorinė socialinio veiksmo išraiška.

Taigi, čia susikoncentruojama į per komunikacijos teoriją ir kalbos tyrėjų filosofiją perleistą žanrų apibrėžtį bei funkciją, neišskiriant nei tik kaip komunikacinio veiksmo, nei kaip priemonės komunikaciniam veiksmui atlikti. Suvokiama, kad žanras gali būti įvairus ir pats savaime būti komunikacinis veiksmas (kas yra artimiau komunikacijos teoretikams), ir būti tik priemone, apibrėžiančia komunikacijos veiksmus pasikartojančiose socialinėse situacijose (kas yra artimiau kalbos tyrinėtojams, literatūrologams). Teksto reikia tam, kad būtų lengviau suvokti žanro esmę, tačiau šios teorinės skilties analizėje pagrindinį vaidmenį atlieka žanras, kuris yra lyg gyvas organizmas. Jis gali būti tik tekstui formą suteikiantis vienetas, bet gali ir pats būti veiksmu, kai pirmiausiai pasirenkamas žanras, o į jį sutalpinamas norimas iškomunikuoti tekstas. Žanrai gali ilgainiui kisti net ir pasikartojančiuose socialiniuose veiksmuose. Jie gali eiti savarankiškai ir ryškiai po vieną, bet gali ir maišytis tarpusavyje viename tekste. Tačiau žinant, kad Kinijos komunikacija per jos ambasadas yra kruopščiai planuojamas veiksmas, daroma hipotezė, kad žanrai ilgainiui kartosis. Daroma prielaida, kad Kinijos valdžios aparatas suplanuoja visose valstybėse veikiančioms ambasadoms vienodus komunikacijos šablonus, kuriuos atstovybės naudoja savuose komunikaciniuose laukuose. Kita vertus, mėginant suvokti didžiulį Kinijos diplomatinį mechanizmą, įmanoma, kad žanrai pritaikomi skirtingiems socialiniams veiksams atlikti skirtingose valstybėse ir jų kultūrose. Pavyzdžiui, analizuojant tikrinama ar egzistuoja kiniškas-

⁵⁸ Ten pat, 159.

⁵⁹ Rūta Marcinkevičienė, *Žanro ribos ir paribiai. Spaudos patirtys*, (Vilnius: Versus aureus, 2008), 15.

lietuviškas, kiniškas-prancūziškas, ir kiniškas-amerikietiškas žanras (arba būdas) komunikuoti tą pačią iš viršaus nuleistą informaciją.

Taigi, remiantis informacinių karų teorija, naratyvų analize ir žanro teorija darbe bus analizuojamos Kinijos diplomatinų atstovybių viešos žinutės Lietuvoje, JAV ir Prancūzijoje. Informacinių karų teorija padės suformatuoti pagrindinius Kinijos pasakojimo teiginius, kurie ir atskleis kokį pasakojimą apie Lietuvą kuria Kinijos atstovybės. Naratyvų analizė naudojama, siekiant atpažinti ir išskirti retorinių figūrų Kinijos kalboje kategorijas, kurios suteiks analizei papildomą turinio tyrimo sluoksnį. Žanro teorija parodys kokios formos tekstų komunikacijai parenkamos, o tai leis suprasti kiek smarkiai kontroliuojamą komunikacijos formą šia tema renkasi Kinijos atstovybės.

2. Tyrimo duomenys ir metodologija

Šiam darbui duomenys rinkti iš Kinijos atstovybės Vilniuje. 2021 m. lapkričio 21 d. Kinija pažemino diplomatinio atstovavimo lygį su Lietuva iki reikalų patikėtinių⁶⁰. Todėl Lietuvoje dirba nebe Kinijos ambasadorius, o reikalų patikėtinis. Darbe jis dažniausiai vadinamas Kinijos atstovu arba tiesiog atstovu. Taip pat, duomenys rinkti iš Kinijos ambasadų Paryžiuje ir Vašingtone. Informacijos ieškota Kinijos diplomatinų atstovybių oficialiuose internetiniuose puslapiuose ir socialinio tinklo „Twitter“ paskyrose. Atstovybių tinklalapiuose ir „Twitter“ peržiūrėti visi Kinijos valstybės (ministerijų, ambasadorių, komunistų partijos) pranešimai, interviu. Medžiaga rinkta vienus metus: nuo 2021 lapkričio 18 d., Taivaniečių atstovybės atidarymo Vilniuje, iki 2022 m. lapkričio 18 d.

Kinijos atstovybė Lietuvoje tyrimui parinkta, nes šiuo atveju Lietuva yra Kinijos formuojamo pasakojimo objektas. Ambasada Prancūzijoje pasirinkta dėl to, kad Prancūzija Lietuvai yra viena pagrindinių Europos Sąjungos (toliau – ES) partnerių, formuojančių ES užsienio politiką. Pasirinkimui didelę įtaką padarė ir tai, kad Prancūzija 2022 m. pirmą pusmetį, būtent tada, kai Lietuvos ir Kinijos konfliktas dėl Taivano liepsnojo, pirmininkavo ES Tarybai⁶¹. Prancūzija tą pusmetį koordinavo ES užsienio politikos, pramonės, bendradarbiavimo projektus gynybos srityje ir klimato bei skaitmeninės politikos klausimus. Be to, pirmininkavimo metu, Prancūzijoje vyko prezidento rinkimai, kurie darė įtaką

⁶⁰ Saulius Jakučionis, „Kilus ginčams dėl Taivano, Kinija apribojo diplomatinį atstovavimą su Lietuva“, BNS, žiūrėta 2022 m. spalio 1 d., [BNS: Naujiena](#);

⁶¹ Consilium Europa, „1 January 2022: the French Presidency of the Council of the European Union begins“, French presidency of the Council of the European Union, žiūrėta 2022 m. gruodžio 7 d., <https://presidence-francaise.consilium.europa.eu/en/news/1-january-2022-the-french-presidency-of-the-council-of-the-european-union-begins/>.

Prancūzijos užsienio, ir ne tik, politikos prioritetų formavimui⁶². Taip pat Prancūzijos politikos krypties pasirinkimams įtaką daro santykių su JAV būklė⁶³, o bet kurios valstybės santykiai su JAV, Kinijai yra svarbus aspektas, nes Kinija ir JAV yra ekonominės ir politinės priešės. Apklausų duomenimis, nuo 2020 m. per metus amerikiečių teigiančių, kad Kinija yra JAV priešė, skaičius išaugo du kartus⁶⁴. Kitaip tariant, tas kuris yra JAV priešas, yra Kinijos draugas ir atvirkščiai. JAV pasirinkta dėl to, kad tai yra viena pagrindinių Lietuvos gynybinių ir politinių sąjungininkių pasaulyje⁶⁵ bei, kaip minėta anksčiau, Kinijos priešė.

Darbe svarbu ne pirminis informacijos šaltinis, o informacijos forma ir turinys, kurią diplomatinė atstovybė pasirenka (arba jai parenkama) skleisti. Šiame darbe ambasados arba atstovybės yra laikomos medijos kanalu, per kurį Kinija komunikuoja į konkrečias užsienio valstybes. Pavyzdžiui, žinutė, kad Lietuva dėl valdžios sprendimų išklydo iš standartinio, pasaulyje pripažinto kelio gali būti suformuluota ir pasakyta Kinijos užsienio reikalų ministro surengtoje spaudos konferencijoje, bet jeigu tokią žinutę savo tinklalapyje ar „Twitter“ paskyroje publikuoja ambasada, tai yra laikoma ambasados komunikacija, kartu suprantant, kad bet kokia Kinijos politikų, diplomatų skleidžiama informacija yra koordinuojama Kinijos vidaus valdžios aparato.

Pranešimuose ieškota raktinių žodžių „Lietuva“ ir „Vilnius“. Šie raktiniai žodžiai leido atrinkti informaciją, kurioje paminėta Lietuva ir tokiu būdu vėliau pritaikant pasirinktas tyrimo metodikas, pamatyti kaip Kinijos valstybė komunikuoja apie Lietuvą, kokį pasakojimą ar pasakojimus apie Lietuvą kuria. Į atrinktus duomenis pateko ir tie tekstai, kuriuose tiesiogiai Lietuva ar Vilnius neminimi, bet iš konteksto aišku, kad kalbama apie Lietuvą. Pavyzdžiui, „Twitter“ žinutėje Lietuva paminima, tačiau su ja susijusioje grandininėje žinutėje (angliškai „thread post“) žodis „Lietuva“ jau nebeminimas, bet iš pirmosios žinutės aišku, kad kalbama apie Lietuvą ir jos veiksmus. Medžiaga sugrupuota pagal mėnesius ir skirtingose valstybėse veikiančias ambasadas. Į visus tekstus, kuriuos galima pasiekti per internetines nuorodas, jos yra pateiktos.

Į kodavimą pateko 176 tekstai. Dauguma tekstų pateikti anglų kalba. Tačiau pasitaikė ir kinų ar prancūzų kalba pateikiamų tekstų. Tam, kad būtų paprasčiau tekstus suprasti ir lyginti, darbo

⁶² Justinas Mickus, „Prancūzijos pirmininkavimas ES tarybai: Bendrijos darbotvarkė, Paryžiaus prioritetai ir galimybės Lietuvai“, EESC, žiūrėta 2022 m. gruodžio 7 d., <https://www.eesc.lt/wp-content/uploads/2021/11/RESC.-Pranc%C5%ABzijos-pirmininkavimas-ES-Tarybai.-LT.pdf>;

⁶³ Ten pat. 8-9, 12;

⁶⁴ Gallup, „New High in Perceptions of China as U.S.'s Greatest Enemy“, žiūrėta 2022 m. gruodžio 7 d., <https://news.gallup.com/poll/337457/new-high-perceptions-china-greatest-enemy.aspx>;

⁶⁵ ELTA, „D.Grybauskaitė: JAV yra pagrindinė Lietuvos sąjungininkė NATO“, Delfi.lt, žiūrėta 2022 m. gruodžio 7 d., <https://www.delfi.lt/news/daily/lithuania/dgrybauskaite-jav-yra-pagrindine-lietuvos-sajungininke-nato.d?id=40735935>.

eigoje buvo pasitelkta mokama vertimo programa „DeepL Pro“. Į ją nukopijavus tekstus, per maždaug parą profesionalus vertėjas (ne dirbtinis intelektas, nors tokia galimybė irgi yra) išvertė tekstus ir pateikė anglišką jų versiją.

Kinijos ambasada Prancūzijoje aktyviau nei kitose tirtose valstybėse komunikuoja socialiniame tinkle „Twitter“. Todėl, tikėtina, dėl didelio skaičiaus įrašų paskutiniai jų yra pasiekiami tik nuo 2022 m. rugpjūčio mėnesio pradžios. Tai, kad ankstesnio laiko įrašai nėra pasiekiami tikėtina, kad gali turėti menką įtaką tyrimo rezultatams. Atsižvelgiant į tai, kad turinys buvo panašus į daugiau nei daugiau nei 3,5 mėnesių Kinijos ambasados Prancūzijoje pranešimus jos internetiniame puslapyje ir socialiniame tinkle, tikėtina, kad turinys neturėtų skirtis arba gali skirtis tiek, kad esminės įtakos tyrimo rezultatų pokyčiui tai neturės. Kita vertus, ambasada Paryžiuje socialiniame tinkle komunikuoja įvairesne forma, lyginant su komunikacija internetiniame puslapyje, pavyzdžiui, šalia žinučių įterpdama karikatūras. Todėl daugiausia ką galima prarasti tyrimo rezultatuose, tai išsamesnis Kinijos ambasados Prancūzijoje komunikacijos formos arba žanro vaizdas. Vis dėlto, turimi duomenys leidžia pastebėti tendencijas. Tad ir čia galima padaryti išvadas apie žinučių formos pasirinkimą.

Medžiaga analizuojama trimis lygiais. Pirma, filtruojama per kodą, sudarytą remiantis informacinių karų teorija. Antra, duomenys koduojami, remiantis naratyvų analizės įrankiais. Trečia, duomenims interpretuoti įjungiamas žanro teorijos filtras.

Daroma prielaida, kad Kinijos ambasadų komunikacija apie Lietuvą yra *aktyvios priemonės*, kurias aprašė politologas Thomas Ridas. Tai reiškia, kad surinkta medžiaga nėra spontaniškas Kinijos valstybės institucijų melas, o apgalvota strategija. Taip pat, kad visa Kinijos komunikacija apie Lietuvą turi dezinformacijos elementų. Tai gali būti suklastotas turinys, netikras šaltinis, nuslėptas informacijos gavimo būdas, aprašytą situaciją grindžiantys liudijimai taip pat gali būti netikri. Taip kuriamas melagingos ir nemelagingos informacijos kratinys. Galiausiai, tokia komunikacija visada turi galutinį tikslą. Pavyzdžiui, susilpninti savo taikinį. Šiuo atveju Kinija siekia susilpninti Lietuvą, naudojant strateginę komunikaciją ir formuojant Kinijai patogų Lietuvos įvaizdį.

Kodo kategorijos, kurių ieškoma atrinktuose tekstuose, sudarytos indukciniu būdu, remiantis septyniomis informacinio karo taktikomis, kurias išskyrė Alfredas McClung Lee ir Elizabeth Briant Lee. Tai – *etikečių klįjavimas*, *blizgantys apibendrinimai*, *perkėlimas*, *liudijimas*, „*nuo tautos*“, *kortų kaladė*, *vagono prikabinimas*. Surinktoje medžiagoje tematiniu aprašomuoju būdu pirmiausiai ieškoma, į konkrečias frazes sutelpančių Kinijos žinučių apie Lietuvą. Pagal autorių išskirtas informacinio karo taktikas suformuluojamos jų apibūdinimą atitinkančios kategorijos. Pavyzdžiui,

etikečių klijavimo taktiką atspindi kategorija „JAV satelitas“. Lietuvai priliptinama priklausomos nuo JAV valstybės etiketė. Kitas išskirtos kategorijos pavyzdys atitinkantis vagono prikabinimo taktiką – „Lietuva nusižengia žmogaus teisėms ir demokratijai“. Net ir kalbant apie Lietuvos ir Kinijos konfliktą dėl Taivaniečių atstovybės prikabinama nesusijusi tema – Lietuvos elgesys su pabėgėliais. Tekstų skaitymas ir kategorijų išskyrimas pagal informacinio karo taktikas padeda išsiaiškinti kokius pasakojimus apie Lietuvą kuria Kinijos ambasados. Detalesnė kodavimo schema ir pavyzdžiai pateikiami 2.1, 2.2 ir 2.3 skyriuose. Be to, analizės metu paliekama galimybė indukciniu būdu įtraukti naujas kategorijas į kodą, jei pastebima, kad tam tikra žinutė netinka nė vienai iš kategorijų. Kodavimo vienetas – žinutė.

Pagal informacinių karų teoriją sukoduota medžiaga toliau koduojama, remiantis naratyvų analize, pagal indukciniu būdu išskirtas kategorijas, kur svarbiausias teksto efektas – netikėtumas arba nuokrypis nuo formaliosios kalbos. Pavyzdžiui, kategorija „Lietuva žaidžia su ugnimi“ išskirta pastebėjus, kad tekstuose kartojasi retorinės figūros, kuriose naudojamas ugnies motyvas, kaip metafora „Lietuva kursto liepsnas“ ar frazeologizmas „žaisdama su ugnimi, Lietuva nudegs“. Kategorija „Loterija“ išskirta pastebėjus pasikartojančias frazes, kurios reiškia lošimo veiksmą, pavyzdžiui, „Lietuva naudoja Taivano kortą“. Tokie anksčiau aptarti kalbos įtūriai, netikėti nukrypimai padeda skaityti Kinijos komunikuojamą tekstą tarp eilučių. Kodavimo vienetas – žinutė.

Platesnei analizei pridodamas turinio formos filtras. Kinijos ambasados žinutes apie Lietuvą skleidžia įvairiose platformose ir įvairiais būdais. Nuo kasdienių, trumpų tekstinių pranešimų ambasadų puslapiuose, kurių auditorija yra siaura iki dvi valandas trunkančių vaizdo interviu milijonus peržiūrų renkančiuose žiniasklaidos kanaluose. Visa tai diplomatinės atstovybės supakuoja į archyvą, esantį jų oficialiuose tinklalapiuose arba socialiniame tinkle „Twitter“. Todėl svarbu išskirti kokį žanrą savo komunikacijai apie Lietuvą pasirenka Kinijos valdžia, kad kuo efektyviau ištransliuotų sukonstruotą pasakojimą. Todėl duomenų analizėje įjungiamas trečias, žanro teorijos, filtras. Analizėje žanro filtras leis suprasti kaip Kinija įformina, įpakuoja žinutes apie Lietuvą. Tai padės atsakyti į klausimus: ar tam tikra žinutė turinio prasme yra dažniau komunikuojama pranešimais ambasadų puslapiuose, ar pateikiama „Twitter“ paskyroje? Ar yra ryšys tarp to, kokį turinį komunikuoja ir pasirinktos formos? Kodėl dažniau pasirenkamas vienoks žanras, o ne kitoks? Remiantis anksčiau teorinėje dalyje aptartu požiūriu, kad bet koks socialinis veiksmas yra žanras, implikuojama, kad kiekviena Kinijos žinutė turi žanrą. Žanrai čia išskirti pagal platformą, kurioje yra skelbiamas tekstas, pavyzdžiui, interneto puslapis, „Twitter“ paskyra, pagal pranešimo formatą – interviu, komentaras, oficialus pranešimas.

Kai kuriose žinutėse apie Lietuvą buvo panaudotos karikatūros. Jų vos kelios, todėl atskiros kategorijos neformuojama. Karikatūros pirmiausiai skaitomos kaip tekstai, koduojant žvelgiama į karikatūros kaip pranešimo tekstinę esmę.

Apibendrinant, surinktai medžiagai pritaikant atrinktas teorijas, išskirtos trys skiltys: informacinių karų, naratyvų analizės ir žanro. Kodavimo vienetas kiekvienoje iš teorijų – žinutė. Kiekvienai iš teorinių skilčių empiriniu būdu sukurtos kategorijos. Kategorijų skaičius nėra ribojamas, svarbu, kad kiekviena iš jų būtų randama tekstuose ir apibendrintų žinutės teksto pagrindinę mintį.

2.1. Pranešimų kodas – žanras

Kiekviena žinutė buvo suskirstyta į žanrus, kuriuos Kinijos diplomatinės atstovybės parinko komunikacijai. Indukciniu būdu sudarytos 7 kategorijos: „spaudos konferencija“, „oficialus pranešimas ambasados puslapyje“, „tekstinė žinutė socialiniame tinkle“, „vaizdinė (fotografija, karikatūra, vaizdo įrašas) žinutė socialiniame tinkle“, „interview spaudoje“, „interview televizijoje“, „interview interneto žiniasklaidoje“. Kodavimo vienetas – žinutė. Žanro kategorijų apibrėžimai ir sąlygos, pagal kurias žinutė priskiriama konkrečiai kategorijai yra paaiškinta lentelėje nr. 1. Čia ir toliau visos pateiktos lentelės ir grafikai sudaryti remiantis autorės surinktais duomenimis.

Žanrai „tekstinė žinutė socialiniame tinkle“ ir „vaizdinė žinutė socialiniame tinkle“ vieninteliai, kurie buvo dubliuojami vienoje „Twitter“ žinutėje t.y. ir tas, ir tas panaudojamas kartu. Tokių atvejų buvo 33.

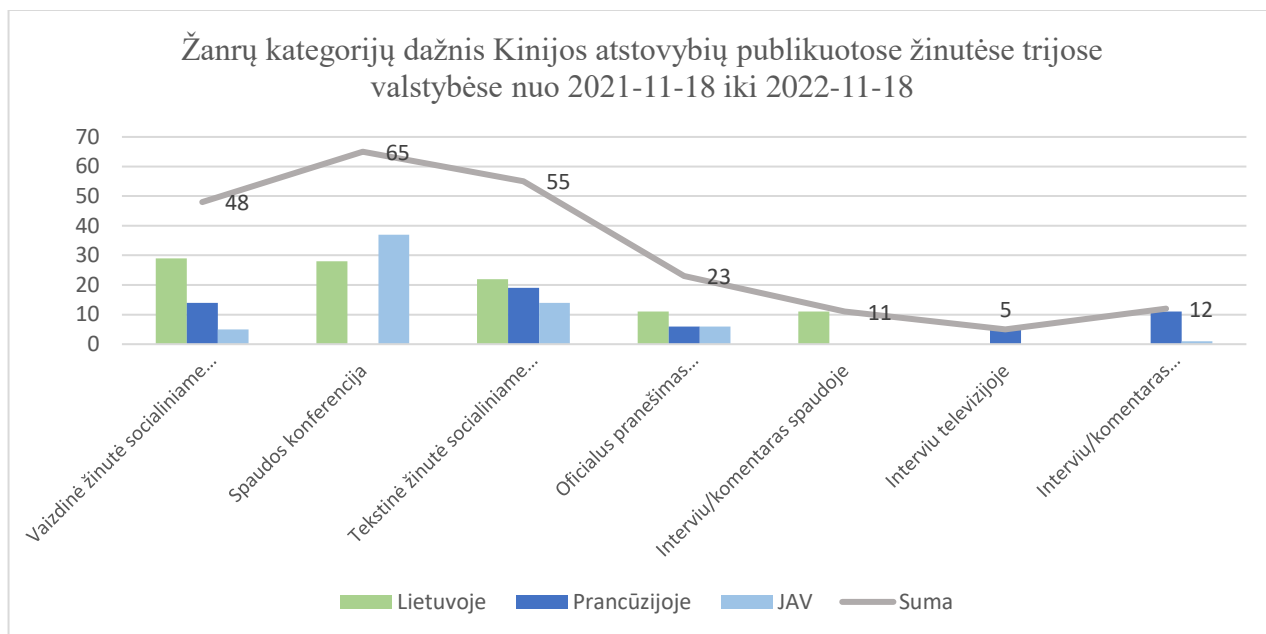
Lentelė nr. 1. „Žanro kategorijų apibrėžimai“

Žanro kategorija	Apibrėžimas	Publikavimo vieta
Spaudos konferencija	Kinijos valdžios atstovams pateikiant atsakymus į žiniasklaidos atstovų klausimus	Atstovybės interneto puslapyje arba socialiniame tinkle „Twitter“
Oficialus pranešimas ambasados puslapyje	Atstovybės komandos parengtas pranešimas	Atstovybės interneto puslapyje
Tekstinė žinutė socialiniame tinkle	Žodinis arba/ir žodinis, ir vaizdinis pranešimas	Atstovybės „Twitter“ paskyra
Vaizdinė (fotografija, karikatūra, vaizdo įrašas) žinutė socialiniame tinkle	Vizualiai perteikta arba/ir tekstu perduoda žinutė	Atstovybės „Twitter“ paskyra

Interviu spaudoje	Spausdintame leidinyje paskelbtas Kinijos diplomato interviu arba komentaras.	Pasidalinta atstovybės tinklalapyje arba socialiniame tinkle „Twitter“
Interviu televizijoje	Bet kokio pobūdžio Kinijos diplomatinio atstovo interviu ištransliuotas televizijoje	Pasidalinta atstovybės tinklalapyje arba socialiniame tinkle „Twitter“
Interviu interneto žiniasklaidoje	Kinijos diplomatinio atstovo pasisakymas portaluose	Pasidalinta atstovybės tinklalapyje arba socialiniame tinkle „Twitter“

Dažniausiai pasikartoję žanrai Lietuvoje paeiliui nuo dažniausiai pasikartojančio: „vaizdinė žinutė socialiniame tinkle“, „spaudos konferencija“, „tekstinė žinutė socialiniame tinkle“. Atitinkamai Prancūzijoje: „tekstinė žinutė socialiniame tinkle“, „vaizdinė žinutė socialiniame tinkle“, „interviu/komentaras interneto žiniasklaidoje“. Atitinkamai JAV: „spaudos konferencija“, „tekstinė žinutė socialiniame tinkle“, „oficialus pranešimas atstovybės tinklalapyje“. Apskritai dažniausiai pasikartojęs Kinijos atstovybių komunikacijos apie Lietuvą žanras yra „spaudos konferencija“. Taip pat, dažnai komunikuojama „tekstinėmis žinutėmis socialiniame tinkle“ ir „vaizdinėmis žinutėmis socialiniame tinkle“. Žanrų kategorijų naudojimo dažnis tiriamose valstybėse pavaizduotas *grafike nr. 1*.

Grafikas nr. 1



Duomenų apžvalgos rezultatai rodo, kad Kinijos ambasadoriai nelinkę duoti interviu žiniasklaidos priemonėms, kai kalbama apie Lietuvą. Negalima atmesti ir varianto, kad apskritai interviu Kinijos atstovai žiniasklaidos priemonėms dalina, tačiau žiniasklaida nekelia klausimų, susijusių su Lietuva arba, jei temos ar klausimai yra derinami, Kinijos atstovybės prašo nekelti klausimų apie Lietuvą. Išimtis šiuo atveju yra atstovybė Prancūzijoje. Ten veikiantis ambasadorius interviu ar komentaro žiniasklaidai formatu atsakė į klausimus apie Lietuvą dažniau nei kitose apžvelgiamose valstybėse veikiantys ambasadoriai. Spaudos konferencijos, kurių nuorašus publikuoja ambasados savo tinklalapiuose, yra vienas populiariausių žanrų komunikacijai apie Lietuvą. Tai dažniausiai naudoja ambasada JAV ir atstovybė Lietuvoje. Viena iš priežasčių – spaudos konferencijose pateikiama Kinijos užsienio reikalų ministerijos pozicija, ambasados ją tik perpublikuoja ir čia nelieka vietos interpretacijoms ar nuklydimams nuo komunikacinio plano. Tai saugus variantas, be galimybės paslęsti ar savais žodžiais interpretuoti temą. Tai rodo, kad Kinija yra griežtai nusiteikusi konflikto su Lietuva atžvilgiu ir dažniausiai siunčia aiškiai suformuluotas, užrakintas žinutes šiuo klausimu. Įdomus komunikacijos būdas – miksuoti vaizdinę ir tekstinę žinutę socialiniame tinkle „Twitter“, kur spaudos

ženklių skaičius yra itin apribotas⁶⁶. Šis būdas dažniausiai pasitaiko, kai ambasados ar ambasadoriaus „Twitter“ paskyra pasidalina vizualine žinute ir prirašo savo sakinį ar du.

Lietuvoje veikianti Kinijos atstovybė dažniausiai komunikuoja pateikdama tekstus iš spaudos konferencijų, kurias rengia Kinijos užsienio reikalų ministerija. Tekstai yra sugrupuojami pagal datas, antraštėje užrašoma komentuojančio valstybės pareigūno vardas ir pavardė, ir pagrindinė tema, kuria komentuojama. Tekstai publikuojami Kinijos atstovybės internetiniame puslapyje.

Kitas populiarus Kinijos atstovo Lietuvoje komunikacijos būdas – tekstinės žinutės socialiniame tinkle „Twitter“. Dažniausiai jomis atkartojama spaudos konferencijos arba oficialaus pranešimo internetiniame puslapyje tema, ją papildant arba trumpai aprašant dalį apie Lietuvą, kurią nori paryškinti atstovybė Lietuvoje. Atstovas Lietuvoje Kinijos atstovybės internetiniame puslapyje publikavo kelis pranešimus, kuriuose pateikiamas publikacijos dienraštyje „Lietuvos rytas“ nuorašas ir nuotrauka. Įdomu, kad tokios publikacijos vaizduojamos kaip interviu su klausimais ar pastebėjimais, atsakant į juos, tačiau tai nėra žurnalistų laisvai paimtas interviu, nes jau klausimuose formuojama tam tikra pozicija, temos kryptis ir šalia publikacijos nurodomas užsakymo numeris.

Kinijos ambasada Paryžiuje daugiausiai apie Lietuvą komunikuoja socialiniame tinkle „Twitter“. Tam dažniau pasirenkamos tekstinės žinutės, tačiau neretai įterpiama vaizdinė medžiaga, o kai kada pasirenkama publikuoti tik vaizdinę informaciją, pavyzdžiui, karikatūrą ar nuotrauką. Kinijos ambasadorius Prancūzijoje dažniau rinkosi duoti interviu žiniasklaidos priemonėms ir tuose interviu paminėti su Lietuva susijusius klausimus, nei atstovas Lietuvoje. Sunku pasakyti kodėl toks būdas buvo pasirinktas. Tikėtina viena iš priežasčių – Kinijos ambasadorius Prancūzijoje moka prancūzų kalbą. Įdomu, kad čia ambasadoriaus vardas ir pavardė, asmenybė, netgi veidas yra dažniau matomas ir geriau atpažįstamas, nes jis pats, ne vien per Užsienio reikalų ministeriją, komunikuoja apie Lietuvą, duoda interviu televizijoms, internetinei žiniasklaidai, radijui.

Kinijos ambasada Jungtinėse Amerikos Valstijose dažniausiai renkasi komunikuoti apie Lietuvą, pateikdama Kinijos užsienio reikalų ministerijos nuorašą, išverstą į anglų kalbą ir publikuojamą ambasados internetiniame puslapyje. Taip pat, dažnas būdas kalbėti apie Lietuvą yra tekstinė žinutė socialiniame tinkle „Twitter“. Kinijos ambasadorius JAV interviu žiniasklaidai apie Lietuvą beveik nekalba, tik kartas nuo karto pateikia oficialius ambasadoriaus pranešimus internetiniame puslapyje.

⁶⁶ Twitter, Counting characters, Twitter.com, žiūrėta 2022 m. gruodžio 6 d., <https://developer.twitter.com/en/docs/counting-characters>.

Kinijos ambasados JAV komunikacija apie Lietuvą žanro prasme yra panašesnė į Kinijos atstovybės komunikaciją Lietuvoje, nei į Paryžiuje veikiančios atstovybės komunikaciją.

2.2. Pranešimo kodas – retorinė figūra

Kiekviena duomenų atranką perėjusi žinutė, buvo perleista per retorinių figūrų filtrą. Jos išskirtos empiriniu būdu, remiantis Rūtos Marcinkevičienės retorinių figūrų teorija, perteikiant pagrindinę komunikacijos mintį. Naratyvų analizės teorinėje skiltyje išskirta 13 kategorijų, apibūdinančių Lietuvą: „Lietuva žaidžia su ugnimi“, „Lietuva išsigalvoja“, „Lietuva pasiklydo“, „Ką pasėsi, tą ir pjausi“, „Bado pirštais“, „Lietuva už tai atsakys“, „Loterija“, „Lietuva padeda kitiems savo sąskaita“, „Lietuva užsimerkia prieš žmogaus teises“, „Lietuvai nepasiseks“, „Maža valstybė“, „Bandito logika“, „Skaldyk ir valdyk“. Retorinių figūrų kategorijų apibrėžimai ir sąlygos, pagal kurias žinutė priskiriama konkrečiai kategorijai yra nurodyti *lentelėje nr. 2*.

Lentelė nr. 2. „Retorinių figūrų kategorijų apibrėžimai“

Retorinės figūros kategorija	Apibrėžimas	Pavyzdys
Lietuva žaidžia su ugnimi	Pažymima, kad Kinija Lietuvos veiksmus vienokia ar kitokia forma susieja su ugnimi. Ugnis čia reiškia didelį, neprognozuojamą ir greitai plintantį pavojų, o žaidimas – neprognozuojamo rezultato tikimybę. Žinutės, kuriose minimas atliekamas veiksmas su ugnimi yra priskiriamos šiai kategorijai.	„Kiekvienas, kuris sąmoningai palygina Taivaną su Ukraina, dvi iš esmės skirtingos prigimties teritorijos, – žaidžia su ugnimi.“
Lietuva išsigalvoja	Kinijos komunikacija, atsakant į Lietuvos veiksmus, kai norima pabrėžti, kad Lietuva su Kinija susijusius dalykus įsivaizduoja kitaip negu, kad yra iš tikrųjų.	„The so-called “coercion” of China against Lithuania is purely made out of thin air.“ ⁶⁷
Lietuva pasiklydo	Žymi Kinijos žinutę, kuria norima parodyti, kad rinkdamasi prieštarauti Kinijai, Lietuva eina klaidingu politiniu, ekonominiu keliu. Tačiau kai kada žinutėse suteikiama viltis, kad pasiklydus dar galima grįžti į pagrindinį kelią t.y. Kinijos kelią. Todėl žinutės, kuriose naudojama kelio, pasiklydimo metafora patenka į šią kategoriją.	„Only by correcting its mistakes and returning to the right track of adhering to the one-China principle can the Lithuanian

⁶⁷ Vadinamoji Kinijos „prievarta“ prieš Lietuvą yra iš piršto laužta, žiūrėta 2023 m. sausio 8 d., http://us.china-embassy.gov.cn/eng/lc/bt/wjbfyrbt/202202/t20220208_10640231.htm.

side get out of its current predicament. “68

Ką pasėsi, tą ir pjausi	Norima pasakyti, kad Lietuvos veikla atneša tam tikrus rezultatus. Kinijos komunikacijoje tai – neigiami rezultatai.	„But the obvious truth is that what goes around, comes around. “69
Bado pirštais	Kinijos požiūriu Lietuva tik rodo į blogus dalykus, bet pati nepripažįsta blogai besielgianti.	„[...] the Lithuanian Parliament's Foreign Affairs Committee is pointing fingers at the election process and results. “70
Lietuva už tai atsakys	Paslėpta grasinimo mintis. Į šią kategoriją patenka žinutės, kuriose Kinijos atstovai griežčiau ar švelniau pasako, kad už tokius veiksmus Lietuvai bus atlyginta neigiama prasme.	„Sovereignty is inviolable, and any damage to China's sovereignty will pay its due price. “71
Loterija	Žymi visas žinutes, kuriose naudojama lošimo, žaidimo, tikimybės pralaimėti metafora, išskyrus žaidimo su ugnimi motyvas.	„If anyone thinks that Taiwan is a card that can be played and well played, and that it can be used to harm China's interests, they are playing a completely wrong game. “72
Lietuva padeda kitiems savo sąskaita	Pamindama savo interesus, Lietuva imasi padėti kitoms valstybėms. Tokiomis dažniausiai laikomas Taivanas ir JAV. Kinija šiuo atveju nori pasakyti, kad Lietuvos ekonomika, santykiai su kitomis valstybėmis kenčia dėl to, kad ji padeda kitiems.	„Lithuania is willing to be a pawn and a helper of the tiger, but it dares not admit it and has never apologized, which is not

⁶⁸ Tik ištaisydama savo klaidas ir grįždama į teisingą kelią - laikytis vienos Kinijos principo - Lietuvos pusė gali išbristi iš dabartinės keblios padėties, žiūrėta 2023 m. sausio 8 d., http://lt.china-office.gov.cn/fyrth/202112/t20211229_10476917.htm;

⁶⁹ Tačiau akivaizdu, kad kaip šauksi, taip atsilies, žiūrėta 2023 m. sausio 8 d., http://lt.china-office.gov.cn/fyrth/202112/t20211227_10476008.htm;

⁷⁰ [...] Lietuvos parlamento Užsienio reikalų komitetas rodo pirštais į rinkimų procesą ir rezultatus, žiūrėta 2023 m. sausio 8 d., http://lt.china-office.gov.cn/chn/sgxw/202206/t20220613_10702482.htm;

⁷¹ Suverenitetas yra neliečiamas, o bet kokia žala Kinijos suverenitetui bus deramai įvertinta, žiūrėta 2023 m. sausio 8 d., Nuoroda: http://lt.china-office.gov.cn/fyrth/202111/t20211129_10458501.htm;

⁷² Jei kas nors mano, kad Taivanas yra korta, kuria galima žaisti ir gerai žaisti, ir kad ja galima pasinaudoti siekiant pakenkti Kinijos interesams, žaidžia visiškai neteisingą žaidimą, žiūrėta 2023 m. sausio 8 d., http://lt.china-office.gov.cn/fyrth/202111/t20211122_10451497.htm.

the behavior of a responsible country. ⁷³

Lietuva užsimerkia prieš žmogaus teises	Apeliuojama į pabėgėlių situaciją Lietuvoje, maišant tikrus faktus su melaginga informacija.	„Refugees are also human beings, not sardines in a can.“ ⁷⁴
Lietuvai nepasiseks	Pagrindinė mintis yra susijusi su neigiama baigtimi Lietuvai dėl jos veiksmų Kinijos atžvilgiu.	„Standing against public opinion is doomed to meet with failure.“ ⁷⁵
Maža valstybė	Naudojama, kai siekiama sumenkinti Lietuvos reikšmę pasaulyje.	„Mažos valtelės gali neatsilaikyti per audrą, tačiau milžiniškas laivas yra pakankamai stiprus, kad galėtų įveikti audrą.“
Bandito logika	Lietuva laikoma chuliganiška šalimi, menkinama jos politikų kultūra ir diplomatija.	„It should not confuse right and wrong with malicious hype-up, let alone rope other countries into ganging up on China.“ ⁷⁶
Skaldyk ir valdyk	Lietuvos valdžia naudoja bet kokias priemones tikslui pasiekti, nepaisydama pasekmių ir jų reikšmės aplinkai.	„Let's say „no“ to this attempt to „divide and conquer.“ ⁷⁷

Dažniausiai pasikartojusios retorinės figūros Kinijos atstovybės Lietuvoje komunikacijoje yra (nuo dažniausiai pasikartojančio): „Lietuva pasiklydo“, „Lietuva žaidžia su ugnimi“ ir po lygiai „Lietuva už tai atsakys“ ir „Loterija“. Atitinkamai Prancūzijoje: „Lietuva pasiklydo“ ir po lygiai „Lietuva už tai atsakys“, „Loterija ir „Lietuvai nepasiseks“. Atitinkamai JAV: „Lietuva pasiklydo“, „Lietuva padeda kitiems savo sąskaita“, „Lietuva už tai atsakys“. Visose trijose valstybėse kartu sudėjus dažniausiai pasikartojusi retorinė figūra yra: „Lietuva pasiklydo“. Ji naudota vienodai dažnai visose trijose valstybėse. Kinija tokiu būdu siekia aiškiai iškomunikuoti, kad pasirinkusi prieštarinę Kinijai

⁷³ Lietuva nori būti tigro pėstininku ir pagalbininku, bet nedrįsta to pripažinti ir niekada neatsiprašė, o tai nėra atsakingos šalies elgesys, žiūrėta 2023 m. sausio 8 d., http://lt.china-office.gov.cn/fyrth/202111/t20211124_10452621.htm;

⁷⁴ Pabėgėliai taip pat yra žmonės, o ne sardinės skardinėje, žiūrėta 2023 m. sausio 8 d., http://lt.china-office.gov.cn/fyrth/202111/t20211126_10453959.htm;

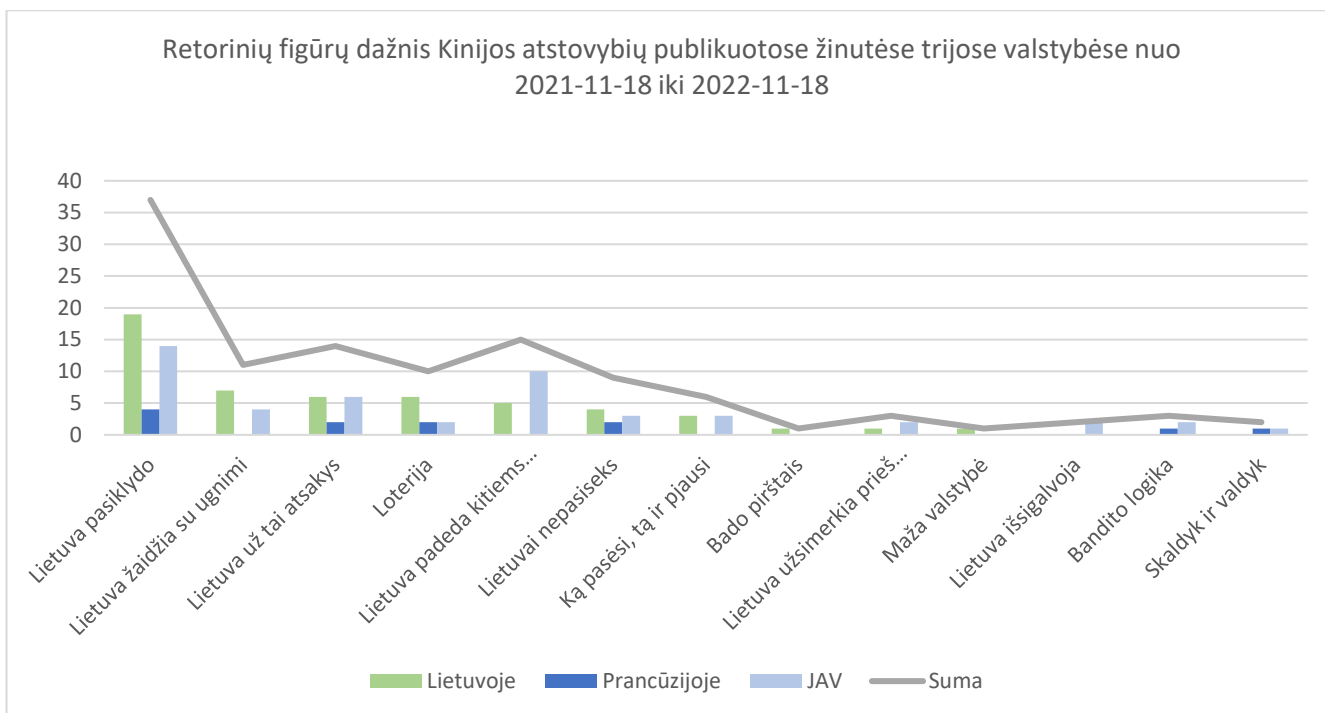
⁷⁵ Pasipriešinimas visuomenės nuomonei yra pasmerktas nesėkmei, žiūrėta 2023 m. sausio 8 d., http://lt.china-office.gov.cn/fyrth/202112/t20211227_10476008.htm;

⁷⁶ Ji neturėtų painioti teisingų ir neteisingų dalykų su piktavališkais išvedžiojimais, jau nekalbant apie tai, kad verčia kitas šalis susivienyti prieš Kiniją, žiūrėta 2023 m. sausio 8 d., http://us.china-embassy.gov.cn/eng/lcbt/wjbfyrbt/202202/t20220210_10640952.htm;

⁷⁷ Pasakykime „ne“ šiam bandymui „skaldyk ir valdyk“, žiūrėta 2023 m. sausio 8 d., <https://twitter.com/AmbassadeChine/status/1612069964608950273?cxt=HHwWgsC-me FnN8sAAAA>.

politiką, Lietuva išsuko iš teisingo, pagrindinio kelio. Kai kada buvo pridamas užuojautos elementas lyg suteikiant galimybę pasitaisyti, jei iniciatyvą rodys pati Lietuva. Pavyzdžiui, „Komunikacijos kelias tarp Kinijos ir Lietuvos yra visada atidarytos. Jeigu Lietuva iš tiesų nori ištaisyti dabartinę situaciją, ji turėtų parodyti nuolankumą Kinijai ir imtis konkrečių veiksmų“. Retorinių figūrų kategorijų naudojimo dažnis tiriamose valstybėse pavaizduotas *grafike nr. 2*.

Grafikas nr. 2



Naudotos populiariausios retorinės figūros visose valstybėse kartojasi arba yra panašios. Kiek išsiskiria JAV, kur Kinija dažniau naudojo retorines figūras, kurių reikšmė susiveda į „Lietuva padeda kitiems savo sąskaita“. Tokios žinutės formuoja pasakojimą, kad dėl kitų valstybių, dažniausiai JAV, Lietuva aukoja savo ekonomiką ir vertybes. Kodėl būtent JAV auditorijai tai dažniau kartojama, sunku pasakyti. Tikėtina, kad tokiu pasakojimu norima parodyti, kad JAV valdžia begėdiškai spaudžia naudos syvus iš savo sąjungininkų ir jei tokiu naratyvu įtikėtų amerikiečiai, galbūt jie nustotų palaikyti savo valdžią, kuri bet kokia kaina, taip pat pajungiant savo naudai mažesnes valstybes, siekia pasipriešinti Kinijai.

2.3. Pranešimo kodas – informacinis karas

Kiekviena į tyrimo duomenis patekusi žinutė sukoduoja, remiantis informacinių karų teorija. Kategorijos išskirtos empiriniu būdu, atrinkinėjant ir analizuojant duomenis. Informacinių karų teorinėje skiltyje išskirta 15 kategorijų, apibūdinančių Lietuvą: „JAV satelitas“, „Valstybė išsišokėlė“, „Priešinasi įsitvirtinusiai pasaulio tvarkai“, „Nepalaiko kitos Europos valstybės“, „Valdžia (kvaila) prieš gyventojus (protingi)“, „Lietuva – amoralė“, „Lietuva puola (kišasi į ne savo reikalus), Kinija ginasi“, „Pažeidžia „Vienos Kinijos“ principą“, „Nusižengia žmogaus teisėms ir demokratijai“, „Taivanas nurodinėja Lietuvai“, „Lietuva – bailė“, „Lietuva – nepatikima“, „Lietuvos ekonomika kenčia“, „Pripažįsta klydusi“, „Šaltojo karo mąstymas“. Informacinių karų kategorijų apibrėžimai ir sąlygos, pagal kurias žinutė priskiriama konkrečiai kategorijai yra nurodyti *lentelėje nr. 3*.

Lentelė nr. 3 „Informacinių karų kategorijų apibrėžimai“

Informacinių karų kategorija	Apibrėžimas	Pavyzdys
JAV satelitas	Kinijos atstovai reguliariai skleidžia žinutę, kad Lietuva yra nesavarankiška, nuo JAV sprendimų priklausanti valstybė ir iš esmės pati neturi nuomonės užsienio politikos klausimais, nuomonę diktuoja JAV politikai. Jeigu žinutėje kalbama apie tai, kad Lietuva priklauso nuo JAV arba kad už visos Lietuvos užsienio politikos slypi didesnė jėga, ji priskiriama šiai kategorijai.	<i>„If it is true that the Lithuanian government is still able to make independent decisions on foreign policy, as the Lithuanian foreign minister said, then I would like to ask what the Lithuanian foreign minister is doing in the United States right now.“⁷⁸</i>
Valstybė išsišokėlė	Reiškia Kinijos kaltinimą Lietuvai, kad ši šoka aukščiau bambos t.y. vietoje to, kad egzistuočių tyliai, ramiai ir saugiai, Lietuva begėdiškai komentuoja užsienio valstybių reikalus. Žinutė šiai kategorijai priskiriama, jei komunikuojama apie blogąją prasme išskirtinį Lietuvos elgesį.	<i>„[...]what Lithuania should do is to face up to the objective facts, correct its own mistakes and return to the right track of adhering to one China, instead of confusing right and wrong and malicious speculation, not to mention pulling other countries together to jointly oppose China.“⁷⁹</i>

⁷⁸ Jei tiesa, kad Lietuvos vyriausybė vis dar gali savarankiškai priimti užsienio politikos sprendimus, kaip sakė Lietuvos užsienio reikalų ministras, tuomet norėčiau paklausti, ką Lietuvos užsienio reikalų ministras šiuo metu veikia Jungtinėse Amerikos Valstijose?, žiūrėta 2023 m. sausio 8 d., http://lt.china-office.gov.cn/fyrth/202111/t20211125_10453188.htm;

⁷⁹ [...] Lietuva turėtų pripažinti objektyvius faktus, ištaisyti savo klaidas ir grįžti į teisingą kelią - laikytis vienos Kinijos, o ne painioti gėrį ir blogį bei piktybiškai spekuliuoti, jau nekalbant apie kitų šalių telkimą bendram pasipriešinimui Kinijai, žiūrėta 2023 m. sausio 8 d., http://lt.china-office.gov.cn/fyrth/202202/t20220210_10640920.htm.

Priešinasi įsitvirtinusiai pasaulio tvarkai	Lietuva nesiskaito su tarptautinėmis normomis ir elgiasi kitaip nei dauguma pasaulio valstybių. Žinutė šiai kategorijai priskiriama, jei paminima, kad Kinijos pusę palaiko visos kitos šalys, išskyrus Lietuvą arba jei pažymima, kad Lietuvos prieštarauja nustatyta tarptautinei praktikai.	„Lithuania is standing in opposition to the basic norms of international relations and the general consensus of the international community in blatant violation of the one-China principle, and is doomed to failure.“ ⁸⁰
Nepalaiko kitos Europos valstybės	Kalba išskirtinai apie Europos, Europos Sąjungos valstybių nepalaikymą Lietuvai temose, susijusiose su Kinija. Jeigu žinutėje minima ES ir nepalaikymas Lietuvos veiksams, ji priskiriama šiai kategorijai.	„As a member of the EU, Lithuania should have taken a consensus position with the EU on major diplomatic issues, instead of seeking the EU's solidarity and support after getting into trouble itself.“ ⁸¹
Valdžia (kvaila) prieš gyventojus (protingi)	Kinija savo komunikacijoje palaiko Lietuvos žmones, jais tiki, o dėl prastų sprendimų kalta valstybės valdžia. Žinutėje ieškoma valdžios ir visuomenės skirties, kurioje palaikomi „paprasti, bet protingi žmonės“.	„In the recent period, knowledgeable people in Lithuania have been sharply criticizing the irrational words and actions of the Lithuanian government and the politicians concerned in their relations with China.“ ⁸²
Lietuva – amoralai	Ieškoma žodžių, kuriuose kvestionuojama Lietuvos ar Lietuvos valdžios moralė.	„I would like to emphasize that Lithuania does not hesitate to damage China's sovereignty as a "nomination" in exchange for loans, such a deal is immoral and dangerous.“ ⁸³
Lietuva puola (kišasi į ne savo reikalus), Kinija ginasi	Agresore įvardijama Lietuva, o Kinija yra laikoma auka. Žinutė patenka į šią kategoriją, jei joje Lietuvai priskiriamas puolėjos vaidmuo, o Kinija išskiriama kaip nukentėjusioji arba jei pabrėžiama, kad Lietuva kišasi į Kinijos vidaus politiką, o tai legitimizuoja galimybę imtis gynybinių veiksmų, susijusių su teritorinio vientisumo išsaugojimu.	„This wrongdoing is a serious violation of China's national sovereignty. This wrongdoing seriously infringes on China's national sovereignty and territorial integrity and seriously damages China's core interests, and China has the right to make a legitimate and reasonable response.“ ⁸⁴

⁸⁰ Lietuva prieštarauja pagrindinėms tarptautinių santykių normoms ir bendram tarptautinės bendruomenės sutarimui, akivaizdžiai pažeidžia vienos Kinijos principą ir yra pasmerkta nesėkmei, žiūrėta 2023 m. sausio 8 d., http://lt.china-office.gov.cn/fyrth/202112/t20211229_10476917.htm;

⁸¹ Lietuva, kaip ES narė, turėjo laikytis bendros pozicijos su ES svarbiausiais diplomatiniais klausimais, o ne ieškoti ES solidarumo ir paramos po to, kai pati pateko į bėdą, žiūrėta 2023 m. sausio 8 d., http://lt.china-office.gov.cn/chn/sgxw/202112/t20211230_10477355.htm;

⁸² Pastaruoju metu kompetentingi Lietuvos žmonės aštriai kritikuoja neracionalius Lietuvos vyriausybės ir atitinkamų politikų žodžius ir veiksmus santykiuose su Kinija, žiūrėta 2023 m. sausio 8 d., http://lt.china-office.gov.cn/fyrth/202112/t20211230_10477521.htm;

⁸³ Norėčiau pabrėžti, kad Lietuva nedvejodama kenkia Kinijos suverenitetui kaip "nominacijai" mainais už paskolas, toks sandoris yra amoralus ir pavojingas, žiūrėta 2023 m. sausio 8 d., http://lt.china-office.gov.cn/fyrth/202111/t20211125_10453188.htm;

⁸⁴ Šis nusižengimas yra rimtas Kinijos nacionalinio suvereniteto pažeidimas. Šis nusižengimas rimtai pažeidžia Kinijos nacionalinį suverenitetą ir teritorinį vientisumą ir daro didelę žalą pagrindiniams Kinijos interesams, todėl Kinija turi teisę teisėtai ir pagrįstai reaguoti, žiūrėta 2023 m. sausio 8 d., http://lt.china-office.gov.cn/fyrth/202112/t20211231_10478030.htm.

Pažeidžia „Vienos Kinijos“ principą	Labai aiškiai kalba apie Vienos Kinijos principo laužymą pagal tai kaip tai supranta Kinija. Į šią kategoriją patenka tik tos žinutės, kuriose konkrečiai paminimas Vienos Kinijos principo laužymas.	„The Lithuanian government blatantly violated the one-China principle[...]“ ⁸⁵
Nusižengia žmogaus teisėms ir demokratijai	Kalba apie menamą Lietuvos veidmainiškumą žmogaus teisių ir demokratijos atžvilgiu, pasakojant kaip Lietuvos valdžios institucijos blogai elgiasi su pažeidžiamomis visuomenės grupėmis, o visuomenė šalyje neturi balso.	„Currently, the humanitarian situation of thousands of refugees at the Lithuanian border is alarming. [...] We cannot help but ask, "Where are the human rights? Where is the humanity? We strongly call on the government to take effective measures to guarantee the human rights and fundamental rights of refugees.“ ⁸⁶
Taivanas nurodinėja Lietuvai	Kalbama apie Lietuvos nesavarankiškumą ir Taivano sprendimus, kuriuos Lietuva neklausinėdama priėmė. Į kategoriją patenka žinutės, kuriose komunikuojamas Taivano įsakinėjimas, nurodinėjimas Lietuvos atžvilgiu, o Lietuvos valdžia pristatoma kaip nusileidusi Taivano valdantiems.	„On November 18, the Lithuanian government allowed the Taiwan authorities to establish the "Taiwan Representative Office in Lithuania" despite China's solemn representations.“ ⁸⁷
Lietuva – bailė	Minima tada, kai emociškai išskiriama, kad Lietuvos valdžia negali priimti drąsių sprendimų ar pripažinti klaidos.	„If Lithuania really has the courage, it should admit it publicly and correct it immediately.“ ⁸⁸
Lietuva – nepatikima	Gali būti naudojama per verslo santykių apibūdinimą, kad neva Kinijos verslai nebenori turėti santykių su Lietuva, kad Lietuva negalima pasitikėti.	„I have also heard that many Chinese enterprises no longer regard Lithuania as a trustworthy partner.“ ⁸⁹

⁸⁵ Lietuvos vyriausybė akivaizdžiai pažeidė vienos Kinijos principą[...], žiūrėta 2023 m. sausio 8 d., http://lt.china-office.gov.cn/fyrth/202112/t20211231_10478030.htm;

⁸⁶ Šiuo metu tūkstančių pabėgėlių humanitarinė padėtis Lietuvos pasienyje kelia nerimą. [...] Negalime nepaklausti: Kur žmogaus teisės? Kur yra žmogiškumas? Griežtai raginame vyriausybę imtis veiksmingų priemonių pabėgėlių žmogaus teisėms ir pagrindinėms teisėms užtikrinti, žiūrėta 2023 m. sausio 8 d., http://lt.china-office.gov.cn/fyrth/202111/t20211126_10453959.htm;

⁸⁷ Lapkričio 18 d. Lietuvos vyriausybė leido Taivano valdžios institucijoms įsteigti "Taivano atstovybę Lietuvoje", nepaisydama iškilmingų Kinijos pareiškimų, žiūrėta 2023 m. sausio 8 d., http://lt.china-office.gov.cn/fyrth/202111/t20211126_10453959.htm;

⁸⁸ Jei Lietuva tikrai turi drąsos, ji turėtų tai viešai pripažinti ir nedelsdama pasitaisyti, žiūrėta 2023 m. sausio 8 d., http://lt.china-office.gov.cn/fyrth/202111/t20211124_10452621.htm;

⁸⁹ Taip pat girdėjau, kad daugelis Kinijos įmonių nebelaiko Lietuvos patikima partnere, žiūrėta 2023 m. sausio 8 d., http://lt.china-office.gov.cn/fyrth/202112/t20211224_10475509.htm.

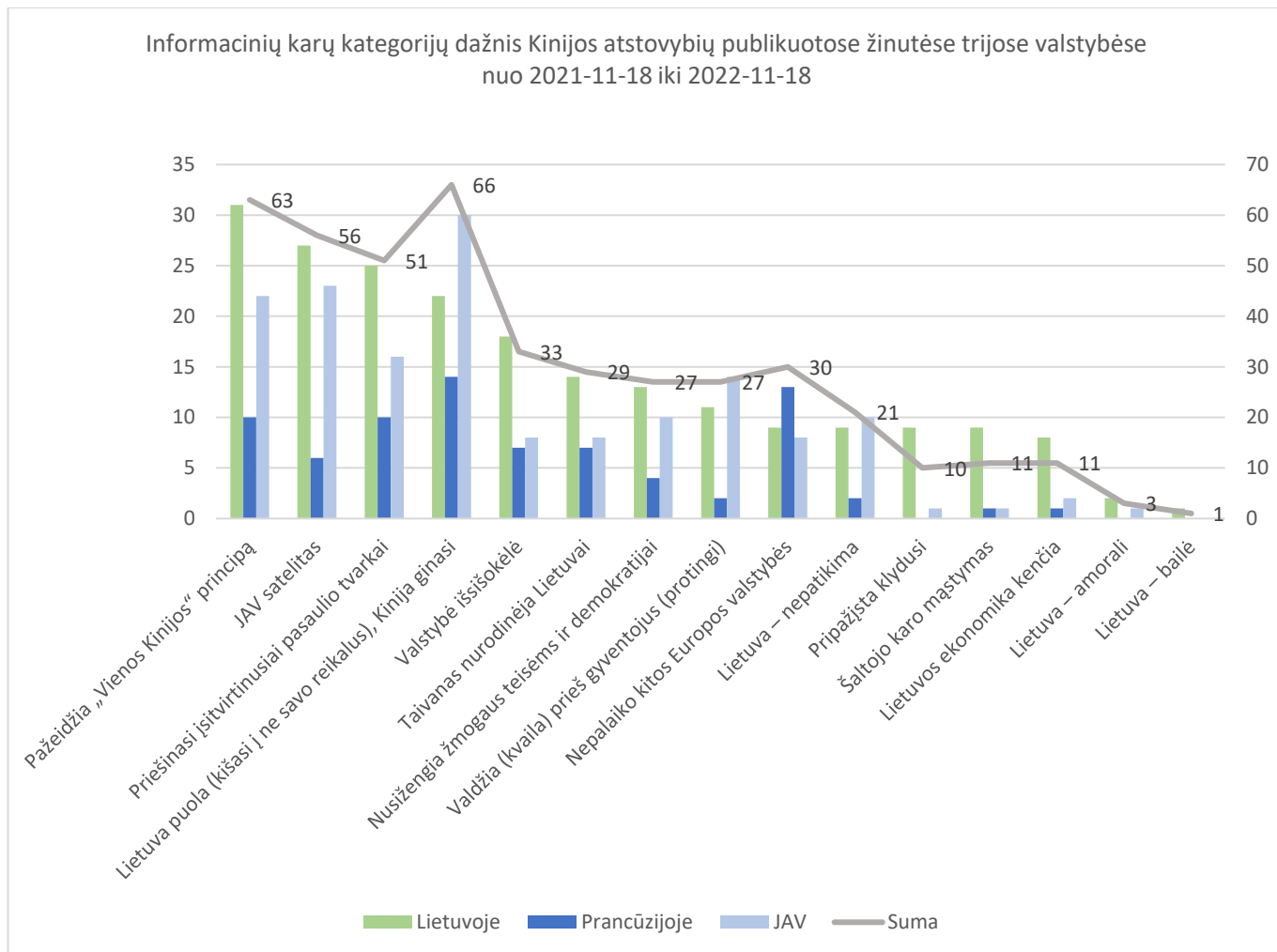
Lietuvos ekonomika kenčia	Pažymima prastėjanti Lietuvos ekonomika dėl sutrūkinėjusių santykių su Kinija.	„[...]in 2021, the Lithuanian port of Klaipeda will lose more than 4% of its cargo due to the suspension of Belarusian cargoes, and in 2022, the cargo throughput of the port of Klaipeda will be reduced by 40% due to the impact of relations between China and Lithuania.“ ⁹⁰
Pripažįsta klydusi	Kažkas iš Lietuvos valdžios neva pasakė, kad Lietuva suklydo dėl Taivaniečių atstovybės atidarymo Vilniuje. Į šią kategoriją patenka žinutės, kuriose Lietuvos valdžios atstovai pristatomi kaip supratę ir pripažinę klaidą.	„On the 4th, the President of Lithuania reportedly said that the decision of the Lithuanian government to allow the Taiwanese authorities to open a representative office in Lithuania under the name of "Taiwan" was a mistake.“ ⁹¹
Šaltojo karo mąstymas	Lietuvos valdžia kaltinama atsilikusių, Šaltojo karo laikų mąstymu. Šiai kategorijai būtinai frazės „Šaltasis karas“ paminėjimas.	„Šiuo metu kai kurios šalys, atkakliai besilaikančios pasenusios Šaltojo karo konfrontacinės mąstysenos, yra apsėstos uždarų ratų ir blokų kūrimo.“

Dažniausiai pasikartojusios kategorijos šiame segmente Lietuvoje yra (nuo dažniausiai naudotos): „Lietuva pažeidžia „Vienos Kinijos“ principą“, „JAV satelitas“, „Priešinasi įsitvirtinusiai pasaulio tvarkai“. Atitinkamai Prancūzijoje: „Lietuva puola (kišasi ne į savo reikalus), o Kinija ginasi“, „Lietuvos nepalaiko kitos Europos valstybės“ ir po lygiai „Lietuva pažeidžia „Vienos Kinijos“ principą“, „Priešinasi įsitvirtinusiai pasaulio tvarkai“. Atitinkamai JAV: „Lietuva puola (kišasi ne į savo reikalus), o Kinija ginasi“, „Lietuva pažeidžia „Vienos Kinijos“ principą“ ir „JAV satelitas“. Informacinių karų kategorijų naudojimo dažnis tiriamose valstybėse pavaizduotas *grafike nr. 3*.

⁹⁰ [...]2021 m. dėl Baltarusijos krovinių sustabdymo Lietuvos Klaipėdos uostas neteks daugiau nei 4 proc. krovinių, o 2022 m. dėl Kinijos ir Lietuvos santykių poveikio Klaipėdos uosto krova sumažės 40 proc., žiūrėta 2023 m. sausio 8 d., http://lt.china-office.gov.cn/fyrth/202112/t20211230_10477521.htm;

⁹¹ 4 d. Lietuvos Prezidentė pranešė, kad Lietuvos Vyriausybės sprendimas leisti Taivano valdžios institucijoms atidaryti atstovybę Lietuvoje pavadinimu "Taivanas" buvo klaida, žiūrėta 2023 m. sausio 8 d., http://lt.china-office.gov.cn/fyrth/202201/t20220105_10479124.htm.

Grafikas nr. 3



Apskritai dažniausiai visose valstybėse kartoto pasakojimo kategorija yra „Lietuva puola (kišasi į ne savo reikalus), Kinija ginasi“. Taip pat itin dažnai kartota mintis – „Lietuva pažeidžia „Vienos Kinijos“ principą“. Vieni iš populiariausių pasakojimų – „Priešinasi įsitvirtinusiai pasaulio tvarkai“ ir „JAV satelitas“.

Taip Kinija bando parodyti, kad Lietuva yra agresorė, kuri neteisėtai kišasi į Kinijos vidaus reikalus, kuriuos kaip nurodo frazė, turi teisę tvarkyti tik pati Kinija. Taip pat, apeliuojama į visame pasaulyje pripažintą „Vienos Kinijos“ principą, o tai, kad, pasak Kinijos, Lietuva jį pažeidžia, pasako, jog Lietuva nesilaiko tarptautinės politikos ir teisės normų. Priduriama, kad Lietuva eina priešinga kryptimi, nei dabar egzistuojančios ir nustatytos normos pasaulyje ir kad yra priklausoma nuo JAV valstybė, nesavarankiška, jai nurodinėja didesnių valstybių jėgos. Prancūzijai, kitaip nei JAV, bandoma iškomunikuoti, kad tokios Lietuvos krypties Kinijos atžvilgiu Europa nepalaiko, taip siekiant įtikinti prancūzus nepalaikyti Lietuvos. Be to, Kinijos ambasada Prancūzijoje socialiniuose tinkluose naudoja ir

karikatūras. Nors su Lietuva susijusiose temose jos pasitaiko retai, tokios komunikacinės išraiškos nenaudoja nė viena kita tiriama atstovybė. Tuo metu JAV auditorijai tikinama, kad Lietuva nėra savarankiška valstybė, jai nurodinėja amerikiečių valdžia, be to JAV palaikoma valstybė yra agresorė ir puldinėja Kiniją, o tai reiškia, kad JAV yra agresijos dalis. Lietuvoje ir Prancūzijoje Kinija „Twitter“ tinkle skleidžia informaciją per atstovybių paskyras. JAV – per ambasadoriaus paskyrą. Renkant duomenis matyti, kad pastarojoje komunikuoja asmuo, o likusiose institucijos. JAV Kinijos ambasadorius tampa atpažįstamas vizualiai ir vis primenamas jo vardas Qin Gang⁹². Prancūzijoje ambasadorius kiek dažniau šmėžuoja ekranuose nei atstovas Lietuvoje, kuris beveik neakcentuojamas žinutėse, nebent tai yra komentaras ar interviu žiniasklaidos priemonėse.

3. Kinijos atstovybių Lietuvoje, Prancūzijoje ir JAV komunikacijos apie Lietuvą analizė

2021 m. lapkričio 18 d. Lietuva oficialiai atidarė Taivaniečių atstovybę Vilniuje. Po šio žingsnio Kinija pažemino diplomatinis santykius su Lietuva iki reikalų patikėtinio. Šį įvykį sekė Kinijos diplomatų pasisakymai prieš Lietuvos sprendimą palaikyti Taivano nepriklausomybę. Kinijos ambasados komunikuoja pagal oficialias Kinijos komunistų partijos nustatytas gaires. Dažniausiai ambasadų puslapiuose pirma paskelbiama Kinijos Užsienio reikalų ministerijos reakcija į įvykį, o vėliau ambasadoriai ar reikalų patikėtiniai tą reakciją iškomunikuoja įvairiais kanalais ir būdais.

Pritaikius visus analizės filtrus – informacinių karų teoriją, naratyvo analizę ir žanro teoriją – pirmiesiems pranešimams Kinijos ambasadoje Lietuvoje, aiškėja, kad Kinija siekia parodyti Lietuvą kaip nesavarankišką, atitrūkusią nuo Europos bendruomenės politikos avelę, kuri dar turi šansą pasitaisyti, jei klausys Kinijos.

3.1. Parsidavusi išsišokėlė, Vienos Kinijos principo negerbianči, fiktyvios demokratijos valstybė

Kinijos ambasada Vilniuje po Taivaniečių atstovybės atidarymo beveik iš karto sureagavo į tokį žingsnį. Oficialus ambasados pranešimas puslapyje pasirodė kiek po vidurnakčio tą dieną, kai buvo atidaryta Taivaniečių atstovybė. Jame pabrėžiama oficiali Kinijos vyriausybės pozicija, todėl akivaizdu,

⁹² Biography of Ambassador Qin Gang, *Chinese Embassy in the United States*, žiūrėta 2022 m. gruodžio 7 d., http://us.china-embassy.gov.cn/eng/sgxx/qg/boa/202107/t20210728_9039500.htm.

kad pranešimas pirmiausiai buvo suderintas su centrine valdžia ir neilgai trukus išplatintas ambasados kanalais⁹³.

Pirmomis dienomis po Taivaniečių atstovybės atidarymo Vilniuje, ryški komunikacinė linija – *Taivanas nurodinėja Lietuvai*. Pirmame pranešime šia tema netgi du kartus pabrėžta, kad Lietuva šioje temoje paklūsta Taivanui: „Lietuva sutiko atidaryti atstovybę po Taivano nurodymų“. Taip pat akcentuojamas Lietuvos nesavarankiškumas ir aukos vaidmuo, nes pasak ambasados, Lietuvą Taivanas laiko įkaite. Kitaip tariant, Lietuvai *užklajuojama* nesavarankiškos, Taivanui pasidavusios valstybės etiketė.

Dar viena pasikartojanti linija – *apsimestinė Lietuvos demokratija*. 2021 m. lapkričio mėnesio pranešimuose ryškinama neteisėtiems migrantams taikoma apgrėžimo politika. Ji suplakama su Taivaniečių atstovybės atidarymu. *Kortų kaladės* principu skleidžiama dezinformacija, kad Lietuva nesilaiko žmogaus teisių, smurtauja prieš migrantus, nes taiko apgrėžimo politiką ir stato sieną pasienyje su Baltarusija. Šioje pranešimo dalyje tiesos yra, tačiau primaišoma realybės neatitinkančios informacijos. Faktas – Lietuva tuo metu statė koncertinę ir tvorą pasienyje su Baltarusija, taikė apgrėžimo politiką. Tačiau įrodymų, kad smurtavo prieš migrantus nėra, o tai, kad apskritai Lietuvoje žmogaus teisės fiktyvi sąvoka – melas. Šis pranešimo schemas dekonstravimas yra aiškus pavyzdys kaip kuriama dezinformacija.

Kiekviename pranešime bent vienu sakiniu paminima, kad *Lietuva bando sugriauti vienos Kinijos principą*. Kartu pridedama, kad Lietuva nesilaiko dvišalių susitarimų ir diplomatinio žodžio. Čia taip pat formuojamas *priešinimosi status quo* arba *įsitvirtinusiai pasaulio tvarkai* naratyvas. Lietuva, pasak Kinijos ambasados, elgiasi tiek netinkamai, kad net pažeidžia pamatines tarptautines nuostatas. Taigi, Kinija naudoja *perkėlimo strategiją*, siekdama Lietuvą atmesti jai nepalankius argumentus. Šiuo atveju autoritetu laikoma nusistovėjusi tvarka ir seniai priimti dvišaliai susitarimai. Pavyzdžiui, Kinijos žinutėse siekiama parodyti, kad dauguma pasaulio valstybių mano ir elgiasi kitaip nei Lietuva: „*Lithuania is standing in opposition to the basic norms of international relations and the general consensus of the international community.*“⁹⁴.

⁹³ Chinese embassy, *Foreign Ministry Spokesperson's Remarks on Lithuania's Approval of the Taiwan Authority's Establishment of the So-called "Taiwan Representative Office in Lithuania"*, žiūrėta 2022 m. gruodžio 30 d., http://lt.china-office.gov.cn/fyrth/202111/t20211119_10450119.htm;

⁹⁴ Lietuva oponuoja bazinėms tarptautinių santykių normoms ir bendram tarptautinės bendruomenės susitarimui, žiūrėta 2023 m. sausio 8 d., http://lt.china-office.gov.cn/fyrth/202112/t20211229_10476917.htm.

Galiausiai pirmose žinutėse kaip savaime suprantamas dalykas išskiriamas *Lietuvos kaip JAV satelito vaidmuo*: „Be abejo, Lietuvai įtaką daro tam tikros jėgos“. Kadangi žinutė publikuojama atstovybėje Lietuvoje, pabrėžiama, kad „tam tikros jėgos“ naudojasi Lietuva ir pamina jos žmonių interesus, siekiant savų tikslų.

Nors ši linija vos tik įvykus konflikto lūžiui yra silpna, vienoje iš žinučių trumpai paminima, kad *Lietuva prieštarauja ES pozicijai*, kad nė viena kita valstybė Bendrijoje nesilaiko tokios pačios politikos Taivano atžvilgiu. Šioje dalyje panaudojamas *vagono prikabinimo* principas, siekiant atkabinti Lietuvą nuo ES politinės krypties ir įtikinti, kad verta prieštarauti Lietuvos valdžios sprendimams, nes jei norime būti ES dalimi, reikia elgtis kaip dauguma ir nesipriešinti.

Pranešimų tekstuose nevengiama įterpti retorinių figūrų, kuriomis transliuojama papildoma informacija, kurią galima suprasti tik tada, jei aiški naudojamo tropo reikšmė. Norint pabrėžti, kad kova prieš Vienos Kinijos principą gali baigtis blogai, pasitelkiamas net ir Biblijinis motyvas: „The Lithuanian side shall reap what it sows.“⁹⁵. Lietuviškas tokio frazeologizmo atitikmuo galėtų būti „ką pasėsi, tą ir pjausi“ arba „kaip šauksi, taip atsiliesi“. Įdomu, kad būdami ne krikščioniais, komunikuodami krikščioniškose valstybėse, kinai naudoja toms valstybėms kultūriškai artimesnius posakius. Biblijoje šis posakis reiškia priežasties ir pasekmės santykį. Kitaip tariant, jei elgiesi tinkamai – Dangus, jei nuodėmingai – Pragaras. Kinai reaguodami į Lietuvos veiksmus, aiškiai indikuoja, kad toks elgesys Kinijos atžvilgiu yra nuodėmė. Šis frazeologizmas buvo vienas iš dažniausiai naudojamų, daugiausiai Lietuvoje ir JAV. Tai gali būti susiję su tuo, kad Prancūzijoje katalikais save laiko mažiau nei pusė gyventojų, o daugiau nei trečdalis – neprisiskiria jokiai religijai⁹⁶.

Kitas įdomus tropas, kurį naudoja kinų diplomatai visose tirtose valstybėse – *loterijos metonimija*. Kalbėdami apie Taivaną, vietoj visumos, kinai jį palygina su korta žaidime ir įspėja Lietuvą, kad Taivanas tik iš pažiūros yra gera korta, vėliau paaiškės, kad su ja neįmanoma gerai sužaisti. *Loterija* siekiama perduoti Lietuvos veiksmų aukštos rizikos lygio tikimybę, pabrėžti neracionalumą ir strategijos trūkumą politikoje bei bandymą akiai *išlošti*. Šis tropas naudojamas periodiškai nuo tada, kai buvo atidaryta Taivaniečių atstovybė Vilniuje, daugiausiai Lietuvoje, kiek mažiau Prancūzijoje ir JAV.

Tuo metu frazių kategorija, į kurią telpa pagrindinė mintis „Lietuva padeda kitiems savo sąskaita“ yra taip pat naudojama daugiausiai JAV ir Lietuvoje. Šią dalį lengviau paaiškinti. Kitose

⁹⁵ Michael Floyd, „*Peace in Its Fullness: Biblical Perspectives on Aspects of Peace*“, (Global Virtue Ethics Review; Harrisburg Vol. 7, Iss. 3, 2016), 44-51;

⁹⁶ Statista, „What religion do you feel bound to?“, Statista.com, žiūrėta 2022 m. gruodžio 31 d., <https://www.statista.com/statistics/996244/feeling-belong-religion-france/>, 2020.

Kinijos komunikacijos dalyse Lietuva kaltinama visapusiška priklausomybe nuo JAV, o JAV primetamas didžiosios valstybės, kuri su mažosiomis elgiasi kaip su marionetėmis vaidmuo. Tokiai priklausomybei išreikšti naudojamos spalvingos frazės reiškiančios savo interesų pamynimą dėl kito gerovės. „*Doomed to failure*“, „*Doomed to the dead end*“ arba „Lietuva pasmerkta nesėkmei“ panašiai dažnai kartojamas pasakymas visose aptartose valstybėse. Kartojant tokią idiomą, siekiama vaizdingai pabrėžti Lietuvos elgesio Kinijos atžvilgiu iš anksto numatomą nepasisėkimą. Rezultatas šiuo atveju vertinamas kaip neigiamas iš anksto, dar faktiškai jam nesant.

Apibendrinat šią analizės dalį aiškėja, kad Kinija siekia ištransliuoti Lietuvos nesavarankiškumą, rizikingą elgesį, pabrėžti priešinimąsi tarptautinėms taisyklėms ir apsimestinės demokratijos egzistavimą valstybės valdyme.

3.2. Atsilikusi pabėgėlių skriaudėja, kuri turi šansą grįžti į „teisingą“ kelią

Nuo vasario Kinijos komunikacijoje atsirado daugiau priekaištų žmogaus teisėms Lietuvoje. Iš pradžių kilo tik pastebėjimai, kad Lietuva turėtų pirmiausia rūpintis žmogaus teisių užtikrinimu savo šalyje, o tik paskui aiškinti kitiems. Pranešimuose kartojama, kad Lietuvoje plati diskriminacija etninėms mažumoms, naudojamas smurtas prieš kalinius, o kankinami pabėgėliai. Vėliau migrantų iš Baltarusijos tema plėtojama, pridodant dezinformacinius pavyzdžius, kad Lietuvos kariuomenės šunys kandžioja migrantų vaikus. Dar iki šios temos plėtojimo, minama ant CŽV kalėjimų Lietuvoje istorijos. Kinai nepamiršta pridėti, kad „juodąjį kalėjimų tinklą“ Lietuvoje įkūrė JAV, kuri Lietuvos valdžią tampo lyg marionetę. Tokia naratyvų formavimo linija priskirtina *blizgančių apibendrinimų* ir *kortų kaladės* taktikoms, nes faktai maišomi su visiškai tikrovės neatitinkančiais teiginiais, apjungiant juos ir išvedant teiginį, kad Lietuvoje nesilaikoma pamatinių žmogaus teisių.

Lietuva piešiama kaip tarptautinėms normoms ir susitarimams nusižengianti valstybė: „Ji pakenkė šalies patikimumui, paaukojo esminius šalies ir jos piliečių interesus ir pažeidė bendrą ES poziciją Taivano klausimais – tai kritikavo įžvalgūs Lietuvos ir ES atstovai“. Patikimumui pridodami Lietuvos ir ES politikos apžvalgininkų ar politologų kritiški pasisakymai ir pabrėžiama, kad šie žmonės yra įžvalgūs, įvertinamas jų išsilavinimas, taip siekiant suteikti patikimumo kritiškai pozicijai Lietuvos atžvilgiu. Tokia taktika vadinama *perkėlimo*, kai siekiama autoritetais t.y. išsilavinusių, įžvalgių žmonių įterpimu į žinutę, siekiama įtikinti.

Vis dėlto, Kinija šiame etape suteikia vilčių Lietuvai pasitaisyti. Sprendimas dėl Taivaniečių atstovybės atidarymo kartas nuo karto įvardijamas kaip žiauri, bet pataisoma klaida, jei tik

iniciatyvą pasitaisyti parodys Lietuva: „*The door of communication between China and Lithuania is always open. If Lithuania really intends to improve the current situation, it should show sincerity to the Chinese side and take concrete actions.*“⁹⁷. Taip pat pridėdamas veikėjas su didesne jėga – JAV, lyg pasakant, kad Lietuva irgi yra JAV auka, nes susidėjo su ja ir dabar privalo jos klausyti: „[...]nebūtų tam tikrų didžiųjų jėgų įkaitė ir nesiveltų į nereikalingą konfrontaciją, o dirbtų kartu su Kinija.“.

Toliau ryškinama Lietuvos dvigubų standartų, veidmainiškumo žmogaus teisių atžvilgiu politika. Teigiama, kad Lietuva tik dedasi besirūpinanti žmogaus teisėmis, o iš tiesų pamina migrantų moterų ir vaikų teises jais nesirūpindama. Primenami Lietuvos veiksmai Honkongo atžvilgiu, pabrėžiant, kad Lietuva demokratiją ir žmogaus teises pavertė įrankiu kovai su Kinija: „*This is a wanton trampling on human rights and the rule of law in Hong Kong, a blatant interference in the judicial independence and the high degree of autonomy of the HKSAR, and a gross interference in China's internal affairs and sovereignty using democracy and human rights as tools*“⁹⁸.

Įdomu, kad pranešimuose apie Lietuvą kinai nevengia įterpti ir jų kultūrai būdingų retorinių figūrų. Kinų diplomatai ne retai tiesiogiai iš kinų kalbos išverčia vaizdingus pasakymus į anglų kalbą, nors nėra konkretaus tropo atitikmens kultūrine prasme. Vis dėlto, retorinių figūrų prasmę galima suprantamai paaiškinti. Pavyzdžiui, pirmame pranešime po Taivaniečių atstovybės atidarymo Kinijos ambasada pavartojo tokią frazeologizmą: „*Mend the fold after a sheep is lost*“. Jis reiškia, kad net ir dėl piemenėlio kaltės paklydus avelai, dar galima pataisyti klaidą⁹⁹. Lietuva čia – paklydusi avelė, o valdžia piemuo. Tokiu būdu norėta pasakyti, kad dar yra šansas pasitaisyti, jei bus grįžtama į Kinijai palankią politiką Taivano atžvilgiu.

Šiame komunikacijos etape ryškėjo dar viena Kinijos pasakojimo apie Lietuvą linija – Lietuva yra valstybė, paminanti žmogaus teisių principus, nors vaidina, kad gina juos kitose pasaulio vietose, be to tai valstybė besipriešinanti sutartoms tarptautinėms normoms, o vienintelis šansas jai pasitaisyti – grįžti į „teisingą“ pasaulio kelią t.y. į Kinijos pasaulį.

⁹⁷ Visada paliekamos atvertos durys Lietuvos ir Kinijos komunikacijai. Jei Lietuva iš tiesų ketina pagerinti esamą padėtį, ji turėtų parodyti nuoširdumą Kinijos pusei ir imtis konkrečių veiksmų, žiūrėta 2023 m. sausio 8 d., http://lt.china-office.gov.cn/fyrth/202201/t20220121_10631768.htm;

⁹⁸ Tai beatodairiškas žmogaus teisių ir teisinės valstybės principų trypimas Honkonge, akivaizdus kišimasis į teismų nepriklausomybę ir aukštą Honkongo provincijos autonomijos lygį bei grubus kišimasis į Kinijos vidaus reikalus ir suverenitetą naudojant demokratiją ir žmogaus teises kaip įrankius, žiūrėta 2023 m. sausio 8 d., http://lt.china-office.gov.cn/chn/sgxw/202206/t20220613_10702482.htm;

⁹⁹ Learning Mandarin Chinese, „Idiom:Mend the fold after a sheep is lost“, žiūrėta 2023 m. sausio 8 d., <http://tcfl.tingroom.com/2014/10/5346.html>.

3.3. Taisykles laužanti agresyvi valstybė, kurios valdžia yra kvaila ir paklūsta JAV

Paskutinis aptariamas laikotarpis yra ilgiausias, nes dalį pavasario ir vasaros pranešimų apie Lietuvą visai nebuvo arba buvo labai mažai.

Kinijos laikinasis reikalų patikėtinis Qu Baihua vasaros pradžioje ėmė intensyviau komunikuoti lietuviškoje žiniasklaidoje. Jo užsakyti komentarai „Lietuvos ryto“ dienraštyje driekėsi per pilnus du puslapius. Į šią analizę komentarai spaudoje pateko dėl to, kad jie buvo išrašyti ir publikuoti Kinijos atstovybės interneto puslapyje. Tikėtina, kad išeidamas iš pranešimų tik atstovybės tinklalapyje ir „Twitter“ paskyroje, atstovas siekė iškomunikuoti žinutes Lietuvos visuomenei, pasirinkus vieną didžiausių šalies dienraščių. Pranešimuose sudarytas interviu įspūdis lyg paklausiant atstovo vieno ar kito dalyko ir paryškinant tas teksto vietas, tačiau realiai tai buvo nuoseklūs diplomato pasisakymai. Jo komentaruose įdomus anksčiau nematytas kampas – Lietuvai priskirtas „šaltojo karo mąstymas“: „Dalis Lietuvos politikų įsikibę Šaltojo karo mentaliteto, imasi iniciatyvos pasirinkti puses tarp didžiųjų valstybių, sąmoningai provokuoja ideologinį ir grupinį susipriešinimą[...]“. Taip Lietuva priskiriama prie pasenusio, nešiuolaikiško mąstymo valstybių, kuri be kita ko, dar ir ideologiškai ginkluojasi bei provokuoja, prisišliedama prie vienos iš pusių.

Žinoma, nepamirštama dar kartą pasakyti, kad Lietuva pažeidžia Vienos Kinijos principą ir negana to savo teritorijoje Taivano valdžiai leidžia priiminėti sprendimus: „Lietuva, nepaisydama stiprių Kinijos prieštaravimų, leido Taivano valdžiai įkurti „Taivano atstovybę Lietuvoje“, atvirai sudarė klaidingą įspūdį apie „viena Kinija, vienas Taivanas“ visam pasauliui.“. Įdomu, kad šiame sakinyje galime matyti kaip Kinija priėmė atidarytos atstovybės pavadinimą. Vis dėlto, jis traktuojamas kaip Taivano, o ne Taivaniečių. Oficialiame lietuviškame pavadinime atstovybė vadinosi „Taivaniečių“, o ne „Taivano“, kas manoma, labiausiai pykdė Kiniją todėl ir buvo pasirinktas pirmasis pavadinimas. Angliškai jis skamba Taiwanese Representative Office in Lithuania, o pirmąjį žodį galima versti ir kaip „Taivano“, ir kaip „taivaniečių“. Pavadinimui lietuvių kalba parinktas „taivaniečių“ variantas. Vis dėlto, pavadinime, užrašytame kinų hieroglifais, minimas „Taivanas“ (台灣). Tuo metu žodis „taivaniečių“ rašomas kiek kitaip (台灣). „Taivano atstovybė“ ir kinų kalboje leidžia suprasti, kad tai yra valstybės atstovybė, o „Taivaniečių atstovybė“ daugiau reiškia tam tikros teritorijos gyventojų pavadinimą.

Qu Baihua komentaro dviejuose sakiniuose atsispindi nuoseklus Kinijos pasakojimas apie Lietuvą, kuris kartojamas kituose pranešimuose: „Dabartinė Lietuvos Vyriausybės politika Kinijos atžvilgiu nepaisė „vienos Kinijos“ principo laikymosi, nors jos ankstesnės valdžios nuosekliai laikėsi

šios nuostatos. Ji pakenkė šalies patikimumui, paaukojo esminius šalies ir jos piliečių interesus ir pažeidė bendrą ES poziciją Taivano klausimais – tai kritikavo įžvalgūs Lietuvos ir ES atstovai.“. Pabrėžiant, kad būtent dabartinė Lietuvos valdžia yra bloga, tikimasi palankumo iš jai oponuojančių politikų ir plačiosios visuomenės. Teiginiui sustiprinti pasirenkamas ES kontekstas, kad Lietuvos nepalaiko visa bendrija, kuriai ji priklauso, o tam pagrįsti pridedamas neva geresnių, protingesnių Lietuvos ir ES atstovų kritika.

Kinijos ambasadų komunikacija Lietuvos atžvilgiu vėl suaktyvėjo, kai rugpjūčio pradžioje Taivane apsilankė tuometinė JAV Atstovų rūmų pirmininkė Nensi Pelosi. Jos apsilankymą netrukus sekė Lietuvos vyriausybės delegacijos vizitas. Kinijos atstovybės į juos reagavo išsyk ir griežtai. JAV ir jos sąjungininkėms buvo primintas prezidento Joe Bideno, kaip kinai rašo, pažadas nepalaikyti Taivano nepriklausomybės: „*The US side need to fulfill President Bidens' commitment of not supporting „Taiwan Independence“ and refrain from arranging for a visit by speaker Pelosi to Taiwan*“¹⁰⁰. Svarbu, kad frazė „Taivano nepriklausomybė“ kinai deda į kabutes. Tai suvokiama lyg fikcija, realybėje negalintis egzistuoti dalykas arba tik pavadinimas reiškiniui, kurį kuria Vakarai, o taivaniečiai galvodami, kad taptų nepriklausomais, vis tiek priklausytų nuo didesnės jėgos JAV. Kai Taivane apsilankė Lietuvos delegacija, Lietuvos veiksmai buvo pakišti po JAV skėčiu ir dar kartą pabrėžiama, kad Lietuva yra „JAV satelitas“, nesavarankiška, sprendimų pati nepriimanti valstybė, bet priešingai nei JAV, dar turinti progą pasitaisyti. Dėl to Lietuvos valdžiai siūsta žinutė skambėjo viltingai, lyg duodamas šansas „grįžti į vėžes“: „*We hope that the politicians can distinguish right from wrong, be careful with their words and actions, and realize the danger of Pelosi's visit to Taiwan, so that they will not act as a pawn of the U.S.*“¹⁰¹. Siūlymas atskirti gerą nuo blogo t.y. Kiniją nuo JAV signalizuoja, kad bet koks Kinijai nepalankus ir JAV palankus Lietuvos žingsnis bus atskirtas kaip juoda ir balta. Čia aišku, kad pilkosios zonos tarp pasirinkimų negali būti, o jei Lietuva renkasi JAV pusę, ji automatiškai tampa šios valstybės marionete, taip dar kartą pabrėžiant Vilniaus priklausomybę nuo Vašingtono. Pranešimuose rečiau, bet vis dėlto kartas nuo karto paminima, kad Lietuva yra ne tik JAV, o ir Kinijai priešiško Taivano flango pėstininkas: „*We urge the party concerned not to continue to act as a pawn of "Taiwan independence"*

¹⁰⁰ JAV turi įvykdyti prezidento J. Bideno įsipareigojimą neremti „Taivano nepriklausomybės“ ir nerengti Atstovų rūmų pirmininkės N. Pelosi vizito į Taivaną, žiūrėta 2023 m. sausio 8 d., http://lt.china-office.gov.cn/chn/sgxw/202207/t20220722_10726356.htm;

¹⁰¹ Tikimės, kad politikai sugebės atskirti gerį nuo blogio, bus atsargūs savo žodžiuose ir veiksniuose ir supras Pelosi vizito į Taivaną pavojų, kad nesielgtų kaip JAV marionetės, žiūrėta 2023 m. sausio 8 d., http://lt.china-office.gov.cn/chn/sgxw/202208/t20220812_10742249.htm.

*and anti-China forces[...]*¹⁰². Toliau formuojamas pasakojimas, kad Lietuva apskritai nieko pati nesprendžia ir yra tik didesnių jėgų įrankis, taip dar labiau sumenkinant Lietuvos savarankiškumą.

Šie vizitai sukėlė ne vienadienes Kinijos diplomatų reakcijas. Rugsjūčio viduryje Kinijos atstovybė Lietuvoje paskelbė pranešimą, kuriame dar kartą primenama Lietuvai, kad veikdama prieš Kiniją, ji pažeidžia pasaulyje įsitvirtinusią tvarką: *„More than 170 countries, international organizations and dignitaries have publicly expressed their support for the one-China principle and opposed U.S. House Speaker Nancy Pelosi's visit to Taiwan.*“¹⁰³. Tokia žinute apie Lietuvą pasakoma, kad ji yra valstybė išsišokėlė, nepaisanti visam pasauliui priimtinos tvarkos, kad ji yra ne su dauguma, o su mažuma. Įdomu, kad susisiekimui viceministrei Agnei Vaiciukevičiūtei apsilankius Taivane, Kinija viešai iškomunikavo, kad skiria jai sankcijas. Tačiau bent jau iki lapkričio mėnesio nei vyriausybė, nei viceministrė nebuvo gavusi jokio oficialaus ar kitokio pranešimo iš Kinijos apie jai skirtas sankcijas¹⁰⁴. Tokia situacija puikiai atspindi informacinio karo principus – Kinija nesiimdama tarptautinių teisinių priemonių ir nerizikuodama pažeisti tarptautinės teisės, tik pakalbėjo apie skiriamas sankcijas viceministrei, taip sudarydama įspūdį, kad tokios sankcijos jai buvo pritaikytos. Tokia reakcija veikia ir kaip įspėjanti žinutė kitiems, kurie norėtų nuvykti į Taivaną verslo ar politiniais tikslais – kad pagalvotų prieš darydami ar verta erzinti Kiniją, nes ji neva gali imtis griežtų priemonių net prieš konkretų asmenį.

Į šiuos vizitus sureagavo ir Kinijos ambasados Paryžiuje ir Vašingtone. Tačiau prieigos prizmė – kitokia. Prancūzijoje akcentuotas N. Pelosi vizitas kaip pretekstas Kinijai imtis visų įmanomų savigynos priemonių, peikiama JAV ir pridodami akcentai apie prastėjančią Lietuvos ekonomikos raidą iš infliacijos kilimo perspektyvos: *„Eurostat data show that inflation in the euro area has reached a record high, with consumer prices rising by 8.6% in June year-on-year. Estonia is expected to record the highest rate at 22%, followed by Lithuania at 20.5%“*¹⁰⁵. Taip siekiama parodyti blogo elgesio Kinijos atžvilgiu pasekmes ir atgrasyti Prancūziją pirma nuo ES sąjungininkės Lietuvos palaikymo, o antra – nuo ėjimo tokiu pačiu keliu. Įdomu, kad šiuo laikotarpiu atstovybė Prancūzijoje ir temoje apie Lietuvą pradėjo

¹⁰² Raginame atitinkamą partiją ir toliau nesielgti kaip "Taivano nepriklausomybės" ir prieš Kiniją nukreiptų jėgų marionetė, žiūrėta 2023 m. sausio 8 d., http://lt.china-office.gov.cn/chn/sgxw/202208/t20220812_10742249.htm;

¹⁰³ Daugiau nei 170 šalių, tarptautinių organizacijų ir aukštų pareigūnų viešai išreiškė paramą Vienos Kinijos principui ir nepritarė JAV Atstovų Rūmų pirmininkės Nancy Pelosi vizitui į Taivaną, žiūrėta 2023 m. sausio 8 d., http://lt.china-office.gov.cn/chn/sgxw/202208/t20220812_10742249.htm;

¹⁰⁴ Aistė Čiučiurkaitė, „Kinijos sankcijas užsitraukusi Lietuvos susisiekimui viceministrė gyvena nežinioje“, žiūrėta 2022 m. gruodžio 17 d., <https://www.15min.lt/naujiena/aktualu/lietuva/kinijos-sankcijas-uzsitraukusi-lietuvos-susiesikimo-vice-ministre-gyvena-nezinioje-56-1952612>.

¹⁰⁵ "Eurostat" duomenys rodo, kad infliacija euro zonoje pasiekė rekordinį lygį - birželio mėn. vartotojų kainos, palyginti su praėjusiais metais, padidėjo 8,6 %. Prognozuojama, kad Estijoje bus užfiksuotas didžiausias rodiklis - 22 %, o Lietuvoje - 20,5 %, žiūrėta 2023 m. sausio 8 d., <https://francais.cgtn.com/n/BfJIA-BcA-CA/GFeIEA/index.html>.

naudoti daugiau karikatūrų. Jos naudotos tik socialiniame tinkle „Twitter“ ir buvo vos kelios. Tačiau apskritai žvalgant visą „Twitter“ pranešimų srautą tyrimo laikotarpyje susidarė įspūdis, kad atstovybė Prancūzijoje naudoja karikatūras, o Lietuvoje ir JAV jų nenaudoja. Jose vizualiai, papildant žodžiais, akcentuojama, kad Lietuva priklauso tarptautinei bendruomenei, kuri neatitinka realybės ir ją sudaro tik pusė, jei ne mažiau, pasaulio valstybių. Karikatūros dažniausiai naudotos priešiant Lietuvos ekonominę ir politinę priklausomybę nuo JAV. Pastaroji vaizduojama kaip besipelnanti valstybė, o Lietuva kaip nustekenta donorė, kuri klauso kiekvieno didžiosios sesės žodžio. Jei ši pasako, kad reikia skirti sankcijas Rusijai, Lietuva, net ir stovėdama ant bedugnės krašto užrištomis akimis, sutinka neklausinėjusi, nes suprask, jei pasipriešins, JAV su didžiule kuoka nustums Lietuvą į bedugnę. Toks vizualus aktualijų pateikimas prancūziškai auditorijai gali būti siejamas su Prancūzijos istorija ir prisirišimu prie vizualiai išreikštos kritikos prieštaraujanti pusei. Prancūzijos Revoliucijos metu karikatūros tapo itin populiariu būdu nukreipti neribotą pyktį priešingos stovyklos link. Kaip teigia meno istorikas Albertas Boime, karikatūros braižė revoliucionierišką prancūzų charakterį¹⁰⁶, kuris išlieka iki šių dienų.

Jungtinėse Valstijose aukštų pareigūnių vizitai į Taivaną nebuvo išskirtinai gausiai nušviesti. Skirtingai nuo atstovybių kitose dviejose valstybėse, JAV Kinijos atstovybė šioje potemėje akcentavo sukarintą reakciją į vizitus: „*China announces military drills at multiple locations around Taiwan island at the same time as Speaker Pelosi landed in Taipei. Drills beginning during the overnight hours here are happening very close to the Taiwan shoreline.*“¹⁰⁷. Pranešdama apie karinių pratybų pradžią salose aplink Taivaną, Kinija brėžia raudoną liniją Jungtinėms Valstijoms. Iškomunikuotos sankcijos Lietuvos susisiekimui viceministrei ir nutrauktas bendradarbiavimas su Lietuvos susisiekimui sektoriumi yra viena, tačiau JAV prisijungimas prie tokių drastiškų vizitų yra nebe polit-ekonominis, o karinis klausimas. Kinija po tokių gąsdinančių veiksnių dar bando susigrąžinti Lietuvos pusę akivaizdžiai suprasdama kiek svarbi, nors komunikuojama, kad nesvarbi, yra Lietuvos pusė šiame konflikte: „*We urge the Lithuanian side to tell right from wrong, immediately redress its mistakes and stop chipping away the political foundation of China-Lithuania relations.*“¹⁰⁸. Skirtingai nuo ankstesnių pasiūlymų „grįžti į teisingą kelią“, po vizitų į Taivaną, Kinijos tonas tapo griežtesnis ir raginantis. Šalia tokio

¹⁰⁶ Albert Boime, *The Sketch and Caricature as Metaphors for the French Revolution*, (Deutscher Kunstverlag GmbH Munchen, Berlin, 1992), 256-267.

¹⁰⁷ Kinija paskelbė apie karines pratybas keliose Taivano salos vietose tuo pačiu metu, kai Seimo pirmininkė N. Pelosi nusileido Taipėjuje. Naktį prasidėjusios pratybos vyksta visai netoli Taivano pakrantės, žiūrėta 2023 m. sausio 8 d., <https://twitter.com/willripleyCNN/status/1554515265165082625>;

¹⁰⁸ Raginame Lietuvos pusę atskirti gera nuo blogo, nedelsiant ištaisyti savo klaidas ir nustoti griauti Kinijos ir Lietuvos santykių politinį pagrindą, žiūrėta 2023 m. sausio 8 d., http://us.china-embassy.gov.cn/eng/lcbt/wjbfyrbt/202208/t20220819_10746251.htm.

raginimo pakartojamas Šaltojo karo mąstymo naratyvas, kuriuo kaltinama Lietuva ir JAV: „*China is not the former Soviet Union, and the world is not what it used to be. Only after waking up from the Cold-War dream can one view and handle China-US relations in a cool-headed, rational and realistic way.*“¹⁰⁹. Lietuva kviečiama pabusti ir atsitraukti nuo emocingų iliuzijų, kurias primeta JAV. Siūloma verčiau rinktis neva racionalų, realistišką kinišką kelią, nes kas gi nori gyventi fantazijose realiai neturėdami apčiuopiamų rezultatų. Be to, panašu, kad kinai supranta, jog lietuviams komunizmas asocijuosi su blogiausiais prisiminimais. Todėl Lietuvai primenama, jog Kinija nėra buvusi Sovietų Sąjungos valstybė, taip lyg išplaunant kiniško komunizmo mundurą.

Viena iš dažniausiai į kinų komunikaciją Lietuvos atžvilgiu įterpiamų sparnuotų frazių yra „žaidimas su ugnimi“. Dažnos žinutės pabaigoje frazė, susijusi su ugnimi yra panaudojama. Daugelis žino kokias neigiamas pasekmes gali atnešti neatsargus elgesys su ugnimi. Tokią mintį perkeltiant į politinę komunikaciją, norima lyg vaiką įspėti, kad toks Lietuvos elgesys yra rizikingas ir pavojingas. Įdomu, kad šis frazeologizmas dažniausiai naudotas Lietuvoje ir JAV, tačiau visai nenaudotas Prancūzijoje. Kodėl toks pasirinkimas ar atsitiktinumas – sunku pasakyti. Prancūzijoje ši frazė yra naudojama, galima rasti tokių dramaturgų, klasikų kaip Honore de Balzacas kūrinuose¹¹⁰, ji apskritai yra gan universali daugelyje kultūrų. Tačiau šiame kontekste nenaudojama. Jeigu tai nėra atsitiktinumas, svarstant kodėl taip galėjo nutikti, įmanoma, kad toks pasirinkimas padarytas dėl Paryžiaus Dievo Motinos katedros dramatiško gaisro, kurio metu sudegė dalis Prancūzijai itin svarbaus kultūros paveldo. Gaisras įvyko sąlyginai neseniai t.y. 2019 metais. Galbūt frazės susijusios su ugnimi ir žaidimu su ugnimi galėjo būti atmetos Prancūzijos auditorijai kaip pernelyg jautrios ar netgi įžeidžiančios dėl nutikusios tragedijos.

Apibendrinant, šiame tyrimo etape Kinijos komunikacijoje apie Lietuvą padaugėjo kaltinimų puolimu – tai Lietuva, ne Kinija, yra šios istorijos agresorė. Taip pat, dėl N. Pelosi vizito į Taivaną ir Lietuvos politikų vizitų, paaštrėjo menamos Lietuvos priklausomybės nuo JAV linija ir nebeliko „vilties“ Lietuvai t.y. rečiau siūloma Lietuvai pasitaisyti ir atsisukti į Kinijos pusę.

¹⁰⁹ Kinija nėra buvusi Sovietų Sąjunga, o pasaulis nėra toks, koks buvo anksčiau. Tik pabudus iš Šaltojo karo sapno galima šaltai, racionaliai ir realistiškai vertinti ir spręsti Kinijos ir JAV santykius, žiūrėta 2023 m. sausio 8 d., <https://twitter.com/AmbQinGang/status/1573313560519794689>;

¹¹⁰ Honore de Balzac, *Modeste Mignon*, (1844), 288.

3.3.1. Žanro vaidmuo Kinijos komunikacijoje

Dažniausiai pasitaikanti Kinijos atstovybės Lietuvoje komunikacijos forma – *spaudos konferencija*. Pranešimus, kurie susiję su Lietuvą tokiu būdu pasirinkusi transliuoti diplomatinė atstovybė apsaugo save nuo galimų nukrypimų nuo oficialios valstybinės linijos šia tema. Taip yra dėl to, kad spaudos konferencijose, kurių nuorašai dokumentuojami ir publikuojami Kinijos atstovybės Lietuvoje internetiniame puslapyje, kalba Kinijos užsienio reikalų ministerijos atstovai. Taigi, publikuojant niekaip nepakeistus ministerijos atstovų atsakymus, Kinijos atstovybė Lietuvoje apsaugo nuo interpretacijų šioje temoje. Toks pasirinkimas įrodo, kad Kinijos atstovybė Lietuvoje daugiausiai veikia lyg kanalas, lyg laidininkas ištransliuojantis oficialią valstybės poziciją be jokių nukrypimų į šoną. JAV *spaudos konferencijos* žanras naudotas panašiu dažniu kaip ir Lietuvoje. Tai taip pat reiškia, kad Lietuvos ir Kinijos konflikto dėl Taivano tema komunikuojant Lietuvoje ir JAV yra jautri ir svarbi Kinijai, nes pavyzdžiui, Prancūzijoje tokio žanro pranešimų šia tema visai nebuvo publikuojama. Tai parodo, kad komunikuojant Prancūzijoje šia tema leidžiama laisviau interpretuoti, galbūt jai nesuteikiama tiek daug svarbos, nes Prancūzija šioje temoje yra svarbi, bet nėra viena pagrindinių veikėjų.

Oficialus pranešimas internetiniuose atstovybių puslapiuose naudotas panašiai dažnai visose valstybėse, dažniausiai Lietuvoje. Šio žanro vienas pagrindinių skirtumų nuo *spaudos konferencijų* – tekstas yra publikuojamas kaip ambasados ar atstovybės, ambasadoriaus ar atstovo parengtas komentaras. Tokie pranešimai pasirodydavo kartas nuo karto, tolygiai visu tyrimo laikotarpiu, nepavyktų išskirti kažkurio laikotarpio, kai jų buvo daugiau ar mažiau visose valstybėse. Todėl galima manyti, kad tai yra planuota periodinė diplomatinio atstovo komunikacija, kai yra sutarta, kad šis turi parengti pranešimą ir pateikti savo poziciją, kuri yra suderinta su valstybės pozicija. Toks žinutės perteikimo būdas irgi yra saugus, be improvizacijų ar netyčinių nukrypimų nuo valstybinės pozicijos.

Tekstinės žinutės socialiniame tinkle „Twitter“ taip pat viena dažniausiai pasitaikiusių žinučių žanrinių pakuočių visose valstybėse. Komunikacija „Twitter“ prilyginama mobiliojo telefono tekstiniams pranešimams, tik siunčiat juos viešai¹¹¹. Mobiliosios žinutės dažniausiai susideda iš trumpo, sakinio ar dviejų, žodinio pranešimo be paveikslų. Todėl tikėtina, kad tokią Kinijos atstovybių komunikaciją šiame socialiniame tinkle paskatino susiklosčiusi tradicija ir pirminė platformos funkcija. Vis dėlto, *vaizdinių žinučių socialiniame tinkle „Twitter“* naudojimo populiarumas mažai atsilieka nuo tekstinių žinučių. Tačiau nuotrauka, vaizdo įrašas ar retais atvejais karikatūra vis tiek naudojama

¹¹¹ Dirahj Murthy, *Towards a Sociological Understanding of Social Media: Theorizing Twitter*, (Sociology, 2012), <https://doi.org/10.1177/0038038511422553> (žiūrėta 2023 m. sausio 2 d.), 1059–1073.

pagalbinė priemonė tekstui iliustruoti. Tai įrodo tyrimo duomenų apžvalga, kurioje matyti, kad dažniausiai pasitaikiusi praktika – tekstinio ir vizualaus pranešimo samplaika, kai šalia rašytinio teksto įkeliamas vizualus turinys toje pačioje žinutėje. Iš 48 vaizdo žinučių „Twitter“ 33 žinutės turėjo ir tekstą.

Į atskirą grupę verta sudėti Kinijos diplomatinių atstovų pasisakymus žiniasklaidoje. Atstovybės publikuoja tik tuos pasisakymus, kuriuos atsirenka, toli gražu ne kiekvieną ambasadoriaus interviu ar komentarą žiniasklaidoje. Lietuvoje veikiantis atstovas dažniausiai publikavo savo komentarus arba interviu iš spausdintinės žiniasklaidos, Prancūzijoje – iš naujienų portalų arba televizijos interviu, o ambasadorius JAV itin retai Lietuvos tema kalbėjo duodamas interviu arba rašydamas komentarą į spaudos puslapius. Dažniausiai pasisakymų žiniasklaidoje praktiką naudojo atstovas Prancūzijoje. Tai gali reikšti kelis dalykus. Kadangi atstovybės publikuoja tik atrinktus interviu ar komentarus, gali būti, kad ne visi pasisakymai žiniasklaidoje atitiko oficialią poziciją ir dėl to nebuvo publikuojami atstovybių interneto puslapiuose. Taip pat, Kinijos atstovas Prancūzijoje kalba prancūziškai, todėl tai galėjo jam atverti kelius į žiniasklaidos kanalus. Kaip aptarta anksčiau, dar viena tokios tendencijos priežastis galėjo būti laisvesnis požiūris į Lietuvos ir Kinijos konflikto temą ambasadoje Prancūzijoje, nes ši šalis nėra viena iš pagrindinių veikėjų, kaip yra Lietuva ir JAV. Tai reiškia, kad atstovas Paryžiuje gali laisviau interpretuoti temą arba juo labiau pasitikima. Kiti autoriai išskiria, kurie tyrė Kinijos ambasadorių keturiose ES valstybėse komunikaciją, išskyrė, kad ambasadorius Lu Shaye yra bene profesionaliausiai iš visų keturių kalbantis diplomatas¹¹². Tokį teiginį patvirtina ir šiame darbe rastas ryšys tarp ambasadoriaus pasisakymų žiniasklaidoje ir oficialių pranešimų. Palyginus atstovo Paryžiuje interviu žiniasklaidoje su oficialiais ambasados pranešimais per informacinių karų prizmę, aišku, kad atstovas pokalbių metu nenuklysta nuo ašinės linijos ir „pataiko“ į kategorijas, kurios dažniausiai minimos iš anksto suderintuose oficialiuose pranešimuose. Ambasadorius kiek dažniau pamini, kad Lietuvos nepalaiko kitos valstybės ir yra pasakęs, ko nebuvo oficialiuose pranešimuose Prancūzijoje, bet buvo JAV ir Lietuvoje, kad Lietuvos ekonomika dėl šios situacijos kenčia ir Lietuva yra užstrigusi Šaltojo karo laikuose.

4. Kinijos reakcija į antrines sankcijas verslams

Kaip ir minėta šio darbo pradžioje, verta patikrinti kokią komunikacijos liniją Kinija pasirinko konkrečiai vienai kryptiai – antrinėms sankcijoms Lietuvos verslų atžvilgiu.

¹¹² Nikolay V. Litvak, Natalia B. Pomozova, „Chinese Diplomatic Discourse for Europe: A Change of Style“, (Moscow State Institute of International Relations and Russian State University for the Humanities, 2021), 53-57.

Rezultatai rodo, kad nė viename iš pranešimų, spaudos konferencijų ar interviu šia tema Kinijos valdžios atstovai nepripažino, kad Kinija taiko oficialias ar neoficialias sankcijas etiketei „pagaminta Lietuvoje“. Greičiau pasirinktas „pati kalta“ modelis ir komunikuota, kad dėl Lietuvos politikų sprendimų, Lietuvos verslas tapo nepatikimu, o su juo ir pati valstybė tapo nepatikima. Todėl, nenuostabu, kad kinų verslai, logistai nebepriima dalies krovinių iš Lietuvos ir nepasitiki buvusią partnere. Įdomu, kad čia atskiriami Lietuvos politikai nuo Lietuvos verslininkų. Siekiama įtvirtinti, kad verslai ir piliečiai patys nekalti, o dėl visų pasekmių kalta Lietuvos valdžia. Tokiu būdu kuriamas spaudimas verslams, kad šie nepalaikytų valdžios ir dėl visko kaltintų politikus. Darbo tyrimas neapima kiek tokia Kinijos komunikacija galėjo daryti įtaką Lietuvos verslams, bet akivaizdu, kad konfliktinis verslo ir valdžios rezultatas tenkino kinus.

Kilus ažiotažui po Kinijos reakcijos, Lietuvos Respublikos prezidentūra sušaukė įvairių sričių atstovų pasitarimą šia tema¹¹³. Po susitikimo, kuriame spręsta ką šiuo klausimu daryti toliau, vienas iš „Brolis Group“ įmonės įkūrėjų ir savininkų Kristijonas Vizbaras pasakė vėliau dažnai cituotą frazę: „Mes buvome paaukoti dėl vertybinės politikos“¹¹⁴. Po jos įvyko lūžis tarp Lietuvos užsienio reikalų ministerijos vykdomos vertybinės politikos ir Kinijos *realpolitik*, kurios pasekmes greitai pajuto dalis Lietuvos verslų. Įsiplieskus tokiai priešpriešai, užsienio reikalų ministras Gabrielius Landsbergis vangiai bendravo su žiniasklaida šia tema¹¹⁵. Tuo metu nukentėję verslininkai neatlyžo ir komunikavo aktyviau nei G. Landsbergis, kuris laikomas pagrindiniu vertybinės politikos Kinijos atžvilgiu formavimo iniciatoriumi. Šio įvykio lauke išryškėjo du poliai arba dvi tapatybės, kurios aplink save buria grupes narių ir kovoja dėl galios pozicijų, atsiradus išorinei jėgai, kuri spaudimo priemonėmis paskatino vidaus konfliktą.

Kinai reaguodami į verslo ir politikų žodinius susistumdymus, situaciją paverčia savo naudai ir priduria, kad Lietuvos žmonės yra protingi, o valdžia kvaila: „*We always have friendly feelings for the Lithuanian people. We hope that the Lithuanian government will correct its mistakes and return*

¹¹³ Delfi, „Dėl santykių su Kinija Nausėda imasi veiksmų“, delfi.lt, žiūrėta 2022 m. lapkričio 27 d., <https://www.delfi.lt/news/daily/lithuania/del-santykiu-su-kinija-nauseda-imasi-veiksmu.d?id=89172015>;

¹¹⁴ LRT, „Kristijonas Vizbaras apie situaciją su Kinija: mes buvome paaukoti dėl vertybinės politikos“, lrt.lt, žiūrėta 2022 m. lapkričio 23 d., <https://www.lrt.lt/naujienos/verslas/4/1592377/kristijonas-vizbaras-apie-situacija-su-kinija-mes-buvome-paaukoti-del-vertybines-politikos>;

¹¹⁵ 15min, „Įtampos su Kinija mažinimo plano viešai nepristatęs G.Landsbergis Seimo narius kviečiasi į ministeriją“, 15min.lt, žiūrėta 2022 m. lapkričio 27 d., <https://www.15min.lt/naujiena/aktualu/lietuva/itampos-su-kinija-plano-viesai-nepristates-g-landsbergis-seimo-narius-kvieciasi-i-ministerija-56-1642492?copied>.

*to the correct position of adhering to the one-China principle.*¹¹⁶. Tokiu būdu siekiant priartėti prie visuomenės ir priversti ją suabejoti pačių išrinktos valdžios darbo kokybe ir vertybinių sprendimų pasirinkimu.

Lietuvos verslas taip pat, pasak Kinijos, yra prastoje būklėje, nes kol Lietuvos politikai neva puola Kiniją, kenčia visa šalies ekonomiką, pradėdant verslu, kuris iki konflikto turėjo neblogus santykius su Kinija. Vis dėlto, galima išvelgti šį tą teigiamo Kinijos diplomatinių atstovybių komunikacijoje – Lietuvos žmonės yra geri. Tik iškart nepamirštama pridurti, kad nors žmonės geri, valdžia yra bloga. Tokiu būdu norima prisigretinti prie Lietuvos visuomenės ir atskirti ją nuo valdžios, taip sukeliant vidinį konfliktą ir nepasitikėjimą valdančiais politikais. Darbe išskyrus segmentą Kinijos komunikacijai apie Lietuvos verslą, paaiškėjo, kad Kinija yra linkusi gilinti pleišną tarp Lietuvos valdžios ir verslo, nurodydama, kad didžiosios bendrovės nebeapsitiki verslais iš Lietuvos dėl valstybės propaguojamos vertybinės politikos.

Žinant, kad Kinijos diplomatinių atstovybių komunikacija yra griežtai kontroliuojama aukščiausios valstybės valdžios, įdomu, kad atstovybių ir atstovų komunikacijos formos skiriasi. Tai leido suprasti žanro teorija, per kurią tikrinta koku būdu Kinijos diplomatiniai atstovai pasirenka komunikuoti.

5. Pranešimų dinamika tyrimo laikotarpiu

Laikotarpyje nuo 2021 m. lapkričio iki 2022 m. sausio pastebima žinučių apie Lietuvą gausa. Beveik pusė visų į tyrimo duomenis patekusių žinučių yra iš šio laikotarpio. Kiekvienas aukšto Lietuvos valstybės pareigūno pasisakymas patekdavo į Kinijos užsienio reikalų ministerijos akiratį ir per spaudos konferencijas ir/ar pranešimus ambasados interneto puslapyje būdavo iškomunikuojama pozicija. Aktyvumas šiuo laikotarpiu siejamas su temos lūžio šviežumu, konflikto kulminacija – Taivaniečių atstovybės atidarymu Vilniuje. Iki pat sausio pradžios aukščiausi Lietuvos valdžios organai laikėsi vienos linijos – palaikyti Taivaną, laikytis jau priimtos savo pozicijos dėl atstovybės pavadinimo ir nenusileisti Kinijai. Pranešimų dinamika kisti pradėjo tada, kai sausio pradžioje Lietuvos prezidentas G. Nausėda nacionalinėje žiniasklaidoje suabejojo Taivaniečių atstovybės pavadinimo tikslumu ir tikslingumu. Įvardijo, kad nepasitarimas su juo buvo klaida. Visa tai kinai išvertė į išvadą, kad Lietuva

¹¹⁶ Visada jaučiame draugiškus jausmus Lietuvos žmonėms. Tikimės, kad Lietuvos vyriausybė ištaisys savo klaidas ir grįš prie teisingos pozicijos laikytis vienos Kinijos principo, žiūrėta 2023 m. sausio 8 d., http://fr.china-embassy.gov.cn/chn/ttxw/202201/t20220118_10629574.htm.

pripažįsta klydusi. Po šių pranešimų dar kurį laiką dėmesys temai iš Kinijos pusės išliko, o vėliau pradėjo slūgti.

Laikotarpį nuo 2022 m. vasario iki birželio galima vadinti štiliu. Pranešimų visose tirtose valstybėse buvo 27 t.y. maždaug šeštadalis visų pranešimų. Pranešimų šiuo laikotarpiu sumažėjo visose trijose tirtose valstybėse. Nieko naujo ar reikšmingo, kas atkreiptų Kinijos dėmesį šioje temoje neįvyko. Kinai dar žiemą ištransliavo neva tai, kad Lietuva pripažino klaidą, vėliau jokių ryškesnių politinių ar ekonominių veiksmų nesiimta ir tikėtina, nebuvo prasmės eskaluoti klausimo, kurio tuometinis status quo tiko Kinijai.

Nuo birželio pabaigos iki rugsėjo mėnesio Taivano ir Lietuvos santykių tema vėl iškilo paviršium. Remiantis atstovybių pranešimais, tai daugiausiai susiję su Lietuvos viceministrų vizitais Taivane ir ypatingu tuometinės JAV Kongreso rūmų pirmininkės Nensi Pelosi vizito Taivane. Tai pakurstė Kinijos pyktį ir Kinija vėl pradėjo stebėti visus aukščiausių Lietuvos valdžios pareigūnų pasisakymus viešojoje erdvėje. Čia buvo nepamiršta ir sąlyginai N. Pelosi atitikmuo pagal pareigas Lietuvoje Seimo pirmininkė Viktorija Čmilytė-Nielsen. Jos pasvarstymai žiniasklaidoje, kad galbūt norėtų aplankyti Taivaną su kitais Europos pirmininkais kaip tai padarė N. Pelosi pateko į Kinijos nemalonę, buvo priimti kaip dar viena ataka Vienos Kinijos principui.

Nuo 2022 m. rugsėjo iki lapkričio vidurio Lietuvos tema Kinijos lūpose atvėso ir nebebuvo taip dažnai keliami kaip iki tol. Tai gali būti susiję ir su, iš Kinijos pusės žvelgiant, sumažėjusiu provokatyvių veiksmų skaičiumi, ir su temą užgožusiomis vietinėmis naujienomis. Pavyzdžiui, rudenį generalinis sekretorius Xi Jinping'as dar penkeriems metams pratęsė savo vadovavimą, išskėlė naujų ambicijų valstybei, COVID-19 valdymas ir tada dar veikusi vadinamoji nulinė politika taip pat buvo dėmesio centre.

IŠVADOS

Apibendrinant analizės rezultata, svarbu pradėti nuo to, kad bendras Kinijos pasakojimo apie Lietuvą fonas yra negatyvus. Kinija siekia skleisti iš esmės neigiamą naratyvą apie Lietuvą. Darbe siekta atsakyti į klausimą kokius pasakojimus apie Lietuvą kuria Kinija diplomatinės atstovybės Lietuvoje, JAV ir Prancūzijoje ir įvykdyti tikslą – suformuluoti pagrindinius Kinijos pasakojimo apie Lietuvą teiginius nuo Taivaniečių atstovybės atidarymo Vilniuje. Darbo metu išaiškėjo trys Kinijos pasakojimą apie Lietuvą apibūdinantys teiginiai.

Lietuva – pasidavusi išsišokėlė, Vienos Kinijos principo negerbianti, fiktyvios demokratijos valstybė. Itin dažnai kartojamas naratyvas – Lietuva pažeidžia Vienos Kinijos principą, kuris Kinijai yra neliečiamas tarptautinis susitarimas. Lietuva piešiama kaip ją pažeidžianti, vertybes pardavusi maža valstybė, kuri bando šaukti garsiau už daugumą, tačiau jos niekas negirdi. Dar vienas nuo pat tyrimo pradžios besikartojęs atakos taškas – Lietuvos demokratija. Kinijos diplomatai ją menkina, skleisdami dezinformaciją apie Lietuvoje išplitusią ksenofobiją, rasizmą, valdžios nenorą paisyti visuomenės nuomonės, ES teisės nesilaikymą. Šios pasakojimo kryptys įrodo, kad Kinijos diplomatinės atstovybės naudoja informacinių karų teorijoje aprašytas aktyvias priemones, kurių vienas pagrindinių ir pirmesnių tikslų – susilpninti priešininką. Šiuo atveju atakuojant Lietuvos valdžios legitimumą, gebėjimą laikytis tarptautinių susitarimų ir demokratinę santvarką.

Lietuva – atsilikusi pabėgėlių skriaudėja, kuri turi šansą grįžti į „teisingą“ kelią. Pirmaisiais konflikto mėnesiais išryškėjo Kinijos diplomatinių atstovybių siūlymas Lietuvos visuomenei – nors valdžia priėmė nenaudingus sprendimus, gyventojai ir tiesiog protingi žmonės dar turi viltį sugrįžti į gerus santykius su Kinija. Tereikia pripažinti klaidą dėl Taivaniečių atstovybės atidarymo. Dar viena ryški linija, kuria siekta parodyti Lietuvą kaip nužmogėjusią ir veidmainišką – valstybė sakanti, kad gina Taivano ir Honkongo žmonių teises, pati fiziškai ir psichologiškai skriaudžia pabėgėlius. Šioje temoje dažnai įvedama institucinė kaltė, minimi neva smurtaujantys Lietuvos kariai, policininkai, pasieniečiai. Taip Kinija skaldo valdžią ir visuomenę, siekdama palenkti visuomenės nuomonę į savo pusę, kad pastaroji darytų spaudimą valdžiai. Bandoma sukurti prastą valstybės ir jos institucijų įvaizdį.

Taisykles laužanti agresyvi valstybė, kurios valdžia yra kvaila ir paklūsta JAV. Kinijos diplomatinių atstovybių skleidžiamoje informacijoje Lietuva, ypač valstybės valdžia, apibūdinama kaip visiškai nesavarankiška, priklausanti nuo JAV ir kai kada Taivano nurodymų. Tokiu pasakojimu Kinija

siekia atimti politinio savarankiškumo stuburą iš Vilniaus, taip sumenkinant valdžios autoritetą. Kinija Lietuvą pristato kaip tą, kuri šioje istorijoje „viską pradėjo“, todėl tai yra pretekstas priskirti save aukos pozicijai, kurią negailestingai puola agresorė. Taip ryškėja komunikacijos paradoksas, kai Lietuva Kinijos akimis vienu metu yra ir didžiulę valstybę mušanti agresorė, ir visiškai nepasisekusi, nesavarankiška, maža valstybė. Kartojamas naratyvas, kad Lietuvos valdžia yra kvaila, o gyventojų ir ekspertų yra gerų ir protingų. Tokiomis aktyviomis priemonėmis vėl bandoma sugriauti valdžios autoritetą ir arčiau savęs prislinkti visuomenę.

Kinija komunikacijoje apie Lietuvą renkasi saugų kelią. Tokią išvadą leidžia daryti žanro teorijos pagrindu analizuoti duomenys, kurie parodė, kad Kinijos atstovybės dažniausiai renkasi komunikuoti nukopijuodama Kinijos užsienio reikalų ministerijos spaudos konferencijų nuorašus arba publikuodama oficialią ambasadoriaus ar atstovo poziciją. Susiejant anksčiau atliktus tyrimus apie Kinijos ambasadorių komunikaciją, darbe patvirtinamas teiginys, kad profesionaliesiems ir didesnę patirtį turintiems diplomatomis leidžiama komunikuoti laisviau t.y. dalinant daugiau interviu ar komentarų žiniasklaidai, vėliau rezultatus publikuojant Kinijos atstovybių puslapiuose ar socialiniuose tinkluose. Vienas tokių ambasadorių – Lu Shaye, veikiantis Paryžiuje. Šiame darbe, tiriant Kinijos žinučių žanrus, paaiškėjo, kad jis dažniau nei kiti ambasadoriai duoda interviu, kuriuose yra galimybė nukrypti nuo oficialiosios valstybinės linijos. Tačiau turinio analizė, remiantis informacinių karų ir naratyvų analizės teorijomis, neparodė Lu Shaye nukrypimų nuo oficialios linijos Lietuvos ir Kinijos konflikto dėl Taivaniečių atstovybės lauke.

Tolesnėje diskusijoje apie Kinijos pasakojimą Lietuvos atžvilgiu būtų svarbu patikrinti kurią laiką viešojoje erdvėje girdimus teiginius, kad Kinijos propaganda, dezinformacija yra supanašėjusi su Rusijos propaganda, dezinformacija. Taip pat, svarbus auditorijos klausimas. Šis darbas neapėmė auditorijos, kuriai transliuojami Kinijos naratyvai, todėl ateityje tikslinės Kinijos diplomatinių atstovybių auditorijos įvardijimas galėtų sukurti pridėtinę vertę, išsiaiškinant į ką savo propagandą taiko Kinija. Kadangi darbe analizuota Kinijos ambasadų komunikacija jų vidiniais kanalais, įdomu patikrinti ir padiskutuoti ar tokie patys naratyvai skleidžiami ir išoriniais kanalais, pavyzdžiui, žiniasklaidoje (į darbą pateko tik tos žiniasklaidos žinutės, kurias į savo puslapius įdėjo ambasados), mokslinėse diskusijose.

ŠALTINIŲ IR LITERATŪROS SĄRAŠAS

1. Altman Rick. *Film/Genre*. London: British Film Institute, 1999;
2. Andrijauskas, Konstantinas. *Lithuania's decoupling from china against the Backdrop of strengthening transatlantic ties*. Eastern Europe Studies Center, 2021;
3. Antrasis operatyvinių tarnybų departamentas, Valstybės saugumo departamentas. *Grėsmių nacionaliniam saugumui vertinimas 2020*. Krašto apsaugos ministerija, 2021;
4. Balzac, Honore. *Modeste Mignon*. Journal des débats, 1844;
5. Barthes, Roland. *The Old Rhetoric: An Aide-Memoire*. Richard Howard, New York: Hill & Wang, 1988;
6. Bernays, Edward. *Propaganda*. New York: Horace Liveright, 1928;
7. Boime, Albert. *The Sketch and Caricature as Metaphors for the French Revolution*. Deutscher Kunstverlag GmbH Munchen, Berlin, 1992;
8. Boruta, Raigirdas. *Crossing Beijing's "Red line"? China's response to Lithuania's values-based foreign policy*. Foreign Policy Research Center, 2021;
9. Brady, Anne-Marie. *Marketing dictatorship: Propaganda and thought work in contemporary China*. Plymouth: Rowman and Littlefield, 2010;
10. Chang, Tsan-Kuo, Fen Lin. *From propaganda to public diplomacy: Assessing China's international practice and its image 1950–2009*, 2013;
11. Chen, Titus C. *The Making of a Neo-Propaganda State*. *China Studies*, Volume: 48, 2022;
12. Cheng, Dean. *Challenging China's "Wolf Warrior" Diplomats*. Asian study center, 2020;
13. Corbett, Edward P.J. *Classical Rhetoric for the Modern Student*. New York: Oxford University Press, 1990;
14. Czarniawska, Barbara. *Narratives in social science research*. London: Sage Publications, 2004;
15. Derrida, Jacques. *The law of genre in: Modern Genre Theory*. London: Longman, 2000;
16. Dubow, Ben, Edward Lucas, Jake Morris. *Jabbed in the Back: Mapping Russian and Chinese Information Operations During the COVID-19 Pandemic*. Center for European policy analysis, 2021;
17. Fairhurst, Gail T., Robert A. Sarr. *The Art of Framing: Managing the Language of Leadership*. San Francisco: Jossey-Bass Publishers, 1996;

18. Fedasiuk, Ryan. *A Different Kind of Army: The Militarization of China's Internet Trolls*. The Jamestown Foundation, 2021;
19. Fernandez, James W. *Beyond Metaphor: The Theory of Tropes in Anthropology*. Stanford, CA: Stanford University Press, 1991;
20. Floyd, Michael. *Peace in Its Fullness: Biblical Perspectives on Aspects of Peace*. Global Virtue Ethics Review, Harrisburg Vol. 7, Iss. 3, 2016;
21. Frow, John. *Genre*. London: Routledge, 2006;
22. Goffman, Erving. *Frame Analysis: An Essay on The Organization of Experience*. Harvard University Press, 1974;
23. Habermas, Jurgen. *Reconciliation Through The Public Use of Reason: Remarks on John's Rawls's Political Liberalism*. Journal of Philosophy, 1995;
24. Insikt Group. *China Propaganda Network Targets BBC Media, UK in Influence Campaign*. Recorded Future, 2021;
25. Kobierecka, Anna, Michał Marcin Kobierecki. *Coronavirus diplomacy: Chinese medical assistance and its diplomatic implications*, University of Łódź, 2021;
26. Lee, Alfred McClung ir Elizabeth Briant Lee. *Fine art of propaganda*. Harcourt, Brace & Company: New York, 1939;
27. Leigh, James H. *The Use of Figures of Speech in Print Ad Headlines*. Journal of Advertising, 1994;
28. Litvak, Nikolay V. Natalia B. Pomozova. *Chinese Diplomatic Discourse for Europe: A Change of Style*. Moscow State Institute of International Relations and Russian State University for the Humanities, 2021;
29. Marcinkevičienė, Rūta. *Spaudos tekstų žanrai*. Vytauto Didžiojo universitetas, Kaunas, 2007;
30. Marcinkevičienė, Rūta. *Žanro ribos ir paribiai. Spaudos patirtys*. Vilnius: Versus aureus, 2008;
31. Mcquarrie, Edward F., David Glen Mick. *Figures of Rhetoric in Advertising Language*. Journal of Consumer Research, 1996;
32. Mickus, Justinas. *Prancūzijos pirmininkavimas ES tarybai: Bendrijos darbotvarkė, Paryžiaus prioritetai ir galimybės Lietuvai*. EESC, 2021;
33. Miller, Carolyn R. *Genre as social action*. Quarterly Journal of Speech, 1984;
34. Mullen, Michael. *Strategic communication: Getting back to basics*. Joint Force Quarterly, 2009;
35. Murthy, Dirahj. *Towards a Sociological Understanding of Social Media: Theorizing Twitter*. Sociology, 2012;
36. Nicolas, Françoise. *A Rough Year Ahead for the China-France Strategic Partnership*. Istituto per gli studi de politica internazionale, 2021;

37. Rid, Thomas. *Active Measures: the secret history of disinformation and political warfare*. London: Profile Books, 2020;
38. Shambaugh, David. *China's Propaganda system: institutions, processes and efficiency*. 2007;
39. Silver, Laura, Kat Devlin and Christine Huang. *Most Americans Support Tough Stance Toward China on Human Rights, Economic Issues*. Pew Research Center, 2022;
40. Standish, Reid. *Study Shows How Russian, Chinese Disinformation About COVID-19 Evolved During The Pandemic*. RFE/Radio Liberty, Center for European Policy Analysis, 2021;
41. Svensson, Charlotte. *Frames, Discursive Practices, and Bilateral Relations: The Gui Minhai Case in Chinese and Swedish Media*. Lund university: Centre for east and south-east asian studies, 2019;
42. Thomas, Tymothy L. *Like Adding Wings to the Tiger: Chinese Information War Theory and Practice*. Kansas: Foreign Military studies office, 2000;
43. Todorov, Tzvetan. *The origin of genres in: Modern Genre Theory*. London: Longman, 2000;
44. Todorov, Tzvetan. *Theories of the Symbol*, Ithaca, New York: Cornell University Press, 1982;
45. Turcsányi, Filip Šebok Richard Q. *China as a Narrative Challenge for NATO Member States*. 2021;
46. White, Hayden. *Figural realism*. Baltimore, MD: John Hopkins University Press, 1998.

PRIEDAI

Dėl didelės apimties darbo priedai yra pateikti atskirame xls. faile „Google skaičiuoklių“ platformoje (<https://docs.google.com/spreadsheets/d/1RNwjG2xBUkmBPbC8i0eD1ng3CYz73BI/edit?usp=sharing&ouid=103061951617940727803&rtpof=true&sd=true>) ir išorinėje laikmenoje. Prireikus, dėl atskiro darbo priedų pateikimo, kreiptis į darbo autorę.

SUMMARY

"Lithuania is Playing with Fire": Chinese Embassies Narratives about Lithuania after the Taiwanese Representative Office Opening in Vilnius

The opening of the Taiwanese representative office in Vilnius marked a turning point in Sino-Lithuanian relations and intensified the line of conflict. China's interest is to stop Lithuania's negative actions towards China by reacting to politicians' decisions and to prevent similar trends from spreading in Lithuania and elsewhere in the world. One of the main channels of communication for the Chinese government abroad is embassies and ambassadors. China's attention and communication improvements show that Lithuania is emerging as a threatening information warfare zone in China's eyes due to recent events. It is therefore essential to examine what information and narratives about Lithuania were disseminated by China through the channels of the Chinese diplomatic missions in Lithuania, France, and the United States in the first year after the opening of the Taiwanese mission in Vilnius, i.e., from 18 November 2021 to 18 November 2022.

Combining Chinese narratives about Lithuania would allow to understand and identify which narratives or Chinese diplomatic missions are creating propaganda stories about Lithuania. The aim of this paper is to articulate the central narratives of China's narrative on Lithuania since the opening of the Taiwanese mission in Vilnius.

Such knowledge would allow us to understand and identify which information tools China uses to deal with unfavorable political decisions in democracies. A defined discourse on Lithuania by Chinese embassies could help to determine in advance if/when China is conducting an information campaign.

To answer the aim of the thesis, the following objectives are formulated:

1. Developing the theoretical framework to determine the directions of analysis of the collected data.
2. Formation of categories in the data coding scheme will allow a concise description of the essence of the categorized data.
3. Collecting the data needed for the analysis. For this work, it is necessary to select all the texts in the period that refer to Lithuania.
4. Formation of coding categories, a coding scheme for each of the theories, and a search for categories in the selected texts.
5. based on the coded texts, the communication between the Chinese diplomatic missions is analyzed, as well as the similarities and differences in the form and content of the messages.

To summarise the result of the analysis, it is crucial to start with the fact that the general background of the Chinese narrative about Lithuania is negative. The work has revealed three statements that characterize the Chinese narrative about Lithuania.

Lithuania is a pariah, a pariah state that does not respect the One China Principle, a sham democracy. A frequently repeated narrative is that Lithuania violates the One China Principle, which for China is an inviolable international agreement. Lithuania is painted as a small state that contravenes it, has sold its values, and tries to shout louder than the majority, but nobody hears it. Another point of attack that has been recurring since the beginning of the investigation is Lithuanian democracy. Chinese diplomats are undermining it by spreading disinformation. These narrative strands prove that Chinese diplomatic missions use the active means described in the theory of information warfare, one of the central and primary objectives of which is to weaken the opponent.

Lithuania is a backward refugee abuser that has a chance to get back on the 'right' track. In the first months of the conflict, the Chinese diplomatic missions' suggestion to the Lithuanian public became apparent: although the government has made unhelpful decisions, the population and plain sensible people still hope to return to good relations with China. Another bright line to show Lithuania as dehumanized and hypocritical is that a country that says it is defending the rights of the people of Taiwan and Hong Kong is physically and psychologically abusing refugees. Institutional guilt is often introduced into this topic, referencing allegedly violent Lithuanian soldiers, police officers, and border

guards. In this way, China is dividing the government and the public to sway public opinion in its favor and pressure the government.

A rule-breaking, aggressive state whose government is stupid and obeys the US. The information disseminated by the Chinese diplomatic missions describes Lithuania, and in particular the state authorities, as entirely independent, subject to the instructions of the US and, in some cases, Taiwan. This narrative is China's way of removing the backbone of political independence from Vilnius, undermining the government's authority. These proactive measures are again an attempt to undermine the government's authority and bring the public closer to itself.

In the following discussion on China's narrative towards Lithuania, it would be essential to verify the claims, which have been heard in the public sphere for some time now, that China's propaganda and disinformation are similar to Russia's propaganda and disinformation.